Notatki z ćwiczeń z MMF 19/20 [1]

Andrzej Krawiecki, Monika Petelczyc, Grzegorz Siudem

15 lutego 2021

[1] Złożono w klasie `tufte-handout`, `www.ctan.org/pkg/tufte-latex`

Notatki z ćwiczeń z Metod Matematycznych Fizyki. Polecanym źródłem teorii jest [1]. Plik na bieżąco aktualizowany. Zgłoszenie każdego błędu będzie bardzo mile widziane.

Materiał do każdych zajęć przedstawiony jest w tej samej formie:

- treść zadań,
- wskazówki rozwiązań,
- odpowiedzi,
- rozwiązania.

Zachęcamy do samodzielnego (lub opartego o wskazówki) rozwiązania, a **dopiero po podjęciu jego próby** sprawdzenia odpowiedzi lub rozwiązań.

Spis treści

C1: Równania różnicowe

C1: Równania różnicowe: treść zadań.

1. Rozwiązać równania różnicowe pierwszego rzędu:

(a) $$y_{n+1} - y_n = 1, \qquad y_1 = 1,$$

(b) $$y_{n+1} - n y_n = n!, \qquad y_1 = 1,$$

2. Rozwiązać równania różnicowe drugiego rzędu:

(a) $$x_{n+2} - 5x_{n+1} + 6x_n = 0, \qquad x_0 = 1, \quad x_1 = 2,$$

(b) $$F_{n+2} - F_{n+1} - F_n = 0, \qquad F_0 = 0, \quad F_1 = 1,$$

(c) $$y_n^2 - y_{n-1} \cdot y_{n+1} = 0, \qquad y_0 = 4, \quad y_1 = 1,$$

3. Rozwiązać równanie $y(n) = y(n/2) + n, \quad y(1) = 3.$

4. Obliczyć wyznacznik D_n zdefiniowany jako:

$$D_n = \det \left[\begin{pmatrix} 4 & 1 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 1 & 4 & 1 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 4 & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 4 & 1 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 4 & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 4 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & 4 \end{pmatrix}_{n \times n} \right].$$

C1: Równania różnicowe: wskazówki

1.

(a) Proste rozwiązanie iteracyjne.

Proszę rozpisać równanie $y_{n+1} = 1 + y_n = 1 + (1 + y_{n-1}) + \dots$

(b) Równanie różnicowe rzędu pierwszego w ogólnej postaci

$$y_{n+1} - a_n y_n = b_n$$

rozwiązuje się, sprowadzając je do postaci znanej z punktu (a), przez podzielenie stronami przez $\prod_{i=0}^{n} a_i$ i podstawienie

$$z_0 = y_0,\ z_n = y_n \left(\prod_{i=0}^{n-1} a_i \right)^{-1},\ n = 1, 2, 3 \dots$$

W ten sposób otrzymujemy równanie na z_n w postaci

$$z_{n+1} - z_n = c_n,\ n = 1, 2, 3 \dots$$

gdzie $c_n = b_n / \prod_{i=0}^{n} a_i$.
W szczególności tutaj należy podzielić równanie przez $n!$ i podstawić $z_n = y_n/(n-1)!$

Rozwiązanie równania jest prostym szeregiem iteracyjnym $z_{n+1} = z_n + c_n$, $n = 0, 1, 2, \dots$, stąd $y_n = z_n \prod_{i=0}^{n-1} a_i$.

2. Rozwiązania równania różnicowego drugiego rzędu

$$a x_{n+2} + b x_{n+1} + c x_n = 0$$

poszukujemy w postaci $x_n = \lambda^n$. Jeżeli $\lambda_1 \neq \lambda_2$ (rzeczywiste lub zespolone) rozwiązanie równania różnicowago ma postać

$$x_n = A\lambda_1^n + B\lambda_2^n,$$

W obu przypadkach stałe A, B wyznacza się z warunków początkowych. Jak widać, metoda rozwiązywania równań różnicowych z wykorzystaniem równania charakterystycznego podobna jest do metody używanej przy rozwiązywaniu równań różniczkowych liniowych o stałych współczynnikach.

Po wstawieniu do równania otrzymujemy równanie charakterystyczne na λ w postaci $a\lambda^2 + b\lambda + c = 0$. Jest to równanie drugiego stopnia, którego pierwiastkami są λ_1, λ_2 (dwa pierwiastki rzeczywiste lub jeden pierwiastek rzeczywisty podwójny lub para pierwiastków zespolonych, wzajemnie sprzężonych).
Jeżeli $\lambda_1 = \lambda_2 = \lambda$, rozwiązanie ma postać $x_n = (A + Bn)\lambda^n$.

(a) Patrz ogólna wskazówka powyżej.

(b) (F_n) jest ciągiem Fibonacciego.

(c) Zlogarytmować równanie i potem podstawić $z = \ln(y)$.

3. Podstawić $n = 2^k$, po czym rozwiązać równanie na $y_k = y(2^k)$.

4. Należy rozwinąć wyznacznik względem pierwszego wiersza lub kolumny i zauważyć, że w ten sposób otrzymuje się równanie różnicowe na D_n w postaci

$$D_n^2 - 4D_{n-1} + D_{n-2} = 0.$$

Warunki początkowe wynikają z ogólnej postaci wyznacznika dla $n = 1$ i $n = 2$, tj. $D_1 = 1$, $D_2 = 12$.

Przy rozwiązywanou równania dla ułatwienia obliczeń wygodnie jest dokonać podstawienia $2\cosh\phi = 4 \Rightarrow \mathrm{arcosh}\phi = 2$.

Stąd $\cosh\phi = 2$, $\sinh\phi = 3$.

C1: Równania różnicowe: odpowiedzi.

1.

(a) $y_n = n$

(b) $y_n = n!$

2.

(a) $x_n = 2^n$

(b) $F_n = \frac{1}{2^n\sqrt{5}}[(1+\sqrt{5})^n - (1-\sqrt{5})^n]$

(c) $y_n = 4^{1-n}$

3. $y(n) = 2n + 1$

4. $D_n = \frac{\sinh[(n+1)\phi]}{\sinh\phi}$, gdzie $\sinh\phi = \sqrt{3}$

C1: Równania różnicowe: rozwiązania.

1.

(a) $y_{n+1} = y_n + 1 \Rightarrow y_2 = y_1 + 1, y_3 = y_2 + 1 = y_1 + 2, \ldots$ $y_n = y_1 + (n-1)$. Z warunku początkowego $y_1 = 1 \Rightarrow y_n = n$.

(b) $a_n = n \Rightarrow \prod_{i=0}^{n} a_i = n!$. Podstawiając $z_n = y_n/(n-1)!$ otrzymujemy

$$z_{n+1} - z_n = 1,\ z_1 = y_1 = 1,$$

więc zgodnie z (a) mamy $z_n = n$, $y_n = n(n-1)! = n!$.

2.

(a) Postać ogólna rozwiązania

$$x_n = 3^n A + 2^n B,$$

z warunków początkowych $x_0 = 1 = A + B$, $x_1 = 2 = 3A + 2B$ $\Rightarrow A = 0, B = 1 \Rightarrow x_n = 2^n$.

Równanie charakterystyczne

$$\lambda^2 - 5\lambda + 6 = 0,$$

co prowadzi do $\lambda_1 = 3$, $\lambda_2 = 2$.

(b) Postać ogólna rozwiązania

$$F_n = A\left(\frac{1-\sqrt{5}}{2}\right)^n + B\left(\frac{1+\sqrt{5}}{2}\right)^n,$$

z warunków początkowych

$$\begin{cases} F_0 = 0 = A + B, \\ F_1 = 1 = A\frac{1-\sqrt{5}}{2} + B\frac{1+\sqrt{5}}{2} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} A & = -1/\sqrt{5}, \\ B & = 1/\sqrt{5}, \end{cases},$$

co prowadzi do $F_n = \frac{1}{2^n\sqrt{5}}[(1+\sqrt{5})^n - (1-\sqrt{5})^n]$.

Równanie charakterystyczne

$$\lambda^2 - \lambda - 1 = 0,$$

co prowadzi do $\lambda_1 = (1-\sqrt{5})/2$, $\lambda_2 = (1+\sqrt{5})/2$.

(c) Logarytmując równanie obustronnie otrzymujemy

$$\ln y_{n+1} - 2\ln y_n + \ln y_{n-1} = 0.$$

Podstawiając dalej $z_n = \ln y_n$ otrzymujemy równanie na z_n w postaci

$$z_{n+1} - 2z_n + z_{n-1} = 0,\ z_0 = \ln y_0 = \ln 4,\ z_1 = \ln y_1 = \ln 1 = 0$$

Postać ogólna rozwiązania $z_n = (A + Bn)1^n = A + Bn$, a końcowe rozwiązanie $y_n = 4^{1-n}$.

Równanie charakterystyczne $\lambda^2 - 2\lambda + 1 = (\lambda - 1)^2 = 0$ ma pierwiastek podwójny $\lambda = 1$.

A z warunków początkowych $z_0 = \ln 4 = A$, $z_1 = 0 = A + B \Rightarrow A = \ln 4$, $B = -\ln 4 \Rightarrow z_n = (1-n)\ln 4 = \ln 4^{1-n} = \ln y_n$.

3. Niech $y_k \equiv y(2^k) \Rightarrow y_k - y_{k-1} = 2^k$, $y_0 = 3$. Ogólne wyrażenie iteracyjne ma więc postać $y_k = y_{k-1} + 2^k$, $k = 1, 2, 3 \ldots$. Stąd $y_1 = y_0 + 2^1 = y_0 + 2$, $y_2 = y_1 + 2^2 = y_0 + 2^1 + 2^2, \ldots, y_k = y_0 + 2^1 + 2^2 + \ldots 2^k$. Sumując ciąg geometryczny, otrzymujemy

$n = 2^k \Rightarrow y(2^k) = y(2^{k-1}) + 2^k$, $y(1) = y(2^0) = 3$.

$$y_k = y_0 + 2\frac{1-2^k}{1-2} = y_0 + 2(2^k - 1) = 3 + 2(2^k - 1) = 2^{k+1} + 1$$

$$\Rightarrow y_k = y(2^k) = 2 \cdot 2^k + 1 \Rightarrow y(n) = 2n + 1.$$

4. Rozważmy ogólniejszy wyznacznik z $x \in \mathbb{R}$,

$$D_n = \det \left[\begin{pmatrix} x & 1 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 1 & x & 1 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & x & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & x & 1 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & x & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & x \end{pmatrix}_{n \times n} \right].$$

Rozwijając powyższy wyznacznik względem pierwszego wiersza, otrzymujemy

$$D_n = x\det \left[\begin{pmatrix} x & 1 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 1 & x & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & x & 1 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & x & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & x \end{pmatrix}_{(n-1)\times(n-1)} \right] + (-1)^3 \det \left[\begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & x & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & x & 1 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & x & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & x \end{pmatrix}_{(n-1)\times(n-1)} \right].$$

Pierwszy wyznacznik w powyższym równaniu wynosi D_{n-1}
Rozwijajmy drugi wyznacznik względem pierwszej kolumny

$$\det \left[\begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & x & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & x & 1 & \cdots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & x & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & x \end{pmatrix}_{(n-1)\times(n-1)} \right] = \det \left[\begin{pmatrix} x & 1 & 0 & \cdots & 0 & 0 & \\ 1 & x & 1 & \cdots & 0 & 0 & \\ 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 & \\ 0 & 0 & 1 & x & \cdots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots & \\ 0 & 0 & 0 & \cdots & x & 1 & \\ 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 & x & \end{pmatrix}_{(n-2)\times(n-2)} \right] = D_{n-2}.$$

Stąd otrzymujemy równanie różnicowe na D_n,

$$D_n - xD_{n-1} + D_{n-2} = 0.$$

Poszukujemy rozwiązania w postaci $D_n = \lambda^n$, skąd otrzymujemy równanie charakterystyczne,

Warunki początkowe są znane z ogólnej postaci wyznaczników D_n, mianowicie $D_1 = x$, $D_2 = \det \begin{pmatrix} x & 1 \\ 1 & x \end{pmatrix} = x^2 - 1$.

$$\lambda^2 - x\lambda + 1 = 0, \;\; \Delta = x^2 - 4 \Rightarrow \lambda_{1,2} = \frac{x \pm \sqrt{\Delta}}{2}$$

$$\Rightarrow D_n = A\lambda_1^n + B\lambda_2^n$$

(1) Rozpatrzmy przypadek $\Delta > 0$ ($x = 4 \Rightarrow \Delta = 12 > 0$) oraz $x > 2$. W celu uproszczenia obliczeń dokonajmy podstawienia $x = 2\cosh\phi \Rightarrow \phi = \operatorname{arcosh}(x/2)$, $\phi > 0$.

$$\begin{aligned}
\lambda_1 &= \frac{2\cosh\phi - \sqrt{4\cosh^2\phi - 4}}{2} = \cosh\phi - \sqrt{\cosh^2\phi - 1} = \cosh\phi - \sinh\phi = e^{-\phi} \\
\lambda_2 &= e^{\phi} \\
D_1 &= 2\cosh\phi = e^{\phi} + e^{-\phi} = Ae^{-\phi} + Be^{\phi} \\
D_2 &= 4\cosh^2\phi - 1 = e^{2\phi} + e^{-2\phi} + 1 = Ae^{-2\phi} + Be^{2\phi}
\end{aligned}$$

Stąd $A = e^{-2\phi}/(e^{-2\phi} - 1)$, $B = e^{2\phi}/(e^{2\phi} - 1)$,

$$\begin{aligned}
D_n &= \frac{e^{-2\phi}}{e^{-2\phi} - 1}e^{-n\phi} + \frac{e^{2\phi}}{e^{2\phi} - 1}e^{n\phi} = -\frac{e^{-(n+2)\phi}}{e^{-\phi}(e^{\phi} - e^{-\phi})} + \frac{e^{(n+2)\phi}}{e^{\phi}(e^{\phi} - e^{-\phi})} \\
&= \frac{e^{(n+1)\phi} - e^{-(n+1)\phi}}{e^{\phi} - e^{-\phi}} = \frac{\sinh[(n+1)\phi]}{\sinh\phi}
\end{aligned}$$

Przy czym $x = 2\cosh\phi = 4 \Rightarrow \cosh\phi = 2 \Rightarrow \sinh\phi = \sqrt{\cosh^2\phi - 1} = \sqrt{3}$.

(2) Jeżeli $\Delta > 0$, $x < -2$, można dokonać podstawienia $x = -2\cosh\phi$, $\phi > 0$. Powtarzając rozumowanie z punktu (1), otrzymujemy

$$D_n = (-1)^n \frac{\sinh[(n+1)\phi]}{\sinh\phi}.$$

(3) Jeżeli $\Delta < 0$, tj. $-2 < x < 2$, można dokonac podstawienia $x = 2\cos\phi$, $\phi \in (0, \pi)$ (por. rozdział D.2 w skrypcie). Powtarzając rozumowanie z punktu (1), otrzymujemy

$$D_n = \frac{\sin[(n+1)\phi]}{\sin\phi}.$$

(4) Jeżeli $\Delta = 0$, $x = 2 \Rightarrow \lambda_1 = \lambda_2 \equiv \lambda = 1$. Rozwiązanie ogólne ma postać $D_n = (A + Bn)\lambda^n = A + Bn$. Z warunków początkowych $D_1 = x = 2 = A + B$, $D_2 = x^2 - 1 = 3 = A + 2B$, stąd $A = B = 1$, $D_n = n + 1$.

(5) Jeżeli $\Delta = 0$, $x = -2 \Rightarrow \lambda_1 = \lambda_2 \equiv \lambda = -1$. Rozwiązanie ogólne ma postać $D_n = (A + Bn)\lambda^n = (-1)^n(A + Bn)$. Z warunków początkowych $D_1 = x = -2 = -A - B$, $D_2 = x^2 - 1 = 3 = A + 2B$, stąd $A = B = 1$, $D_n = (-1)^n(n + 1)$.

C2: Funkcje zespolone

C2: Funkcje zespolone: treść zadań

1. Znaleźć graficznie liczby dla z^3, $\sqrt[3]{z}$, $\ln z$ dla

   (a) $$z = (-4, 0) = -4,$$

   (b) $$z = (1, \sqrt{3}) = 1 + \sqrt{3}\, i,$$

2. Rozwiązać równania na x:

   Przyjmijmy, że $x \in \mathbb{R}$.

   (a) $$e^{ix} = 1,$$

   (b) $$e^{ix} = -1,$$

   (c) $$e^{ix} = i,$$

3. Wyrazić przez „zwykłe" funkcje trygonometryczne/hiperboliczne następujące wyrażenia:

   (a) $$\sin(ix),$$

   (b) $$\cos(ix),$$

   (c) $$\mathrm{tg}(ix),$$

   (d) $$\sinh(ix),$$

   (e) $$\cosh(ix),$$

   (f) $$\mathrm{tgh}(ix),$$

4. Oszacować wartość wyrażenia $W = |\sin(i + \pi/4)|$.

5. Znaleźć obraz odcinka L przy odwzorowaniu $F(z)$, jeśli:

   (a) $F(z) = e^z$, L – odcinek AB, $A = (1, 0)$, $B = (1, \pi)$,

   (b) $F(z) = e^z$, L – prosta o równaniu $y = \pi/2$,

   (c) $F(z) = e^{iz}$, L – odcinek AB, $A = (\pi, 0)$, $B = (\pi, 1)$,

   (d) $F(z) = i\bar{z}$, L – oś OY,

6. Stosując metodę funkcji zespolonych rozwiązać równanie:

$$x''' + 2\gamma x' + \beta x = F \cos(\omega t),$$

7. Obliczyć całki:

   (a) $$I_1 = \int_0^{2\pi} \frac{1}{2 + \sin\varphi} d\varphi,$$

   (b) $$I_2 = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\cos(x)}{x^2 + 4} dx,$$

   (c) $$I_3 = \int_{-\infty}^{\infty} e^{-(x+i)^2} dx,$$

C2: Funkcje zespolone: wskazówki

1. Zapisz liczby zespolone w postaci wykładniczej (por. str. 87)

   Przypominamy, że
   $$x + i\,y = \sqrt{x^2 + y^2}\, e^{i \arctan(y/x)}.$$

   (a) $-4 + 0i = 4\, e^{i\pi}$
   (b) $1 + \sqrt{3}i = 2\, e^{i\pi/3}$

2. Skorzystaj ze wzoru Eulera $e^{ix} = \cos(x) + i\, \sin(x)$.

3. Najpierw udowodnij, że dla $z \in \mathbb{C}$ zachodzą relacje

   Sugerujemy rozwinąć w szereg lewą i prawą stronę każdego równania.

   $$\sin(z) = \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i}, \qquad \cos(z) = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2},$$

   a następnie dodawaj lub odejmuj je stronami.

   Pamiętając, że
   $$\sinh(z) = \frac{e^z - e^{-z}}{2} \text{ i } \quad \cosh(z) = \frac{e^z + e^{-z}}{2}.$$

4. Skorzystaj ze wzoru na $\sin(z)$ ze wskazówki do Zadania 3.

5. Zapisz liczby $z \in L$ parametrycznie:

   (a) $z = 1 + i\beta$, $\beta \in [0,\, \pi]$.
   (b) $z = \alpha + i\pi/2$, $\alpha \in \mathbb{R}$.
   (c) $z = \pi + i\beta$, $\beta \in [0,\, 1]$.
   (d) $z = i\beta$, $\beta \in \mathbb{R}$.

6. Dopisz równanie na y postaci

   Przyjmij, że $z(t) = x(t) + iy(t)$.

   $$y''' + 2\gamma y' + \beta y = F \sin(\omega t),$$

7. Wyraź wyjściowe całki przez całki zespolone po odpowiednich konturach, a następnie skorzystaj ze wzoru Cauchy'ego.

   (a) Dokonaj podstawienia $z = e^{i\phi}$, $\phi \in [0, 2\pi)$. Stąd
   $$dz = ie^{i\phi} d\phi = izd\phi,$$
   więc $d\phi = \frac{1}{iz} dz$. Ze wzoru Eulera $\sin\phi = \frac{e^{i\phi} - e^{-i\phi}}{2i} = \frac{z - \frac{1}{z}}{2i}$

   Jak widać, z leżą na okręgu $O((0,0),1)$, który jest w związku z tym konturem całkowania, $\Gamma = O((0,0),1)$

   (b) Dopisz drugą całkę $I_2' = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin(x)}{x^2+4} dx$ i oblicz $I_2 + iI_2'$, korzystając z lematu Jordana.

   (c) Kontur to *nieskończony* prostokąt o dłuższych bokach danych osiami OX oraz $i + \mathbb{R}$.

   Należy znaleźć wartośc całki po konturze skończonego prostokąta i, przechodząc do granicy, pokazać, że całki na krótszych bokach zbiegają do zera, a całka po $\mathbb{R}$ powinna być Państwu znana.

C2: Funkcje zespolone: odpowiedzi

1.

(a) $z^3 = -64$, $\sqrt[3]{z} \in \{-2^{2/3}, (1+i\sqrt{3})2^{-1/3}, (1-i\sqrt{3})2^{-1/3}\}$, $\ln z \in \{2\ln(2) + i\pi(2k+1) : k \in \mathbb{Z}\}$.

(b) $z^3 = -8$, $\sqrt[3]{z} \in \{2^{1/3}e^{i\pi/9}, 2^{1/3}e^{7i\pi/9}, 2^{1/3}e^{13i\pi/9}\}$, $\ln z \in \{\ln(2) + i\pi(2k+\frac{1}{3}) : k \in \mathbb{Z}\}$.

2.

(a) $x = 2k\pi$, dla $k \in \mathbb{Z}$.

(b) $x = (2k+1)\pi$, dla $k \in \mathbb{Z}$.

(c) $x = (2k+1/2)\pi$, dla $k \in \mathbb{Z}$.

3.

(a) $\sin(ix) = i\sinh(x)$,

(b) $\cos(ix) = \cosh(x)$,

(c) $\mathrm{tg}(ix) = i\,\mathrm{tgh}(x)$,

(d) $\sinh(ix) = i\sin(x)$,

(e) $\cosh(ix) = \cos(x)$,

(f) $\mathrm{tgh}(ix) = i\,\mathrm{tg}(x)$.

4. $W = \frac{\sqrt{1+e^4}}{2e}$.

5.(a) Półokrąg o środku $(0,0)$ i promieniu e w górnej półpłaszczyźnie, $F(z) = \left\{(x,y) : x^2+y^2 = e^2, y \geq 0\right\}$

(b) Dodatnia półoś zespolona, $F(z) = \{(x,y) : x = 0, y \in (0,\infty)\}$

(c) Odcinek $(-1, -e^{-1})$, $F(z) = \left\{(x,y) : x \in (-1, -e^{-1}), y = 0\right\}$

(d) Oś rzeczywista, $F(z) = \{(x,y) : x \in (-\infty,\infty), y = 0\}$

6. $x(t) = F\frac{\beta cos(\omega t) + (2\gamma\omega - \omega^3) sin(\omega t)}{\beta^2 + (2\gamma\omega - \omega^3)^2}$

7.

(a) $I_1 = \frac{2\sqrt{3}\pi}{3}$.

(b) $I_2 = \frac{\pi e^{-2}}{2}$.

(c) $I_3 = \sqrt{\pi}$

C2: Funkcje zespolone: rozwiązania

1. Dla liczby postaci $z = re^{i\varphi}$ mamy:

$$\begin{aligned} z^3 &= r^3 e^{3i\varphi}, \\ \sqrt[3]{z} &\in \{\sqrt[3]{r}e^{i\varphi/3}, \sqrt[3]{r}e^{i\varphi/3+2i\pi/3}, \sqrt[3]{r}e^{i\varphi/3+4i\pi/3}\}, \\ \ln(z) &\in \{\ln(r) + i\varphi + 2i\pi k \,:\, k \in \mathbb{Z}\}. \end{aligned}$$

2. Korzystamy ze wzoru Eulera:

   (a) $\cos(x) + i\sin(x) = 1 \;\Rightarrow\; \cos(x) = 1 \wedge \sin(x) = 0 \;\Rightarrow\; x = 2k\pi,$ $k \in \mathbb{Z}$

   (b) $\cos(x) + i\sin(x) = -1 \;\Rightarrow\; \cos(x) = -1 \wedge \sin(x) = 0 \;\Rightarrow\; x = (2k+1)\pi,$ $k \in \mathbb{Z}$

   (c) $\cos(x) + i\sin(x) = i \;\Rightarrow\; \cos(x) = 0 \wedge \sin(x) = 1 \;\Rightarrow\; x = \left(2k + \frac{1}{2}\right)\pi,$ $k \in \mathbb{Z}$

3. Rozważmy funkcje trygonometryczne:

Dla funkcji hiperbolicznych rachunki są analogiczne.

$$\begin{aligned} \sin(iz) &= \frac{e^{-z} - e^{z}}{2i} = \frac{-1}{i}\sinh(z) = i\sinh(z), \\ \cos(iz) &= \frac{e^{-z} + e^{z}}{2} = \cosh(z), \\ \mathrm{tg}(iz) &= \frac{\sin(iz)}{\cos(iz)} = \frac{i\sinh(z)}{\cosh(z)} = i\,\mathrm{tgh}(z) \end{aligned}$$

4. Rozpisujemy funkcję sin zgodnie ze wskazówką

Zauważamy, że

$$\sin(\pi/4) = \cos(\pi/4) = \frac{\sqrt{2}}{2}.$$

$$\begin{aligned} W &= \left|\frac{e^{-1+i\pi/4} - e^{1-i\pi/4}}{2i}\right| = \\ &= \left|\frac{[\cos(\pi/4) + i\sin(\pi/4)]\,e^{-1} - [\cos(\pi/4) - i\sin(\pi/4)]\,e^{1}}{2i}\right| = \\ &= \left|\frac{\sqrt{2}}{4i}\left(e^{-1} + ie^{-1} - e + ie\right)\right| = \frac{\sqrt{2}}{4}\left|-ie^{-1} + e^{-1} + ie + e\right| = \\ &= \frac{\sqrt{2}}{2}\left|\cosh(1) + i\sinh(1)\right| = \frac{\sqrt{2}}{2}\left|\cosh(1) + i\sinh(1)\right| = \\ &= \frac{\sqrt{2}}{2}\sqrt{\cosh^2(1) + \sinh^2(1)} = \frac{\sqrt{1+e^4}}{2e} \end{aligned}$$

5.

   (a) $F(z) = F(1 + i\beta) = e^z = e^{1+i\beta} = ee^{i\beta},$ $\beta \in [0, \pi].$

   (b) $F(z) = F(\alpha + i\pi/2) = e^z = e^{\alpha+ipi/2} = e^{\alpha}e^{i\pi/2} = ie^{\alpha},$ $\alpha \in (-\infty, \infty).$

   (c) $F(z) = F(\pi + i\beta) = e^{iz} = e^{i\pi-\beta} = e^{i\pi}e^{-\beta} = -e^{-\beta},$ $\beta \in (0, 1).$

   (d) $F(z) = F(i\beta) = i\bar{z} = i\overline{i\beta} = i(-i\beta) = \beta,$ $\beta \in (-\infty, \infty).$

6. TBA

7.

(a) Dokonujemy podstawienia jak we wskazówce $z = e^{i\phi}$

$$I_1 = \int_0^{2\pi} \frac{d\phi}{2+\sin\phi} = \oint_\Gamma \frac{\frac{dz}{iz}}{2+\frac{1}{2i}\left(z-\frac{1}{z}\right)} = 2\oint_\Gamma \frac{dz}{z^2+4iz-1}$$

Znajdujemy bieguny funkcji podcałkowej:

$$z_1 = -(2+\sqrt{3})i,\ z_2 = -(2-\sqrt{3})i,$$

A konturem całkowania jest okrąg jednostkowy $O((0,0),1)$.

$|z_1| > 1$, więc biegun z_1 leży na zewnątrz konturu całkowania Γ, $|z_2| < 1$, więc tylko biegun z_2 leży wewnątrz konturu całkowania Γ.

Dalej licxzymy residuum w punkcie z_2 (por. komentarz)

$$\operatorname{res}_{z_2}\left(\frac{1}{z^2+4iz-1}\right) = \lim_{z\to z_2} \frac{z+(2-\sqrt{3})i}{\left[z+(2+\sqrt{3})i\right]\left[z+(2-\sqrt{3})i\right]} =$$
$$= \lim_{z\to z_2}\frac{1}{z+(2+\sqrt{3})i} = \frac{1}{2\sqrt{3}i},$$

Stąd natychmiast otrzymujemy wartość całki

z_2 jest pojedynczym biegunem pierwszego rzędu wewnątrz konturu całkowania, więc ze wzoru Cauchy'ego otrzymujemy:

$$I_1 = 2\cdot 2\pi i \operatorname{res}_{z_2}\left(\frac{1}{z^2+4iz-1}\right) = 2\cdot 2\pi i\frac{1}{2\sqrt{3}i} = \frac{2\sqrt{3}\pi}{3}.$$

(b)

Na szczęście całkowanie jest liniowe, więc możemy je wykonywać przemiennie z braniem części rzeczywistej!

$$I_2 = \int_{-\infty}^{\infty}\frac{\cos x}{x^2+4}dx = \int_{-\infty}^{\infty}\mathfrak{Re}\left(\frac{e^{ix}}{x^2+4}\right)dx = \mathfrak{Re}\left(\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{ix}}{x^2+4}dx\right).$$

Obliczamy więc całkę zespoloną

Rozpatrzmy funkcję $f(z) = \frac{e^{iz}}{z^2+4} \equiv F(z)e^{iz}$, $F(z) \equiv \frac{1}{z^2+4}$.

Kontur całkowania C jest krzywą zamkniętą złożoną z odcinka $(-R,R)$ na osi rzeczywistej i domykającego półokręgu $C_R = \{z : z = Re^{i\phi},\ \phi\in(0,\pi)\}$ w górnej półpłaszczyźnie.

$$J_R = \oint_C f(z)dz = \int_{-R}^{R} f(x)dx + \int_{C_R} f(z)dz.$$

Szacujemy wartość funkcji podcałkowej na półokręgu C_R:

$$|F(z)|_{C_R} = \left|\frac{1}{z^2+4}\right|_{z=Re^{i\phi}} = \frac{1}{\left|R^2e^{2i\phi}+4\right|} =$$
$$= \frac{1}{\sqrt{\left(R^2e^{2i\phi}+4\right)\left(R^2e^{-i2\phi}+4\right)}} =$$
$$= \frac{1}{\sqrt{R^4+4R^2\left(e^{2i\phi}+e^{-2i\phi}\right)+16}} =$$
$$= \frac{1}{\sqrt{R^4+8R^2\cos\phi+16}} \leqslant \frac{1}{\sqrt{R^4-8R^2+16}} =$$
$$= \frac{1}{R^2-4} < \frac{2}{R^2} \xrightarrow{R\to\infty} 0$$

Z lematu Jordana

$F(z) \xrightarrow{R\to\infty} 0$ jednostajnie na C_R, czyli dla $\phi\in(0,\pi)$, można więc skorzystać z lematu Jordana

$$\lim_{R\to\infty}\int_{C_R} f(z)dz = 0,$$

stąd

$$\lim_{R\to\infty} J_R = \lim_{R\to\infty} \oint_C f(z)dz = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{e^{ix}}{x^2+4}dx$$

Bieguny $f(z)$: $z_1 = -2i$, $z_2 = 2i$, więc dla dostatecznie dużego R

$$\oint_C f(z)dz = 2\pi i \operatorname{res}_{z_2} f(z) = \lim_{z\to z_2=2i} \frac{(z-2i)e^{iz}}{(z-2i)(z+2i)} =$$
$$= 2\pi i \frac{e^{i(2i)}}{4i} = \frac{\pi}{2e^2}.$$

Ostatecznie otrzymujemy

Bieguny są rzędu pierwszego, tylko biegun z_2 leży wewnątrz konturu C.

$$I_2 = \mathfrak{Re}\left(\int_{-\infty}^{\infty} \frac{e^{ix}}{x^2+4}dx\right) = \mathfrak{Re}\left(\oint_C f(z)dz\right) = \frac{\pi}{2e^2}.$$

(c) Rozważmy prostokąt Γ_R wyznaczony przez punkty $\{-R,\ -R+i,\ R+i,\ R\}$. Całkując po nim wyjściową funkcję otrzymujemy

Zwróćmy uwagę, że funkcja podcałkowa jest analityczna, a zatem całka ta dla każdego $R>0$ równa jest zeru.

$$\oint_{\Gamma_R} e^{-z^2}dz = \underbrace{\int_{-R}^{R} e^{-(z+i)^2}dz}_{\xrightarrow{R\to\infty} I_3} + \int_1^0 e^{-(R+iu)^2}du +$$
$$+ \int_R^{-R} e^{-z^2}dz + \int_0^1 e^{-(-R+iu)^2}du = 0$$

Rozważmy normę funkcji podcałkowej dla *pionowych boków* Γ_R

Pokażemy teraz, że dla dostatecznie dużych R całki postaci $\int_0^1 e^{-(\pm R+iu)^2}du$ zbiegają do zera.

$$\left|e^{-(\pm R+iu)^2}\right| = \left|e^{-R^2\mp 2iuR+u^2}\right| = \left|e^{u^2-R^2}\left[\cos(2uR)\mp i\sin(2uR)\right]\right| =$$
$$= e^{u^2-R^2}\underbrace{\sqrt{\sin^2(2uR)+\cos^2(2uR)}}_{=1} \leqslant e^{1-R^2} \xrightarrow{R\to\infty} 0.$$

A zatem przechodzac do granicy z $R\to\infty$ otrzymujemy

$$I_3 = \int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2}dx = \sqrt{\pi}.$$

C3: Funkcje Eulera

C3: Funkcje Eulera: treść zadań.

1. Wyrazić przez funkcje Eulera, a następnie uprościć, całki:

Jak nazwalibyśmy tę całkę na Probabilistyce?

(a) $$\int_{-\infty}^{\infty} x^n e^{-x^2} dx,$$

(b) $$\int_{0}^{\infty} x^n e^{-x^2} dx,$$

(c) $$\int_{0}^{1} [-\ln(t)]^{3/2}\, dt,$$

(d) $$\int_{0}^{\pi/2} [\mathrm{tg}(t)]^{1/3}\, dt,$$

(e) $$\int_{0}^{1} \left[1-\sqrt{t}\right]^{1/3} dt,$$

(f) $$\int_{-1}^{1} (1-t)^{1/3}(1+t)^{1/2} dt,$$

2. Wyprowadzić zwarty wzór na „silnię" $\Gamma(1/2-n)$.

3. Wyznaczyć $x \in [0, N]$, dla którego $\ln\binom{N}{x}$ osiąga maksimum.

C3: Funkcje Eulera: wskazówki.

1.
   (a) Określ parzystość funkcji podcałkowej i rozważ najpierw podpunkt (b).
   (b) Podstaw $v = x^2$ i szukaj funkcji gamma.
   (c) Podstaw $v = -\ln(t)$ i szukaj funkcji gamma.
   (d) Podstaw $v = \mathrm{tg}(t)$, $w = v^2 + 1$, $z = w^{-1}$ i szukaj funkcji beta.
   (e) Podstaw $v = \sqrt{t}$ i szukaj funkcji beta.
   (f) Podstaw $v = \frac{1+t}{2}$ i szukaj funkcji beta.
2. Skorzystaj z relacji $\Gamma(z+1) = z\Gamma(z)$.

   W przeciwną, niż zazwyczaj, stronę.
3. Wykorzystaj wzór Stirlinga.

   Najlepiej użyć wersji
   $$\ln(n!) = n\ln(n) - n + \mathcal{O}\left[\ln(n)\right].$$

C3: Funkcje Eulera: odpowiedzi.

1.

   (a) $\frac{(-1)^n+1}{2}\Gamma\left(\frac{n+1}{2}\right)$.

   (b) $\frac{1}{2}\Gamma\left(\frac{n+1}{2}\right)$.

   (c) $\Gamma\left(\frac{5}{2}\right)=\frac{3\sqrt{\pi}}{4}$.

   (d) $\frac{1}{2}\beta\left(\frac{2}{3},\frac{1}{3}\right)=\frac{\pi\sqrt{3}}{3}$.

   (e) $2\beta\left(2,\frac{4}{3}\right)=\frac{9}{14}$.

   (f) $2^{11/6}\beta\left(\frac{4}{3},\frac{3}{2}\right)=\frac{2^{5/6}\sqrt{\pi}\Gamma\left(\frac{4}{3}\right)}{\Gamma\left(\frac{17}{6}\right)}$.

2. $\Gamma\left(\frac{1}{2}-n\right)=\frac{\sqrt{\pi}(-2)^n}{(2n-1)!!}$.

3. $x=\frac{N}{2}$.

C3: Funkcje Eulera: rozwiązania.

1.

(a) Zwróćmy najpierw uwagę, że parzystość funkcji jest taka sama jak parzystość liczby n. A zatem dla n nieparzystych całka po całej osi $\mathbb{R}$ daje wynik 0, natomiast dla parzystych n mamy

$$\int_{-\infty}^{\infty} x^n e^{-x^2} dx = 2\int_0^{\infty} x^n e^{-x^2} dx.$$

Zwracamy uwagę, że słowo *parzystość* pojawia się w tym zdaniu dwa razy w zupełnie róznych znaczeniach!

Co sprowadza punkt (a) do punktu (b).

(b) Stosujemy podstawienie $v = x^2$, w którym $dv = 2xdx$

$$\int_0^{\infty} x^n e^{-x^2} dx = \int_0^{\infty} v^{n/2} e^{-v} \frac{1}{2\sqrt{v}} dv = \frac{1}{2}\int_0^{\infty} v^{\frac{n+1}{2}-1} e^{-v} dv = \frac{\Gamma\left(\frac{n+1}{2}\right)}{2}.$$

(c) Stosujemy podstawienie $v = -\ln(t)$, w którym $dv = -dt/t$

$$\int_0^1 [-\ln(t)]^{3/2}\, dt = \int_{\infty}^0 v^{3/2}(-e^{-v}) dv = \int_0^{\infty} v^{5/2-1} e^{-v} dv = \Gamma\left(\frac{5}{2}\right).$$

Zauważmy, że stosując analogiczne podstawienie łatwo można obliczyć ogólniejszą całkę $\int_0^1 [-\ln(t)]^p dt = \Gamma(p+1)$, $p \in \mathbb{R}$

Aby obliczyć dokładną wartość końcowej funkcji gamma skorzystajmy z relacji rekurencyjnej oraz faktu, że $\Gamma\left(\frac{1}{2}\right) = \sqrt{\pi}$.

$\Gamma(z+1) = z\Gamma(z)$

$$\Gamma\left(\frac{5}{2}\right) = \frac{3}{2}\cdot\Gamma\left(\frac{3}{2}\right) = \frac{3}{2}\cdot\frac{1}{2}\cdot\Gamma\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{3\sqrt{\pi}}{4}.$$

(d) Stosujemy podstawienie $v = \mathrm{tg}(t)$, w którym $dv = dt/\cos^2(t)$

Zauważamy, że $v^2 + 1 = \cos^{-2}(t)$.

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} [\mathrm{tg}(t)]^{1/3}\, dt = \int_0^{\infty} v^{1/3}(v^2+1)^{-1} dv = (\spadesuit),$$

gdzie podstawiamy $w = v^2 + 1$, co skutkuje $dw = 2vdv$

$$(\spadesuit) = \int_1^{\infty} (w-1)^{1/6}\, w^{-1} \frac{1}{2\sqrt{w-1}} dw = \frac{1}{2}\int_1^{\infty} (w-1)^{-1/3}\, w^{-1} dw = (\clubsuit),$$

gdzie podstawiamy $z = w^{-1}$ i $dz - dw/w^2$

$$(\clubsuit) = \frac{1}{2}\int_1^0 \left(\frac{1-z}{z}\right)^{-1/3} z\,(-z^{-2})\, dz = \frac{1}{2}\int_0^1 (1-z)^{-1/3}\, z^{-2/3} dz = \frac{\beta\left(\frac{1}{3}, \frac{2}{3}\right)}{2} = (\diamondsuit),$$

co upraszczamy korzystając z

$$(\diamondsuit) = \frac{\pi\sqrt{3}}{3}.$$

Uwaga: Znacznie łatwiejszy sposób rozwiązania zadania polega na rozpisaniu całki tak, aby można było bezpośrednio skorzystać z definicji funkcji beta Eulera za pomocą funkcji trygonometrycznych. Ogólnie:

$\beta(x, y) = 2\int_0^{\pi/2} (\cos\phi)^{2x-1} (\sin\phi)^{2y-1} d\phi$

$$\begin{aligned} \int_0^{\pi/2} [\mathrm{tg}(t)]^r dt &= \int_0^{\pi/2} (\sin t)^{(r+1)-1} (\cos t)^{(-r+1)-1} dt \\ &= \beta\left(\frac{-r+1}{2}, \frac{r+1}{2}\right) \end{aligned}$$

(e) Stosujemy podstawienie $v = \sqrt{t}$, w którym $dv = dt/(2\sqrt{t})$

$$\int_0^1 (1-\sqrt{t})^{1/3}\, dt = \int_0^1 (1-v)^{1/3}\,(2v)dv = 2\int_0^1 v(1-v)^{1/3}\, dv = 2\,\beta\left(2, \frac{4}{3}\right)$$

Uwaga: jest to szczególny przypadek całki ($p, q, m > 0$)

$$\int_0^1 t^{p-1}(1-t^m)^{q-1}dt = \frac{1}{m}\beta\left(\frac{p}{m}, q\right),$$

którą można obliczyć jak wyżej, stosując ogólniejsze podstawienie $v = t^m$.

(f) Stosujemy podstawienie $v = (1+t)/2$, w którym $dv = dt/2$

Zauważmy, że $\beta(x, y) = \frac{\Gamma(x)\,\Gamma(y)}{\Gamma(x+y)}$

$$\int_{-1}^1 (1-t)^{1/3}(1+t)^{1/2}\, dt = \int_0^1 (2-2v)^{1/3}\,(2v)^{1/2}\, 2dv =$$
$$= 2^{11/6}\int_0^1 (1-v)^{1/3}\, v^{1/2}\, dv = 2^{11/6}\,\beta\left(\frac{3}{2}, \frac{4}{3}\right).$$

Uwaga: jest to szczególny przypadek całki ($p, q > -1$)

$$\int_{-1} 1(1-t)^p(1+t)^q dt = 2^{p+q+1}\beta(p+1, q+1),$$

którą można obliczyć, stosując podstawienie jak wyżej.

2. Opierając się na rekurencyjnej własności funkcji gamma rozwijamy

$$\Gamma\left(\frac{1}{2}-n\right) = \frac{1}{\frac{1}{2}-n}\cdot\Gamma\left(\frac{1}{2}-n+1\right) = \frac{1}{\frac{1}{2}-n}\cdot\frac{1}{\frac{1}{2}-n+1}\cdot\Gamma\left(\frac{1}{2}-n+2\right) = \cdots = (\spadesuit),$$

gdzie rozpisujemy aż do uzyskania dodatnich argumentów

$$(\spadesuit) = \frac{1}{\left(\frac{1}{2}-n\right)\cdot\left(\frac{1}{2}-n+1\right)\cdots\left(-\frac{1}{2}\right)}\underbrace{\Gamma\left(\frac{1}{2}\right)}_{=\sqrt{\pi}} = \frac{(-2)^n\sqrt{\pi}}{(2n-1)\cdot(2n-3)\cdots 1} = (\clubsuit),$$

gdzie zauważyliśmy, że czynnik -2 możemy wyciągnąć z każdego czynnika iloczynu w mianowniku. Finalnie, posługując się notacją podwójnej silni otrzymujemy

$$(\clubsuit) = \frac{(-2)^n\sqrt{\pi}}{(2n-1)!!}.$$

3. Wychodząc z przybliżenia Stirlinga mamy

$$\ln\binom{N}{x} \approx \underbrace{N\ln(N) - N - (N-x)\ln(N-x) + N - x - x\ln(x) + x}_{=:f(x)},$$

co po zróżniczkowaniu po x daje

$$f'(x) = -\ln(N-x) + \ln(x),$$

Pytając o maksimum f szukamy wartości x dla której $f'(x) = 0$

Jako proste zadanie dla Czytelnika zostawiamy sprawdzenie, że $f''(x) > 0$.

$$-\ln(N-x) + \ln(x) = 0 \Rightarrow x = \frac{N}{2}.$$

C4: Transformacja Laplace'a

C4: Transformacja Laplace'a: treść zadań.

1. Obliczyć transformaty Laplace'a funkcji:

Transformata Laplace'a: czyli tam....

(a) $f(t) = t\sin(\omega t),$

(b) $g(t) = \sinh(\omega t),$

(c) $h(t) = \cosh(\omega t),$

2. Znaleźć funkcję $f(t)$, dla której transformata Laplace'a wynosi:.

Zauważmy, że zadanie wymaga wyznaczenia oryginału funkcji, czyli jego transformaty odwrotnej

... i z powrotem.

(a) $\widetilde{f}(s) = \dfrac{s+1}{s^2+2s},$

(b) $\widetilde{f}(s) = \dfrac{s^3+2s}{(s^2+1)^2},$

(c) $\widetilde{f}(s) = \dfrac{s}{s^2+4s+13},$

3. Metodą transformat Laplace'a rozwiązać równania:

Uwaga! Rozwiązywania równań różniczkowych (najczęściej pierwszego lub drugiego rzędu) to ważne zastosowanie transformat Laplace'a.

(a) $f'' + f' = t^2 + 2t, \qquad f(0) = 4, \quad f'(0) = -2,$

(b) $f'' - f' - 6f = 2, \qquad f(0) = 1, \quad f'(0) = 0,$

(c) $f'' + f = t, \qquad f(0) = 1, \quad f'(0) = 2,$

4. Podobną metodą rozwiązać układ równań:

$$\begin{cases} f' + 2g = 3t, \\ g' - 2f = 4, \end{cases} \qquad f(0) = 2, \quad g(0) = 3.$$

5. Określić przebieg natężenia prądu elektrycznego $I(t)$ w obwodzie RC podłączonym do stałego napięcia U_0.

Przyjąć, że początkowo kondensator nie był naładowany, czyli $Q(0) = 0$.

6. Określić przebieg natężenia prądu elektrycznego $I(t)$ w obwodzie RL podłączonym do zmiennego napięcia $U(t) = U_0 \sin(\omega t)$.

Przyjąć, że $I(0) = 0$.

C4: Transformacja Laplace'a: wskazówki.

1. Należy skorzystać z definicji transformaty Laplace'a

$\widetilde{f}(s) = \int_0^\infty e^{-st} f(t) dt$

   (a) Funkcję $\sin(\omega t)$ należy zastąpić przez $e^{i\omega t}$.

   Proszę zauważyć, że dostaniemy od razu przepis na transofrmatę gdy $f(t) = t\cos(\omega t)$.

   (b) Należy skorzystać z relacji $\sinh(\omega t) = \frac{e^{\omega t} - e^{-\omega t}}{2}$.

   (c) Należy skorzystać z relacji $\cosh(\omega t) = \frac{e^{\omega t} + e^{-\omega t}}{2}$.

2. Celem jest maksymalne uproszczenie zadanych wyrażeń, a następnie wykorzystanie transformat podstawowych funkcji. **Przykład**: transformata: $\widetilde{f}(s) = \frac{1}{s+2} \Rightarrow$ oryginał: $f(t) = e^{-2t}$.

Poprzez ułamki proste, wykorzystanie wzorów skróconego mnożenia, etc. Przy przekształceniach warto pamiętać o transformacie funkcji przesuniętej $h(t) = f(t-a)$, która $\widetilde{h}(s) = e^{-as}\widetilde{f}(s)$.

   (c) Zauważmy że transformatę Laplace'a funkcji typu $g(t) = e^{-\lambda t}\cos(\omega t)$ można łatwo obliczyć, gdyż jest to transformata funkcji $\cos(\omega t)$ od argumentu przesuniętego o λ

Anlogicznie dla funkcji, gdzie cos jest zastąpiony przez sin.

$$g(t) = e^{-\lambda t}\cos(\omega t) \;\Rightarrow\; \widetilde{g}(s) = \int_0^\infty e^{-st} e^{-\lambda t}\cos(\omega t) dt = \\ = \int_0^\infty e^{-(\lambda+s)t}\cos(\omega t) dt = \frac{s+\lambda}{(s+\lambda)^2 + \omega^2},$$

$$g(t) = e^{-\lambda t}\sin(\omega t) \;\Rightarrow\; \widetilde{g}(s) = \int_0^\infty e^{-st} e^{-\lambda t}\sin(\omega t) dt = \\ = \int_0^\infty e^{-(\lambda+s)t}\sin(\omega t) dt = \frac{\omega}{(s+\lambda)^2 + \omega^2}.$$

3. Należy zastosować transformatę do obu stron równania, rozwiązać równanie alebraiczne i wykonać transformatę odwrotną.

Pomocne mogą okazać się transformaty pochodnych: $\widetilde{f'}(s) = s\widetilde{f}(s) - f(0)$, $\widetilde{f''}(s) = s^2\widetilde{f}(s) - sf(0) - f'(0)$.

4. Należy stosować wskazówki z Zadania 3.

5. Należy rozpisać równanie Kirchhoffa dla obwodu RC ze stałym źródłem napięcia, a następnie rozwiązać je jak w Zadaniach 3-4.

Natężenie $I(t)$ najlepiej wyrazić jako pochodną $I(t) = \frac{dQ}{dt}$.

6. Należy rozpisać równanie Kirchhoffa dla obwodu RL ze zmiennym źródłem napięcia, a następnie rozwiązać jak poprzednio.

Ma ono postać równania różniczkowe pierwszego rzędu z warunkiem początkowym $I(0) = 0$.

C4: Transformacja Laplace'a: odpowiedzi.

1.

(a) $\widetilde{f}(s) = \frac{2\omega s}{(s^2+\omega^2)^2}$.

(b) $\widetilde{f}(s) = \frac{\omega}{s^2-\omega^2}$.

(c) $\widetilde{f}(s) = \frac{s}{s^2-\omega^2}$.

2.

(a) $f(t) = \frac{1}{2}e^{-2t} + \frac{1}{2}$.

(b) $f(t) = \frac{t}{2}\sin(t) + \cos(t)$.

(c) $f(t) = e^{-2t}\left[\cos(3t) - \frac{2}{3}\sin(3t)\right]$.

3.

(a) $f(t) = \frac{1}{3}t^3 + 2e^{-t} + 2$.

(b) $f(t) = \frac{8}{15}e^{3t} + \frac{4}{5}e^{-2t} - \frac{1}{3}$.

(c) $f(t) = t + \cos(t) + \sin(t)$.

4. $f(t) = -\frac{5}{4} + \frac{13}{4}\cos(2t) - 3\sin(2t)$, $g(t) = \frac{13}{4}\sin(2t) + 3\cos(2t) + \frac{3}{2}t$.

5. $I(t) = \frac{U_0}{R}e^{-\frac{t}{RC}}$.

6. $I(t) = \frac{U_0}{R^2+(L\omega)^2}\left[L\omega e^{\frac{-Rt}{L}} - L\,\omega\cos(\omega t) + R\sin(\omega t)\right]$.

C4: Transformacja Laplace'a: rozwiązania.

1.

(a) Zgodnie ze wskazówką liczymy transformatę funkcji $e^{i\omega t}$

$$\widetilde{f}(s) = \int_0^\infty t\sin(\omega t)\, e^{-st}\, dt = \int_0^\infty t\, \mathfrak{Im}(e^{i\omega t})\, e^{-st}\, dt \overset{\spadesuit}{=}$$

$$\overset{\spadesuit}{=} \mathfrak{Im}\left[\int_0^\infty t\, e^{-(s-i\omega)t} dt\right] \overset{\clubsuit}{=} \mathfrak{Im}\left[\underbrace{\frac{-t}{s-i\omega} e^{-(s-i\omega)t}\Big|_0^\infty}_{=0}\right] +$$

$$-\mathfrak{Im}\left[\int_0^\infty \frac{e^{-(s-i\omega)t}}{s-i\omega} dt\right] = -\mathfrak{Im}\left[\frac{1}{(s-i\omega)^2}\right] = \frac{2\omega s}{(s^2+\omega^2)^2}.$$

Pamiętamy przy tym w $\spadesuit$, że transformata Laplace'a, jak każda całka jest liniowa, więc możemy zamienić operacje całkowania z braniem części rzeczywistej (urojonej).

W $\clubsuit$ liczymy całkę przez części.

(b) Zgodnie ze wskazówką rozpisujemy funkcję sinh

$$\widetilde{g}(s) = \frac{1}{2}\left[\int_0^\infty e^{(-s+\omega)t} dt - \int_0^\infty e^{(-s-\omega)t} dt\right] =$$

$$= \frac{1}{2}\left[-\frac{1}{\omega - s} - \frac{1}{\omega + s}\right] = \frac{\omega}{s^2 - \omega^2}$$

$\sinh(\omega t) = \frac{e^{\omega t} - e^{-\omega t}}{2}$

(c) Postępujemy analogicznie jak w punkcie (b).

Jedyna różnica to zamiana odpowiedniego znaku $-$ na $+$.

2.

(a) Sprowadzamy transformatę do sumy funkcji wymiernych

$$\widetilde{f}(s) = \frac{s+1}{s^2+2s} = \frac{s+1}{s(s+2)} = \frac{A}{s} + \frac{B}{s+2} = \frac{A(s+2)+Bs}{s(s+2)}$$

stąd $A = B = \frac{1}{2}$ oraz

$$\widetilde{f}(s) = \frac{1}{2}\left(\frac{1}{s} + \frac{1}{s+2}\right) \Rightarrow f(t) = \frac{1}{2}\left(1 + e^{-2t}\right).$$

Porównując wyrażenia przy tych samych potęgach s w liczniku, otrzymujemy układ równań

$$\begin{cases} A + B = 1, \\ 2A = 1. \end{cases}$$

Korzystając z tablicy transformat Laplace'a.

(b) Podobnie jak w punkcie (a) rozpisujemy

$$\widetilde{f}(s) = \frac{s^3+2s}{(s^2+1)^2} = \frac{s^3+s+s}{(s^2+1)^2} = \frac{s(s^2+1)+s}{(s^2+1)^2} = \frac{s}{s^2+1} + \frac{s}{(s^2+1)^2},$$

co prowadzi do wniosku, że

$$f(t) = \cos(t) + \frac{t\sin(t)}{2}.$$

Korzystamy z tablicy transformat Laplace'a funkcji elementarnych oraz wyniku Zadania 1. (a) (dla $\omega = 1$).

(c) Funkcja kwadratowa w mianowniku nie ma pierwiastków rzeczywistych, więc wygodnie jest ją zapisać w postaci

$$\widetilde{f}(s) = \frac{s}{s^2+4s+13} = \frac{s}{(s+2)^2+3^2} = \frac{s+2}{(s+2)^2+3^2} - \frac{2}{3}\frac{3}{(s+2)^2+3^2}.$$

Korzystając ze wskazówki do zadania otrzymujemy

$$f(t) = e^{-2t}\left[\cos(3t) - \frac{2}{3}\sin(3t)\right].$$

3.

(a) Transformując obie strony równania, otrzymujemy

$$s^2\widetilde{f} - 4s + 2 + s\widetilde{f} - 4 = \frac{2}{s^3} + \frac{2}{s^2}.$$

Wyznaczając stąd $\widetilde{f}$ otrzymujemy

Zapisując ją w postaci sumy funkcji wymiernych (por. Zadanie 2.(a))

$$\begin{aligned}\widetilde{f}(s) &= \frac{2}{s^4} + \frac{4}{s+1} + \frac{2}{s(s+1)} = \\ &= \frac{2}{s^4} + \frac{4}{s+1} + \frac{2}{s} - \frac{2}{s+1} = \frac{2}{s^4} + \frac{2}{s+1} + \frac{2}{s}.\end{aligned}$$

Korzystając z tablicy transformat Laplace'a, otrzymujemy

$$f(t) = \frac{1}{3}t^3 + 2e^{-t} + 2.$$

(b) Analogicznie jak w Zadaniu 3.(a) otrzymujemy

$$\tilde{f}(s) = -\frac{1}{3}\frac{1}{s} + \frac{8}{15}\frac{1}{s-3} + \frac{4}{5}\frac{1}{s+2} \;\Rightarrow\; f(t) = -\frac{1}{3} + \frac{8}{15}e^{3t} + \frac{4}{5}e^{-2t}.$$

(c) Transformując obie strony równania, otrzymujemy

$$(s^2+1)\tilde{f} = \frac{1}{s^2} + s + 2 = \frac{s^2+1-s^2}{s^2} + s + 2 = \frac{s^2+1}{s^2} + s + 1$$

$$\widetilde{f}(s) = \frac{1}{s^2} + \frac{s}{s^2+1} + \frac{1}{s^2+1} \Rightarrow f(t) = t + \cos t + \sin t$$

4. Układy równań różniczkowych rozwiązuje się analogicznie jak pojedyncze równania różniczkowe:

$$\begin{cases} s\widetilde{f} - 2 + 2\widetilde{g} = \frac{3}{s^2}, \\ s\widetilde{g} - 3 - 2\widetilde{f} = \frac{4}{s}. \end{cases}$$

Z powyższego układu równań należy wyznaczyć $\widetilde{f}$, $\widetilde{g}$, a następnie zapisać je w postaci sumy funkcji wymiernych

$$\begin{aligned}\widetilde{f}(s) &= \frac{-5}{s(s^2+4)} + \frac{2s}{s^2+4} + \frac{-3\cdot 2}{s^2+4} = -\frac{5}{4s} + \frac{13s}{4(s^2+4)} - \frac{6}{s^2+4}, \\ \widetilde{g}(s) &= \frac{26}{4(s^2+4)} + \frac{3s}{s^2+4} + \frac{3}{2s^2}.\end{aligned}$$

Korzystając z tablicy transformat Laplace'a, otrzymujemy

$$\begin{aligned}f(t) &= -\frac{5}{4} + \frac{13}{4}\cos(2t) - 3\sin(2t) \\ g(t) &= \frac{13}{4}\sin(2t) + 3\cos(2t) + \frac{3t}{2}.\end{aligned}$$

5. Korzystając z II prawa Kirchhoffa i sumując spadki napięć na elementach obwodu do zera, otrzymujemy równanie

$$RI + \frac{Q}{C} = U_0,$$

co sprowadzamy do równania różniczkowego dla ładunku

Podstawiamy $I = \frac{dQ}{dt}$, co po podzieleniu stronami przez R prowadzi do otrzymanego równania.

$$\frac{dQ}{dt} + \frac{Q}{RC} = \frac{U_0}{R} \;\Rightarrow\; \left(s + \frac{1}{RC}\right)\widetilde{Q} = \frac{U_0}{R}\frac{1}{s}$$

skąd wyznaczamy $\widetilde{Q}(s) = \frac{U_0}{R}\frac{1}{s}\left(s + \frac{1}{RC}\right)^{-1}$, co prowadzi do

Z warunku początkowego $Q(0) = 0$. Ponieważ $I = \frac{dQ}{dt}$, pozostaje nam skorzystać ze wzoru na transformatę pochodnej i tablic transformat Laplace'a.

$$\widetilde{I}(s) = s\widetilde{Q}(s) - Q(0) = \frac{U_0}{R}\frac{1}{s + \frac{1}{RC}} \;\Rightarrow\; I(t) = \frac{U_0}{R}\exp\left(-\frac{t}{RC}\right).$$

6. Podobnie jak w zadaniu poprzednim w celu uzyskania równania różniczkowego na natężenie prądu korzystamy z II prawa Kirchhoffa i dokonujemy obustronnej transformaty Laplace'a

Z warunku początkowego $I(0) = 0$.

$$L\frac{dI}{dt} + IR = U_0 \sin\omega t \;\Rightarrow\; (sL + R)\,\widetilde{I} = U_0\frac{\omega}{s^2 + \omega^2}$$

Stąd wyznaczamy $\widetilde{I}$ i zapisujemy w postaci

Porównaj Zadanie 2.

$$\begin{aligned}
\widetilde{I}(s) &= \frac{U_0}{L}\frac{\omega}{\left(s + \frac{R}{L}\right)(s^2 + \omega^2)} = \\
&= \frac{U_0}{L}\left(\frac{\omega}{\omega^2 + R^2/L^2}\frac{1}{s + R/L} + \frac{-\omega s + \omega R/L}{\omega^2 + R^2/L^2}\frac{1}{s^2 + \omega^2}\right) = \\
&= \frac{U_0 L}{\omega^2 L^2 + R^2}\left(\omega\frac{1}{s + R/L} - \omega\frac{s}{s^2 + \omega^2} + \frac{R}{L}\frac{\omega}{s^2 + \omega^2}\right).
\end{aligned}$$

Korzystając z tablicy transformat Laplace'a, otrzymujemy

$$I(t) = \frac{U_0 L}{\omega^2 L^2 + R^2}\left[\omega e^{-\frac{R}{L}t} - \omega\cos(\omega t) + \frac{R}{L}\sin(\omega t)\right].$$

C5-C6: Wielomiany ortogonalne

C5-C6: Wielomiany ortogonalne: treść zadań.

1. Dla $x \in [-1,1]$ zortogonalizować wielomiany:

   (a) $1,$

   (b) $x,$

   (c) $x^2,$

2. Napisać równania różniczkowe dla

   (a) wielomianów Laguerre'a,

   (b) wielomianów Czebyszewa,

3. Podać rozwiązanie równania:

$$(1-x^2)f'' - 2xf' + 12f = 0, \quad f(0) = 0, \quad f(1) = 1 \quad x \in [-1,1].$$

4. Korzystając ze wzoru Rodriguesa obliczyć współczynniki a_n i b_n

   (a) wielomianów Laguerra L_n^λ dla $\lambda = 0, 1, 2, \ldots$

   (b) wielomianów Czebyszewa T_n

Czyli współczynniki przy pierwszych dwóch najwyższych potęgach.

5. Obliczyć wartość wielomianów Laguerra $L_n^\lambda(x)$ w $x = 0$.

Dla $\lambda = 0, 1, 2, \ldots$

6. Obliczyć kwadraty norm

   (a) wielomianów Laguerra $\left\|L_n^\lambda\right\|^2$ dla $m = 0, 1, 2, \ldots$

   (b) wielomianów Czebyszewa'a $\|T_n\|^2$,

7. Napisać związki rekurencyjne dla

   (a) wielomianów Laguerre'a,

   (b) wielomianów Czebyszewa,

8. Obliczyć całki:

   (a) $\int_{-\infty}^{\infty} x^2 e^{-x^2} H_1(x) H_3(x)\, dx,$

   (b) $\int_0^{\infty} x^2 e^{-x} L_2^1(x) L_3^1(x)\, dx,$

Korzystając ze związków rekurencyjnych dla wielomianów.

9. Korzystając z odpowiednich funkcji tworzących obliczyć:

   (a) $P_n(\pm 1),$

   (b) $H_n(0),$

   (c) $L_n^0(0),$

   (d) $L_n^1(0),$

10. Sprawdzić poprawność wzoru:

Korzystając z równania rekurencyjnego dla wielomianów Czebyszewa.

$$T_n(x) = \frac{1}{2^{n-1}} \cos\left[n \arccos(x)\right], \quad n > 1, \quad T_0(x) = 1.$$

11. Określić wszystkie miejsca zerowe wielomianu $T_5(x)$.

Dla $x \in [-1, 1]$.

12. Sprawdzić rozwinięcie:

Uwaga: jest to funkcja tworząca dla wielomianów Czebyszewa.

$$\frac{4 - w^2}{4 - 4wx + w^2} = \sum_{n=0}^{\infty} w^n T_n(x)$$

13. Wyprowadzić wzory

(a) $(2n+1)P_n = P'_{n+1} - P'_{n-1}$,

(b) $H_n(x) = \left(2x - \frac{d}{dx}\right) H_{n-1}(x)$,

(c) $H_n(x) = \exp\left(\frac{x^2}{2}\right)\left(x - \frac{d}{dx}\right)^n \exp\left(-\frac{x^2}{2}\right)$.

C5-C6: Wielomiany ortogonalne: wskazówki.

1. Można spróbować ortogonalizacji Grama-Schmidta.

Z zadaną wagą, jeśli taka wola.

2. Należy rozważyć uniwersalne równanie dla wielomianów Q_n

$$BQ_n'' + (A + B')Q_n' - n[A_1 + (n+1)B_2]Q_n = 0.$$

(a) dla wielomianów Laguerre'a L_n^λ mamy $A(x) = \lambda - x$, $B(x) = x$,

(b) a dla Czebyszewa T_n $A(x) = x$, $B(x) = 1 - x^2$.

Wzory (4.11), (4.12) w [1].

$$A(x) = A_1 x + A_0,$$
$$B(x) = B_2 x^2 + B_1 x + B_0,$$

są wielomianami przez które wyraża się pochodna logarytmiczna wagi

$$\frac{\rho'}{\rho} = \frac{A}{B}.$$

3. Jest to równanie na jeden z wielomianów Legendre'a.

4. Należy skorzystać z ogólnego wzoru

Wzór (4.18) w [1].

$$W_{k+1} = BW_k' + [A + (n-k)B']W_k,\ W_0 = 1$$

Współczynniki przy najwyższych potęgach w_n, v_n oraz a_n i b_n spełniają związek $a_n = f_n w_n$, $b_n = f_n v_n$.

Odpowiednio wielomianu $W_n = w_n x^n + v_n x^{n-1} + \ldots$ i wielomianu $Q_n = a_n x^n + b_n x^{n-1} + \ldots$

5. Skorzystać ze wzoru Rodriguesa.

Inny sposób (przy pomocy funkcji tworzących) - patrz Zad 9(c).

6. Należy użyć ogólnego wzoru na kwadrat normy wielomianu

Wzór (4.34) w [1].

$$\|Q_n\|^2 = (-1)^n n! a_n f_n \int_\alpha^\beta \rho(x) B^n(x) dx$$

7. Należy skorzystać z ogólnej postaci równania rekurencyjnego

Wzory (4.42 - 46) w [1].

$$xQ_n = c_{n+1}Q_{n+1} + c_n Q_n + c_{n-1}Q_{n-1},$$
$$c_{n+1} = \frac{a_n}{a_{n+1}},\ c_n = \frac{b_n}{a_n} - \frac{b_{n+1}}{a_{n+1}},\ c_{n-1} = \frac{a_{n-1}}{a_n}\frac{\|Q_n\|^2}{\|Q_{n-1}\|^2}.$$

8. Skorzystać ze zwiazków rekurencyjnych i relacji ortogonalności.

9. Obliczenia wartości dowolnego wielomianu ortogonalnego $Q_n(x)$ przy pomocy funkcji tworzącej dokonuje się, rozwijając analityczną postać funkcji tworzącej dla tego wielomianu przy zadanej wartosci x w szereg Taylora wokół $w = 0$. Rozwinięcie to należy przyrównać do przedstawienia funkcji tworzącej w postaci szeregu względem potęg w, którego współczynnikami sa $Q_n(x)$.

Odpowiednie funkcje tworzące znane są z wykładu i dane wzorami (4.57), (4.61), (4.62) w [1].

Szukane wartości $Q_n(x)$ znajduje się przez przyrównanie po obu stronach wyrazów przy tych samych potęgach w.

10. Zadanie rozwiązuje się, wstawiając bezpośrednio postulowaną postać $T_n(x)$ do wzoru rekurencyjnego $xT_n = T_{n+1} + \frac{1}{4}T_{n-1}$.

Pomocne okażą się wzory na cosinus sumy i różnicy kątów.

11. Należy wprost skorzystać z przedstawienia T_5 w formie z Zad 10.

12. Zauważmy, że nie jest to funkcja tworząca dla wielomianów $\widetilde{T}_n$, którą można wyznaczyć z ogólnych wzorów podanych na wykładzie. Szereg wystepujący w podanej definicji funkcji tworzącej jest zbieżny dla $|w| < 2$. Należy:

Wzór (4.54) w [1].

- podstawić za T_n przedstawienie z Zad 10.
- podstawić $\xi = \arccos x$.
- rozpisać $\cos(n\xi) = \frac{1}{2}\left(e^{in\xi} + e^{-in\xi}\right)$.
- zsumować szeregi geometryczne o ilorazach $e^{\pm i\xi}w/2$.
- odwrócić podstawienie $\cos\xi = x$.

13.

(a) - zróżniczkować obustronnie funkcję tworzącą po x.
  - porównać współczynniki przy konkretnej potędze t^{k+1}.
  - zróżniczkować obustronnie formułę rekurencyjną dla P_n.

(b) Zróżniczkować stronami wzór Rodriguesa.

(c) Dowód indukcyjny: skorzystać ze wzoru Rodriguesa dla H_n.

Dla wielomianów Hermite'a (z indeksem $n-1$).

C5-C6: Wielomiany ortogonalne: odpowiedzi.

1. Przyjmując wagę $\rho(x) = 1$, otrzymujemy
   (a) 1
   (b) x
   (c) $x^2 - \frac{1}{3}$
2.
   (a) $xL_n^{\lambda\prime\prime} + (\lambda - x + 1)L_n^{\lambda\prime} + nL_n^{\lambda} = 0$
   (b) $(1 - x^2)T_n'' - xT_n' + n^2 T_n = 0$
3. $f(x) = P_3(x)$
4.
   (a) $a_n = (-1)^n, b_n = (-1)^{n-1}n(\lambda + n)$
   (b) $a_n = 1, b_n = 0$
5. $L_n^{\lambda}(0) = \frac{(\lambda+n)!}{\lambda!}$
6.
   (a) $\|L_n^{\lambda}\|^2 = n!\Gamma(\lambda + n + 1) = n!(\lambda + n)!$
   (b) $\|T_n\|^2 = \pi/2^{2n-1}$
7.
   (a) $xL_n^{\lambda} = -L_{n+1}^{\lambda} + (\lambda + 2n + 1)L_n^{\lambda} - n(\lambda + n)L_{n-1}^{\lambda}$,
   (b) $xT_n = T_{n+1} + \frac{1}{4}T_{n-1}$.
8.
   (a) $12\sqrt{\pi}$
   (b) $-3! \cdot 4!$
9.
   (a) $P_n(1) = 1$, $n = 0, 1, 2 \ldots$, $P_n(-1) = (-1)^n$, $n = 0, 1, 2 \ldots$.
   (b) $H_{2n}(0) = (-1)^n \frac{(2n)!}{n!}$, $H_{2n+1}(0) = 0$.
   (c) $L_n^0(0) = n!$, $n = 0, 1, 2, \ldots$
   (d) $L_n^1(0) = (n + 1)!$, $n = 0, 1, 2, \ldots$
10. **TBA**
11. $x = \cos(\frac{\pi}{10})$, $x = \cos(\frac{3\pi}{10})$, $x = 0$, $x = \cos(\frac{7\pi}{10})$, $x = \cos(\frac{9\pi}{10})$
12. **TBA**
13. **TBA**

C5-C6: Wielomiany ortogonalne: rozwiązania.

1.

Przyjmujemy $\rho(x) = 1$

(a) 1 - pierwszy wielomian można pozostawić bez zmiany,

(b) $(x, 1) = \int_{-1}^{1} x dx = 0$

Zatem x jest już ortogonalne do poprzedniego wielomianu 1.

(c) Rozwiążmy układ równań

$(x^2 + ax + b, 1) = (x^2, 1) + a(x, 1) + b(1, 1) = \frac{2}{3} + 2b = 0,$
$(x^2 + ax + b, x) = (x^2, x) + a(x, x) + b(1, x) = \frac{2}{3}a = 0,$
Stąd $a = 0$, $b = -\frac{1}{3}$ i ortogonalny wielomian ma postać $x^2 - \frac{1}{3}$

a i b są szukanymi współczynnikami.

Warunki te gwarantują ortogonalność $x^2 + ax + b$ do poprzednich wielomianów x, 1.

2.

(a) wystarczy podstawić do wzoru ze wskazówki

$A_1 = -1$, $B_2 = 0$

(b) j.w., ($A_1 = 1$, $B_2 = -1$)

3. Jest to równanie dla wielomianów Legendre'a

$$(1 - x^2)P_n'' - 2xP_n' + n(n+1)P_n = 0 \text{ z } n(n+1) = 12 \Rightarrow n = 3$$

Jawna postać wielomianu $P_3(x) = \frac{1}{2}(5x^3 - 3x)$, więc spełnione są warunki początkowe $P_3(0) = 0$, $P_3(1) = 1$.

4.

Dla wielomianów Laguerre'a $A(x) = \lambda - x$, $B(x) = x$.

(a) Rozpisując obie strony wzoru ze wskazówki, mamy

$$\begin{aligned} w_{k+1}x^{k+1} + v_{k+1}x^k + \ldots =& x[kw_k x^{k-1} + (k-1)v_k x^{k-2} + \ldots] \\ &+ (\lambda - x + n - k)[w_k x^k + v_k x^{k-1} + \ldots] \end{aligned}$$

Porównanie współczynników po obu stronach przy x^{k+1} daje
$w_{k+1} = -w_k,\ w_0 = 1 \Rightarrow w_n = (-1)^n$
Porównanie współczynnikow po obu stronach przy x^k daje (ponieważ $w_k = (-1)^k$)
$v_{k+1} = kw_k + (\lambda + n - k)w_k - v_k = (\lambda + n)(-1)^k - v_k$.
Ponieważ $W_1 = BW_0' + (A + nB')W_0 = \lambda - x + n = -x + (\lambda + n) \Rightarrow v_1 = \lambda + n$, stąd
$v_2 = (\lambda + n)(-1) - (\lambda + n) = -2(\lambda + n)$,
$v_3 = (\lambda + n)(-1)^2 + 2(\lambda + n) = 3(\lambda + n)\ldots$,
ogólnie $v_n = (-1)^{n-1}n(\lambda + n)$.
Dla wielomianów Laguerre'a
$f_n = 1 \Rightarrow a_n = w_n = (-1)^n, b_n = v_n = (-1)^{n-1}n(\lambda + n)$

Dla wielomianów Czebyszewa $A(x) = x$, $B(x) = 1 - x^2$.

(b) Rozpisując obie strony wzoru ze wskazówki, mamy

$$\begin{aligned} w_{k+1}x^{k+1} + v_{k+1}x^k + \ldots &= (1 - x^2)[kw_k x^{k-1} + (k-1)v_k x^{k-2} + \ldots] \\ &+ \underbrace{[x + (n-k)(-2x)]}_{(-2n+2k+1)x}[w_k x^k + v_k x^{k-1} + \ldots] \end{aligned}$$

Porównanie współczynników po obu stronach przy x^{k+1} daje $w_{k+1} = -kw_k + (-2n+2k+1)w_k = (-2n+k+1)w_k$.
Ponieważ $w_0 = 1 \Rightarrow w_1 = -2n+1$, $w_2 = (-2n+2)(-2n+1)$, $w_3 = (-2n+3)(-2n+2)(-2n+1)\dots$
$\Rightarrow w_n = (-2n+n)(-2n+(n-1))\dots(-2n+1) = (-1)^n(2n-1)\dots(n+1)n = (-1)^n\frac{(2n-1)!}{(n-1)!}$
Porównanie współczynników po obu stronach przy x^k daje $\nu_{k+1} = -(k-1)\nu_k + (-2n+2k+1)\nu_k = (-2n+k+2)\nu_k$.
Ponieważ $W_1 = BW_0' + (A+nB')W_0 = x - 2nx = (1-2n)x$, stąd $\nu_1 = 0$, więc $\nu_n = 0$, $n = 0,1,2\dots$.
Dla wielomianów Czebyszewa $f_n = (-1)^n\frac{(n-1)!}{(2n-1)!} \Rightarrow a_n = 1, b_n = 0$.

Ze wzoru Rodriguesa $L_n^\lambda(x) = \widetilde{L}_n^\lambda(x) = x^{-\lambda}e^x(x^\lambda e^{-x}x^n)^{(n)}$

5.

$$\begin{aligned} L_n^\lambda(x) &= x^{-\lambda}e^x\left[(x^{\lambda+1}e^{-x}x^{n-1})^{(n-1)}\right]' = x^{-\lambda}e^x[x^{\lambda+1}e^{-x}L_{n-1}^{\lambda+1}(x)]' \\ &= (\lambda+1)L_{n-1}^{\lambda+1}(x) - xL_{n-1}^{\lambda+1}(x) + x(L_{n-1}^{\lambda+1}(x))' \end{aligned}$$

$L_{n-1}^{\lambda+1}$, $(L_{n-1}^{\lambda+1})'$ są wielomianami stopnia $n-1$, $n-2$ (lub zerem), odpowiednio, więc $L_n^\lambda(0) = (\lambda+1)L_{n-1}^{\lambda+1}(0)$. Powtarzając powyższe rozumowanie n razy, dla wielomianów $L_{n-1}^{\lambda+1}, L_{n-2}^{\lambda+2}, \dots L_1^{\lambda+n-1}$, dochodzimy do wyrażenia

Ze wzoru Rodriguesa $L_0^{\lambda+n}(x) = x^{-(\lambda+n)}e^x(x^{\lambda+n}e^{-x}x^0)^{(0)} = 1$

$$L_n^\lambda(0) = (\lambda+1)(\lambda+2)\dots(\lambda+n)L_0^{\lambda+n}(0) = \frac{(\lambda+n)!}{\lambda!}$$

6.

$a_n = (-1)^n$, $f_n = 1$, $\rho(x) = x^\lambda e^{-x}$, $B(x) = x$, $(\alpha,\beta) = (0,\infty)$

(a)

$$\left\|L_n^\lambda\right\|^2 = n!\int_0^\infty x^{\lambda+n}e^{-x}dx = n!\int_0^\infty x^{(\lambda+n+1)-1}e^{-x}dx = n!\Gamma(\lambda+n+1)$$

$a_n = 1$, $f_n = (-1)^n\frac{(n-1)!}{(2n-1)!}$, $\rho(x) = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$, $B(x) = 1-x^2$, $(\alpha,\beta) = (-1,1)$.

(b)

$$\begin{aligned} \|T_n\|^2 &= (-1)^n n!(-1)^n\frac{(n-1)!}{(2n-1)!}\int_{-1}^1\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}(1-x^2)^n dx \\ &= \frac{n!(n-1)!}{(2n-1)!}\int_{-1}^1(1-x^2)^{n-\frac{1}{2}}dx = \frac{\pi}{2^{2n-1}} \end{aligned}$$

ponieważ

Całkę można sprowadzić do funkcji beta Eulera, dokonując podstawień $t = 1-x \Rightarrow x = 1-t, dx = -dt$, a następnie $t = 2s \Rightarrow s = \frac{t}{2}, dt = 2ds$.

$$\begin{aligned}
\int_{-1}^{1}(1-x^2)^{n-\frac{1}{2}}dx &= \int_{-1}^{1}(1-x)^{n-\frac{1}{2}}(1+x)^{n-\frac{1}{2}}dx \\
&= \int_{0}^{2} t^{n-\frac{1}{2}}(2-t)^{n-\frac{1}{2}}dt \\
&= 2^{2n}\int_{0}^{1} s^{n-\frac{1}{2}}(1-s)^{n-\frac{1}{2}}ds \\
&= 2^{2n}\int_{0}^{1} s^{(n+\frac{1}{2})-1}(1-s)^{(n+\frac{1}{2})-1}ds \\
&= 2^{2n}\beta(n+\frac{1}{2},n+\frac{1}{2}) = 2^{2n}\frac{\Gamma(n+\frac{1}{2})\Gamma(n+\frac{1}{2})}{\Gamma(2n+1)} \\
&= 2^{2n}\frac{1}{(2n)!}\left[\frac{(2n)!\sqrt{\pi}}{2^{2n}n!}\right]^2
\end{aligned}$$

7.

Dla wielomianów Laguerre'a $a_n = (-1)^n$, $b_n = (-1)^{n-1}n(n+\lambda)$, $\left\|L_n^\lambda\right\|^2 = n!\Gamma(\lambda+n+1)$

(a) $c_{n+1} = -1$,
$c_n = \frac{(-1)^{n-1}n(n+\lambda)}{(-1)^n} - \frac{(-1)^n(n+1)(n+\lambda+1)}{(-1)^{n+1}} = 2n+\lambda+1$,
$c_{n-1} = \frac{(-1)^{n-1}}{(-1)^n}\frac{n!}{(n-1)!}\frac{\Gamma(\lambda+n+1)}{\Gamma(\lambda+n)} = -n(\lambda+n)$.
Stąd $xL_n^\lambda = -L_{n+1}^\lambda + (\lambda+2n+1)L_n^\lambda - n(\lambda+n)L_{n-1}^\lambda$.

Dla wielomianów Czebyszewa $a_n = 1$, $b_n = 0$, $\|T_n\|^2 = \frac{\pi}{2^{2n-1}}$

(b) $c_{n+1} = 1$, $c_n = 0$,
$c_{n-1} = \frac{\pi}{2^{2n-1}}\frac{2^{2n-3}}{\pi} = \frac{1}{4}$. Stąd $xT_n = T_{n+1} + \frac{1}{4}T_{n-1}$.

8.

Związek rekurencyjny dla wielomianów Hermite'a $xH_n = \frac{1}{2}H_{n+1} + nH_{n-1}$, norma $\|H_n\|^2 = n!2^n\sqrt{\pi}$, waga $\rho(x) = e^{-x^2}$.

(a)

$$\begin{aligned}
\int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2}x^2H_1(x)H_3(x)dx &= (xH_1, xH_3) = (\frac{1}{2}H_2 + H_0, \frac{1}{2}H_4 + 3H_2) \\
&= \frac{3}{2}(H_2, H_2) = \frac{3}{2}\|H_2\|^2 = 12\sqrt{\pi}
\end{aligned}$$

Związek rekurencyjny dla wielomianów Laguerre'a $xL_n^\lambda = -L_{n+1}^\lambda + (\lambda+2n+1)L_n^\lambda - n(n+\lambda)L_{n-1}^\lambda$,norma $\|L_n^\lambda\|^2 = n!\Gamma(\lambda+n+1)$, waga $\rho(x) = x^\lambda e^{-x}$.

(b)

$$\begin{aligned}
\int_{0}^{\infty} e^{-x}x^2L_2^1(x)L_3^1(x)dx &= \int_{0}^{\infty} xe^{-x}xL_2^1(x)L_3^1(x)dx \\
&= (xL_2^1, L_3^1) = (-L_3^1 + 6L_2^1 - 6L_1^1, L_3^1) \\
&= -(L_3^1, L_3^1) = -\left\|L_3^1\right\|^2 = -3!\Gamma(5) = -3!\cdot 4!
\end{aligned}$$

9.

(a) Funkcja tworząca dla wielomianów Legendre'a

$$\Psi(x,w) = \frac{1}{\sqrt{1-2xw+w^2}} = \sum_{n=0}^{\infty} P_n(x)w^n$$

Dla $x = 1$ mamy więc

$$\frac{1}{\sqrt{1-2w+w^2}} = \frac{1}{|1-w|} \overset{w\to 0}{=} \frac{1}{1-w} = 1 + w + w^2 + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} P_n(1)w^n = P_0(1) + P_1(1)w + P_2(1)w^2 + \ldots,$$

stąd $P_n(1) = 1$, $n = 0, 1, 2 \ldots$.

Analogicznie dla $x = -1$ mamy

$$\frac{1}{\sqrt{1+2w+w^2}} = \frac{1}{|1+w|} \overset{w\to 0}{=} \frac{1}{1+w} = 1 - w + w^2 + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} P_n(-1) w^n = P_0(-1) + P_1(-1)w + P_2(-1)w^2 + \ldots,$$

stąd $P_n(-1) = (-1)^n$, $n = 0, 1, 2 \ldots$.

(b) Funkcja tworząca dla wielomianów Hermite'a

$$\Psi(x, w) = e^{-w^2+2wx} = \sum_{n=0}^{\infty} H_n(x) \frac{w^n}{n!}$$

Dla $x = 0$ mamy więc

$$e^{-w^2} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{w^{2n}}{n!} = \sum_{n=0}^{\infty} H_n(0) \frac{w^n}{n!}$$

stąd $H_{2n}(0) = (-1)^n \frac{(2n)!}{n!}$ (wyrazy parzyste), $H_{2n+1}(0) = 0$ (wyrazy nieparzyste).

(c) Funkcja tworząca dla wielomianów Laguerre'a $L_n^\lambda(x)$

$$\Psi(x, w) = \frac{1}{(1-w)^{\lambda+1}} e^{x \frac{w}{1-w}} = \sum_{n=0}^{\infty} L_n^\lambda(x) \frac{w^n}{n!}$$

Dla $\lambda = 0$ i $x = 0$ mamy więc

$$\frac{1}{(1-w)} = 1 + w + w^2 + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} L_n^0(0) \frac{w^n}{n!} = L_0^0(0) + \frac{w}{1!} L_1^0(0) + \frac{w^2}{2!} L_2^0(0) + \ldots$$

stąd $L_n^0(0) = n!$, $n = 0, 1, 2, \ldots$

(d) Analogicznie jak w (c), dla $\lambda = 1$, $x = 0$,

$$\frac{1}{(1-w)^2} = \sum_{n=1}^{\infty} n w^{n-1} = 1 + 2w + 3w^2 + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} L_n^1(0) \frac{w^n}{n!} = L_0^1(0) + \frac{w}{1!} L_1^1(0) + \frac{w^2}{2!} L_2^1(0) + \ldots$$

stąd $L_n^1(0) = (n+1)n! = (n+1)!$.

10.

Wstawiając postulowaną postać $T_n(x)$ do wzoru rekurencyjnego dla wielomianów Czebyszewa, otrzymujemy

$$\begin{aligned} \frac{x}{2^{n-1}} \cos(n \arccos x) &= \frac{1}{2^n} \cos[(n+1) \arccos x] + \frac{1}{4} \frac{1}{2^{n-2}} \cos[(n-1) \arccos x] \\ x \cos(n \arccos x) &= \frac{1}{2} \cos[(n+1) \arccos x] + \frac{1}{2} \cos[(n-1) \arccos x] \end{aligned}$$

Rozpisując po prawej stronie

$$\begin{aligned} \cos(n \arccos x \pm \arccos x) &= \cos(n \arccos x) \cos(\arccos x) \mp \sin(n \arccos x) \sin(\arccos x) \\ &= x \cos(n \arccos x) \mp \sin(n \arccos x) \sin(\arccos x) \end{aligned}$$

otrzymujemy, że jest ona równa stronie lewej, cbdo.

11.

Miejsca zerowe spełniają równanie $\cos(5 \arccos x) = 0$, stąd $\arccos x = \frac{\pi}{10}, \frac{3\pi}{10}, \frac{\pi}{2}, \frac{7\pi}{10}, \frac{9\pi}{10}$

12.

Niech $\xi = \arccos x$, więc $\cos \xi = x$. Wstawiamy z zad.10

$$T_n(x) = \frac{1}{2^{n-1}} \cos(n \arccos x) = \frac{1}{2^{n-1}} \cos(n\xi)$$

stąd

$$\begin{aligned}
\Psi(x,w) &= \sum_{n=0}^{\infty} T_n(x) w^n = 1 + \sum_{n=1}^{\infty} T_n(x) w^n = 1 + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^{n-1}} \cos(n\xi) w^n = 1 + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^{n-1}} \frac{1}{2} \left(e^{in\xi} + e^{-in\xi}\right) w^n \\
&= 1 + \sum_{n=1}^{\infty} \left[\left(\frac{e^{i\xi} w}{2}\right)^n + \left(\frac{e^{-i\xi} w}{2}\right)^n \right] = -1 + \sum_{n=0}^{\infty} \left[\left(\frac{e^{i\xi} w}{2}\right)^n + \left(\frac{e^{-i\xi} w}{2}\right)^n \right] \\
&= -1 + \frac{1}{1 - \frac{w}{2} e^{i\xi}} + \frac{1}{1 - \frac{w}{2} e^{-i\xi}} = -1 + \frac{2 - w\cos\xi}{1 - w\cos\xi + w^2/4} = \frac{4 - w^2}{4 - 4w\cos\xi + w^2} = \frac{4 - w^2}{4 - 4wx + w^2}
\end{aligned}$$

13.

Funkcja tworząca dla wielomianów Legendre'a $\frac{1}{\sqrt{1-2xt+t^2}} = \sum_{n=0}^{\infty} P_n(x) t^n$, podstawowa formuła rekurencyjna $xP_n = \frac{n}{2n+1} P_{n-1} + \frac{n+1}{2n+1} P_{n+1}$

(a) Różniczkujemy obustronnie funkcję tworzącą po $x \Rightarrow \frac{t}{\sqrt{1-2xt+t^2}} = (1 - 2xt + t^2) \sum_{n=0}^{\infty} P_n'(x) t^n$
Porównujemy współczynniki przy konkretnym $t^{k+1} \Rightarrow P_k = P_{k+1}' - 2xP_k' + P_{k-1}' \Rightarrow 2xP_k' = P_{k+1}' + P_{k-1}' - P_k$. (♠).
Różniczkujemy obustronnie podstawową formułę rekurencyjna (z zamianą $n \to k$) po x i mnożymy przez 2
$\Rightarrow 2P_k + 2xP_k' = \frac{2k}{2k+1} P_{k-1}' + \frac{2(k+1)}{2k+1} P_{k+1}'$
$\overset{(♠)}{\Rightarrow} P_k = \frac{2k}{2k+1} P_{k-1}' + \frac{2(k+1)}{2k+1} P_{k+1}' - P_{k+1}' - P_{k-1}'$
$= -\frac{1}{2k+1} P_{k-1}' + \frac{1}{2k+1} P_{k+1}' \Rightarrow (2k+1) P_k = P_{k+1}' - P_{k-1}'$, cbdo.

Wzór Rodriguesa dla wielomianów Hermite'a $H_n(x) = (-1)^n e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n)}$

(b) Ze wzoru Rodriguesa (dla $n-1$)

$$\begin{aligned}
H_{n-1}'(x) &= \frac{d}{dx} \left[(-1)^{n-1} e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n-1)} \right] \\
&= (-1)^{n-1} 2x e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n-1)} + (-1)^{n-1} e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n)} \\
&= 2x \underbrace{\left[(-1)^{n-1} e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n-1)} \right]}_{H_{n-1}} - \underbrace{(-1)^n e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n)}}_{H_n} \\
\Rightarrow\ & H_{n-1}'(x) = 2xH_{n-1}(x) - H_{n-1}'(x) = \left(2x - \frac{d}{dx}\right) H_{n-1}(x)
\end{aligned}$$

cbdo.

Należy skorzystać ze wzoru Rodriguesa $H_n(x) = (-1)^n e^{x^2} \left(e^{-x^2}\right)^{(n)}$. Dowód indukcyjny.

(c) Dla $n = 0 \Rightarrow H_0(x) = \exp\left(\frac{x^2}{2}\right) \left(x - \frac{d}{dx}\right)^0 \exp\left(-\frac{x^2}{2}\right) = 1$,więc twierdzenie jest prawdziwe.

Zakładamy prawdziwość wzoru dla n i sprawdzamy prawdziwość dla $n+1$. Ze wzoru Rodriguesa
$H_n(x) = (-1)^n e^{x^2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)} = \exp\left(\frac{x^2}{2}\right)\left(x-\frac{d}{dx}\right)^n \exp\left(-\frac{x^2}{2}\right)$
$\Rightarrow \left(x-\frac{d}{dx}\right)^n \exp\left(-\frac{x^2}{2}\right) = (-1)^n e^{-x^2/2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)}$, stąd

$$
\begin{aligned}
P &= \exp\left(\frac{x^2}{2}\right)\left(x-\frac{d}{dx}\right)^{n+1}\exp\left(-\frac{x^2}{2}\right)\\
&= \exp\left(\frac{x^2}{2}\right)\left(x-\frac{d}{dx}\right)\left[\left(x-\frac{d}{dx}\right)^{n}\exp\left(-\frac{x^2}{2}\right)\right]\\
&= \exp\left(\frac{x^2}{2}\right)\left(x-\frac{d}{dx}\right)\left[(-1)^n e^{-x^2/2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)}\right]\\
&= e^{x^2/2}x(-1)^n e^{-x^2/2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)} - e^{x^2/2}\frac{d}{dx}\left[(-1)^n e^{-x^2/2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)}\right]\\
&= (-1)^n x e^{x^2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)} - (-1)^n x e^{x^2/2}e^{x^2/2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)} - (-1)^n e^{x^2/2}e^{x^2/2}\frac{d}{dx}\left(e^{-x^2}\right)^{(n)}\\
&= (-1)^{n+1}e^{x^2}\left(e^{-x^2}\right)^{(n+1)} = H_{n+1}(x)
\end{aligned}
$$

(ostatnia równość wynika ze wzoru Rodriguesa dla H_{n+1}), czyli wzór jest prawdziwy również dla $n+1$, cbdo.

C7: Funkcje sferyczne

C7: Funkcje sferyczne: treść zadań.

1. Napisać jawne wzory na wszystkie funkcje sferyczne $Y_{lm}(\theta, \varphi)$.

Należy wyjść od wielomianu Legendre'a $P_2(t)$, gdzie $t = \cos\theta$.

2. Obliczyć normę $\|Y_{2,1}\|$.
3. Wyrazić wielomian $P_l(t)$ przez funkcje sferyczne $Y_{lm}(t, \varphi)$.
4. Wyrazić funkcję $f(x, y, z) = xy$ przez funkcje sferyczne $Y_{lm}(\theta, \varphi)$.
5. Na sferze jednostkowej zaznaczyć punkty, gdzie $Y_{2,1}(\theta, \varphi) = 0$.
6. Sprawdzić, że równanie Laplace'a jest spełnione również przez funkcję $f(r, \theta, \varphi) = r^{-l-1} Y_{l,m}(\theta, \varphi)$.

Niezależnie od funkcji $f(r, \theta, \varphi) = r^l Y_{l,m}(\theta, \varphi)$.

7. Wykazać, że funkcje sferyczne są funkcjami własnymi operatora trzeciej składowej $\hat{L}_3$ momentu pędu oraz kwadratu momentu pędu $\hat{L}^2$, gdzie $\hat{L}_3 = -i\hbar\partial/\partial\varphi$, $\hat{L}^2 = \hat{L}_1^2 + \hat{L}_2^2 + \hat{L}_3^2$.

Innymi słowy $\hat{L}_3 Y_{l,m} = m\hbar Y_{l,m}$, gdzie $\hbar = h/(2\pi)$, a h to stała Plancka, oraz $\hat{L}^2 Y_{l,m} = \hbar^2 l(l+1) Y_{l,m}$

8. Podać, z dokładnością do stałej, całkową postać funkcji sferycznych. W tym celu należy sprawdzić, że funkcja

$$f(x, y, z) = \int_0^{2\pi} [z + ix\cos(u) + iy\sin(u)]^l e^{imu} du$$

spełnia równanie Laplace'a.

9. Wyprowadzić związki rekurencyjne dla funkcji sferycznych

$$\hat{L}_\pm Y_{l,m} = (\hat{L}_1 \pm i\hat{L}_2) Y_{l,m} = \sqrt{l(l+1) - m(m \pm 1)}\, Y_{l,m\pm 1}$$

$L_\pm$ są operatorami podwyższającymi i obniżającymi liczbę kwantową m; porównaj z operatorami kreacji i anihilacji np. dla oscylatora harmonicznego

C7: Funkcje sferyczne: wskazówki.

1. Funkcje sferyczne pochodzące od wielomianu Legendre'a $P_2(t)$ to: $Y_{2,m}(\theta,\varphi)$, gdzie $m = -2,-1,0,1,2$.

$$Y_{l,m}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{(2l+1)(l-|m|)!}{4\pi(l+|m|)!}}(1-\cos^2\theta)^{\frac{|m|}{2}} P_l^{(|m|)}(\cos\theta) e^{im\varphi} \quad (1)$$

oraz

$$P_l^{(|m|)}(\cos\theta) = \frac{(-1)^l}{2^l l!}[(1-\cos^2\phi)^l]^{(|m|+l)}$$

Nawiasy () w wykładniku potęgi oznaczają pochodną.

2. Czynnik normujący funkcji sferycznej N wynosi:

$$N = \sqrt{\frac{(2l+1)(l-|m|)!}{4\pi(l+|m|)!}}$$

.

N zapewnia normę funkcji równą jedności.

3. Należy wykorzystać równie (1) i podstawić $m = 0$.

4. Rozwiązanie zadania wymaga przejścia ze zmiennych w układzie kartezjańskim do zmiennych w układzie sferycznym.

$$x = r\sin\theta\cos\varphi$$
$$y = r\sin\theta\sin\varphi$$
$$z = r\cos\theta$$

5. Należy przedyskutować rozwiązania dla θ oraz φ.

6. Laplasjan we współrzędnych sferycznych ma postać

$$\nabla^2 = \frac{\partial^2}{\partial r^2} + \frac{2}{r}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r^2}\left[\frac{1}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\theta}\left(\sin\theta\frac{\partial}{\partial\theta}\right) + \frac{1}{\sin^2\theta}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right].$$

Dokonując podstawienia $\xi = \cos\theta$, mamy

$$\frac{\partial}{\partial\theta} = \frac{\partial\cos\theta}{\partial\theta}\frac{\partial}{\partial\cos\theta} = -\sin\theta\frac{\partial}{\partial\cos\theta} = -(1-\xi^2)^{1/2}\frac{\partial}{\partial\xi},$$

$$\begin{aligned}&\frac{1}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\theta}\left(\sin\theta\frac{\partial}{\partial\theta}\right) + \frac{1}{\sin^2\theta}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2} = \\ &\frac{1}{(1-\xi^2)^{1/2}}[-(1-\xi^2)^{1/2}]\frac{\partial}{\partial\xi}\left\{(1-\xi^2)^{1/2}[-(1-\xi^2)^{1/2}]\frac{\partial}{\partial\xi}\right\} + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2} = \\ &\frac{\partial}{\partial\xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial}{\partial\xi}\right] + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2},\\ \Rightarrow \qquad &\nabla^2 = \frac{\partial^2}{\partial r^2} + \frac{2}{r}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r^2}\left\{\frac{\partial}{\partial\xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial}{\partial\xi}\right] + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right\}.\end{aligned}$$

Należy bezpośrednio podziałać operatorem Laplace'a (w formie podanej powyżej) na funkcję $r^{-l-1}Y_{lm}$ i skorzystać z równania różniczkowego na funkcje sferyczne (wzór (5.8) ze skryptu),

$$\frac{\partial}{\partial\xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial Y_{lm}}{\partial\xi}\right] + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2 Y_{lm}}{\partial\phi^2} = -l(l+1)Y_{lm}$$

7. W tym miejscu trochę wyprowadzeń, zwykle pomijanych w kursach fizyki kwantowej jako trywialne.

   Dokonujemy transformacji do współrzędnych sferycznych,

$$
\begin{aligned}
x &= r\sin\theta\cos\phi, & r &= \sqrt{x^2+y^2+z^2}\\
y &= r\sin\theta\sin\phi, & \phi &= \arctan(y/x)\\
z &= r\cos\theta, & \theta &= \arctan\frac{\sqrt{x^2+y^2}}{z}.
\end{aligned}
$$

   Obliczamy składowe jakobianu,

$$
\begin{aligned}
\frac{\partial r}{\partial x} &= \frac{2x}{2\sqrt{x^2+y^2+z^2}} = \frac{x}{r} = \sin\theta\cos\phi,\\
\frac{\partial r}{\partial y} &= \ldots = \sin\theta\sin\phi,\\
\frac{\partial r}{\partial z} &= \ldots = \cos\theta,\\
\frac{\partial \phi}{\partial x} &= \frac{1}{1+y^2/x^2}\frac{(-y)}{x^2} = -\frac{y}{x^2+y^2} = -\frac{r\sin\theta\sin\phi}{r^2\sin^2\theta} = -\frac{1}{r}\frac{\sin\phi}{\sin\theta},\\
\frac{\partial \phi}{\partial y} &= \ldots = \frac{1}{r}\frac{\cos\phi}{\sin\theta},\\
\frac{\partial \phi}{\partial z} &= 0,\\
\frac{\partial \theta}{\partial x} &= \frac{1}{1+(x^2+y^2)/z^2}\frac{1}{z}\frac{2x}{\sqrt{x^2+y^2}} = \frac{r^2\sin\theta\cos\theta\cos\phi}{r^3\sin\theta} = \frac{\cos\theta\cos\phi}{r},\\
\frac{\partial \theta}{\partial y} &= \ldots = \frac{\cos\theta\sin\phi}{r},\\
\frac{\partial \theta}{\partial z} &= \ldots = -\frac{1}{r}\sin\theta.
\end{aligned}
$$

   Pochodne względem współrzędnych kartezjańskich, wyrażone we współrzędnych sferycznych, mają więc postać (korzystamy z "reguły łańcuchowej" obliczania pochodnej funkcji złożonej)

$$
\begin{aligned}
\frac{\partial}{\partial x} &= \frac{\partial r}{\partial x}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{\partial \theta}{\partial x}\frac{\partial}{\partial \theta} + \frac{\partial \phi}{\partial x}\frac{\partial}{\partial \phi} = \sin\theta\cos\phi\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r}\cos\theta\cos\phi\frac{\partial}{\partial\theta} - \frac{1}{r}\frac{\sin\phi}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\phi},\\
\frac{\partial}{\partial y} &= \frac{\partial r}{\partial y}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{\partial \theta}{\partial y}\frac{\partial}{\partial \theta} + \frac{\partial \phi}{\partial y}\frac{\partial}{\partial \phi} = \sin\theta\sin\phi\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r}\cos\theta\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{1}{r}\frac{\cos\phi}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\phi},\\
\frac{\partial}{\partial z} &= \frac{\partial r}{\partial z}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{\partial \theta}{\partial z}\frac{\partial}{\partial \theta} + \frac{\partial \phi}{\partial z}\frac{\partial}{\partial \phi} = \cos\theta\frac{\partial}{\partial r} - \frac{1}{r}\sin\theta\frac{\partial}{\partial\theta}
\end{aligned}
$$

   Składowe operatora momentu pędu wyrażone w układzie sferycznym mają więc znaną z wykładów z mechaniki kwantowej postać

$$\begin{aligned}
\hat{L}_x &= \hat{L}_1 = -i\hbar\left(y\frac{\partial}{\partial z} - z\frac{\partial}{\partial y}\right) \\
&= -i\hbar\left[r\sin\theta\sin\phi\left(\cos\theta\frac{\partial}{\partial r} - \frac{1}{r}\sin\theta\frac{\partial}{\partial\theta}\right) - r\cos\theta\left(\sin\theta\sin\phi\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r}\cos\theta\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{1}{r}\frac{\cos\phi}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\phi}\right)\right] \\
&= i\hbar\left(\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \cos\phi\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) \\
\hat{L}_y &= \hat{L}_2 = -i\hbar\left(z\frac{\partial}{\partial x} - x\frac{\partial}{\partial z}\right) = \ldots = i\hbar\left(-\cos\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \sin\phi\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) \\
\hat{L}_z &= \hat{L}_3 = -i\hbar\left(x\frac{\partial}{\partial y} - y\frac{\partial}{\partial x}\right) = \ldots = -i\hbar\frac{\partial}{\partial\phi}
\end{aligned}$$

Stąd

$$\begin{aligned}
\hat{L}_x^2 &= -\hbar^2\left(\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \cos\phi\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right)\left(\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \cos\phi\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) \\
&= -\hbar^2\left[\sin^2\phi\frac{\partial^2}{\partial\theta^2} + \sin\phi\cos\phi\frac{\partial}{\partial\theta}\left(\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) + \cos\phi\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\left(\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta}\right) + \cos\phi\operatorname{ctg}^2\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\left(\cos\phi\frac{\partial}{\partial\phi}\right)\right] \\
&= -\hbar^2\left[\sin^2\phi\frac{\partial^2}{\partial\theta^2} + \sin\phi\cos\phi\left(-\frac{1}{\sin^2\theta}\frac{\partial}{\partial\phi} + \operatorname{ctg}\theta\frac{\partial^2}{\partial\theta\partial\phi}\right)\right. \\
&\quad \left. + \cos\phi\operatorname{ctg}\theta\left(\cos\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \sin\phi\frac{\partial^2}{\partial\phi\partial\theta}\right) + \cos\phi\operatorname{ctg}^2\theta\left(-\sin\phi\frac{\partial}{\partial\phi} + \cos\phi\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right)\right] \\
\hat{L}_y^2 &= \ldots = -\hbar^2\left[\cos^2\phi\frac{\partial^2}{\partial\theta^2} - \sin\phi\cos\phi\left(-\frac{1}{\sin^2\theta}\frac{\partial}{\partial\phi} + \operatorname{ctg}\theta\frac{\partial^2}{\partial\theta\partial\phi}\right)\right. \\
&\quad \left. - \sin\phi\operatorname{ctg}\theta\left(-\sin\phi\frac{\partial}{\partial\theta} + \cos\phi\frac{\partial^2}{\partial\phi\partial\theta}\right) + \sin\phi\operatorname{ctg}^2\theta\left(\cos\phi\frac{\partial}{\partial\phi} + \sin\phi\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right)\right] \\
\Rightarrow &\qquad L_x^2 + L_y^2 = -\hbar^2\left(\frac{\partial^2}{\partial\theta^2} + \operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\theta} + \operatorname{ctg}^2\theta\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right) \\
\hat{L}_z^2 &= -\hbar^2\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}
\end{aligned}$$

Operator kwadratu momentu pędu we współrzędnych sferycznych przyjmuje więc znaną z mechaniki kwantowej postać,

$$\begin{aligned}
\hat{L}^2 &= \hat{L}_x^2 + \hat{L}_y^2 + \hat{L}_z^2 = -\hbar^2\left[\frac{\partial^2}{\partial\theta^2} + \operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\theta} + (1+\operatorname{ctg}^2\theta)\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right] \\
&= -\hbar^2\left[\frac{1}{\sin\theta}\frac{\partial}{\partial\theta}\left(\sin\theta\frac{\partial}{\partial\theta}\right) + \frac{1}{\sin^2\theta}\frac{\partial^2}{\partial\phi^2}\right].
\end{aligned}$$

Jest to pomnożona przez $-\hbar^2$ część kątowa laplasjanu we współrzędnych sferycznych (por. wskazówka do zad.6).

Należy po prostu bezpośrednio podziałać operatorami $\hat{L}_3$, $\hat{L}^2$ w podanej wyżej postaci na funkcje sferyczne $Y_{l,m}$ i skorzystać z definicji funkcji sferycznych (wzór (5.21) w skrypcie) lub równania różniczkowego na funkcje sferyczne (wzór (5.8) w skrypcie).

8. Bezpośrednio podziałać laplasjanem (we współrzędnych kartezjańskich) na podaną funkcję $f(x, y, z)$ (obliczając pochodne pod znakiem całki).

9. Korzystając z postaci operatorów $\hat{L}_1$, $\hat{L}_2$ podanej we wskazówce do zad.7, otrzymujemy

$$\begin{aligned} L_\pm &= L_1 \pm iL_2 = i\hbar \left[(\sin\phi \mp i\cos\phi)\frac{\partial}{\partial\theta} + \operatorname{ctg}\theta(\cos\phi \pm i\sin\phi)\frac{\partial}{\partial\phi} \right] \\ &= \hbar \left[\pm(\cos\phi \pm i\sin\phi)\frac{\partial}{\partial\theta} + i\operatorname{ctg}\theta(\cos\phi \pm i\sin\phi)\frac{\partial}{\partial\phi} \right] \\ &= \hbar e^{\pm i\phi}\left(\pm\frac{\partial}{\partial\theta} + i\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi} \right). \end{aligned}$$

Szukaną relację rekurencyjną dla L_+ otrzymuje się, obliczając bezpośrednio $L_+ Y_{l,m}$. W przypadku operatora L_- wyprowadzenie jest bardziej skomplikowane, zalecane jest zapoznanie się z rozwiązaniem.

C7: Funkcje sferyczne: odpowiedzi.

1. $Y_{2,2}\left(\theta,\varphi\right)=\sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{2i\varphi}$
   $Y_{2,-2}\left(\theta,\varphi\right)=\sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{-2i\varphi}$
   $Y_{2,1}\left(\theta,\varphi\right)=\sqrt{\frac{15}{8\pi}}\sin\theta\cos\theta e^{i\varphi}$
   $Y_{2,-1}\left(\theta,\varphi\right)=\sqrt{\frac{15}{8\pi}}\sin\theta\cos\theta e^{-i\varphi}$
   $Y_{2,0}\left(\theta,\varphi\right)=\sqrt{\frac{5}{16\pi}}\left(3\cos^2\theta-1\right)$
2. $||Y_{2,1}||=\sqrt{\frac{5}{24\pi}}$
3. $P_l\left(t\right)=\sqrt{\frac{4\pi}{2l+1}}Y_{l,0}\left(t,\varphi\right)$
4. $f\left(r,\theta,\varphi\right)=i\sqrt{\frac{2\pi}{15}}\left[Y_{2,-2}\left(\theta,\varphi\right)-Y_{2,2}\left(\theta,\varphi\right)\right]r^2$
5. $\theta=0\vee\theta=\frac{\pi}{2}$ przy $\varphi\in\mathbb{R}$
6.
7. $\hat{L}_3Y_{l,m}=m\hbar Y_{l,m}$; $\hat{L}^2Y_{l,m}=\hbar^2l(l+1)Y_{l,m}$
8. Przedstawienie całkowe:

$$Y_{lm}(\theta,\phi)\propto\int_0^{2\pi}[\cos\theta+i\sin\theta\cos(u-\phi)]^le^{imu}du.$$

9.

C7: Funkcje sferyczne: rozwiązania.

1. Podstawiając do wzoru na funkcje sferyczne otrzymujemy:

$$Y_{2,2}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{5}{96\pi}}\left(1-\cos^2\theta\right)\frac{1}{8}\left[(1-\cos^2\theta)^2\right]^{(4)}e^{2i\varphi}$$
$$= \sqrt{\frac{5}{96\pi}}\left(1-\cos^2\theta\right)\frac{1}{8}\left[1-2\cos^2\theta+\cos^4\theta\right]^{(4)}e^{2i\varphi}$$
$$\stackrel{\spadesuit}{=} \sqrt{\frac{45}{96\pi}}\left(1-\cos^2\theta\right)e^{2i\varphi}$$
$$= \sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{2i\varphi}$$

Obliczenia dla $Y_{2,-2}$ są takie same, jedynie pamiętamy o zamianie m=2 na m=-2 $Y_{2,-2}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{-2i\varphi}$.

W ♠ wyznaczana jest czwarta pochodna z wyrażenia w nawiasie kwadratowym.

$$Y_{2,1}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{5}{24\pi}}\left(1-\cos^2\theta\right)^{\frac{1}{2}}\frac{1}{8}\left[(1-\cos^2\theta)^2\right]^{(3)}e^{i\varphi}$$
$$\stackrel{\clubsuit}{=} \sqrt{\frac{15}{8\pi}}\sin\theta\cos\theta e^{i\varphi}$$

Dla m=-1 ($Y_{2,-1}$) postępuje się jak w poprzednim przypadku.

W ♣ wyznaczana jest trzecia pochodna z wyrażenia w nawiasie kwadratowym.

$$Y_{2,0}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{5}{4\pi}}\left(1-\cos^2\theta\right)^0\frac{1}{8}\left[(1-\cos^2\theta)^2\right]^{(2)}$$
$$= \sqrt{\frac{5}{256\pi}}\left(-4+12\cos^2\theta\right) = \sqrt{\frac{5}{16\pi}}\left(3\cos^2\theta-1\right)$$

Proszę zauważyć brak zależności funkcji sferycznej względem φ.

2. $||Y_{2,1}|| = \sqrt{\frac{(2l+1)(l-|m|)!}{4\pi(l+|m|)!}} \stackrel{l=2,m=1}{=} \sqrt{\frac{5}{24\pi}}$

3.

$$Y_{l,m}(t,\varphi) = \sqrt{\frac{(2l+1)(l-|m|)!}{4\pi(l+|m|)!}}(1-t^2)^{\frac{|m|}{2}}P_l^{(|m|)}(t)e^{im\varphi}$$
$$\stackrel{m=0}{=} \sqrt{\frac{(2l+1)}{4\pi}}P_l(t)$$

Proszę zauważyć, że przy $m=0$, nie ma funkcyjnej zależności względem φ.

$$P_l(t) = \sqrt{\frac{4\pi}{(2l+1)}}Y_{l,0}(t,\varphi)$$

4. Funkcja $f(x,y,z) = xy$ wyrażona w zmiennych układu sferycznego ma postać $f(r,\theta,\varphi) = r^2\sin^2\theta\sin\varphi\cos\varphi$.
Do rozwiązania wykorzystamy funkcje sferyczne dla małych wartości indeksów (l=2, m=2 oraz m=-2).

$Y_{2,2}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{2i\varphi}$
$Y_{2,-2}(\theta,\varphi) = \sqrt{\frac{15}{32\pi}}\sin^2\theta e^{-2i\varphi}$

$$
\begin{aligned}
r^2 \frac{Y_{2,2}(\theta,\varphi) - Y_{2,-2}(\theta,\varphi)}{2i} &= \sqrt{\frac{15}{32\pi}} r^2 \sin^2\theta \sin(2\varphi) \\
r^2 \frac{Y_{2,2}(\theta,\varphi) - Y_{2,-2}(\theta,\varphi)}{2i} &= \sqrt{\frac{15}{8\pi}} r^2 \sin^2\theta \sin\varphi\cos\varphi \\
i\sqrt{\frac{2\pi}{15}} \left[Y_{2,-2}(\theta,\varphi) - Y_{2,2}(\theta,\varphi)\right] r^2 &= r^2 \sin^2\theta \sin\varphi\cos\varphi
\end{aligned}
$$

Zaproponowane rozwiązanie nie jest jedyne.

5.

$$
\begin{aligned}
\sqrt{\frac{15}{8\pi}} \sin\theta\cos\theta e^{i\varphi} &= 0 \\
2\sin\theta\cos\theta e^{i\varphi} &= 0 \\
\sin(2\theta)\, e^{i\varphi} &= 0
\end{aligned}
$$

Musi zachodzić: $\sin(2\theta) = 0 \vee e^{i\varphi} = 0$
Redukuje się do: $2\theta = 0$ przy $\theta \in \langle 0, \pi)$
Ostatecznie $\theta = 0 \vee \theta = \frac{\pi}{2}$ przy $\varphi \in \mathbb{R}$

6.

$$
\begin{aligned}
\nabla^2 f &= \nabla^2 r^{-l-1} Y_{lm}(\xi,\phi) \\
&= \left\{ \frac{\partial^2}{\partial r^2} + \frac{2}{r}\frac{\partial}{\partial r} + \frac{1}{r^2}\frac{\partial}{\partial \xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial}{\partial \xi}\right] + \frac{1}{r^2}\frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right\} r^{-l-1} Y_{lm}(\xi,\phi) \\
&= Y_{lm}(\xi,\phi)\left(\frac{\partial^2}{\partial r^2} + \frac{2}{r}\frac{\partial}{\partial r}\right) r^{-l-1} + \frac{r^{-l-1}}{r^2}\left\{ \frac{\partial}{\partial \xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial}{\partial \xi}\right] + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right\} Y_{lm}(\xi,\phi) \\
&= [(l+1)(l+2) - 2(l+1) - l(l+1)] r^{-l-3} Y_{lm}(\xi,\phi) = 0
\end{aligned}
$$

7. Korzystając z równania na funkcje sferyczne (wzór (5.8) w skrypcie) oraz ze wskazówki do zad.6 otrzymujemy

$$
\hat{L}^2 Y_{lm}(\xi,\phi) = -\hbar^2 \left\{ \frac{\partial}{\partial \xi}\left[(1-\xi^2)\frac{\partial}{\partial \xi}\right] + \frac{1}{1-\xi^2}\frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right\} Y_{lm}(\xi,\phi) = \hbar^2 l(l+1) Y_{lm}(\xi,\phi),
$$

więc rzeczywiście funkcje sferyczne $Y_{l,m}$ są funkcjami własnymi operatora $\hat{L}^2$, odpowiadającymi wartościom własnym $\hbar^2 l(l+1)$.

Korzystając z jawnej postaci funkcji sferycznych (wzór (5.21) w skrypcie) otrzymujemy z kolei

$$
\begin{aligned}
\hat{L}_3 Y_{l,m}(\xi,\phi) &= -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi} N_{lm}(1-\xi^2)\frac{|m|}{2}(P_l(\xi))^{(|m|)} e^{im\phi} \\
&= m\hbar N_{lm}(1-\xi^2)\frac{|m|}{2}(P_l(\xi))^{(|m|)} e^{im\phi} \\
&= m\hbar Y_{l,m},
\end{aligned}
$$

więc rzeczywiście funkcje sferyczne $Y_{l,m}$ są funkcjami własnymi operatora $\hat{L}_3$, odpowiadającymi wartościom własnym $\hbar m$.

8.

$$\begin{aligned}
f(x,y,z) &= \int_0^{2\pi} (z + ix\cos u + iy\sin u)^l e^{imu} du, \\
\frac{\partial^2 f}{\partial x^2} &= \int_0^{2\pi} du e^{imu} \frac{\partial^2}{\partial x^2} (z + ix\cos u + iy\sin u)^l \\
&= -l(l-1)\cos^2 u \int_0^{2\pi} (z + ix\cos u + iy\sin u)^{l-2} e^{imu} du, \\
\frac{\partial^2 f}{\partial y^2} &= \ldots = -l(l-1)\sin^2 u \int_0^{2\pi} (z + ix\cos u + iy\sin u)^{l-2} e^{imu} du, \\
\frac{\partial^2 f}{\partial z^2} &= \ldots = l(l-1) \int_0^{2\pi} (z + ix\cos u + iy\sin u)^{l-2} e^{imu} du, \\
\nabla^2 f &= \frac{\partial^2 f}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 f}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 f}{\partial z^2} \\
&= \left[l(l-1) \int_0^{2\pi} (z + ix\cos u + iy\sin u)^{l-2} e^{imu} du \right] (-\cos^2 u - \sin^2 u + 1) = 0
\end{aligned}$$

Zapiszmy funkcję f w zmiennych układu sferycznego, ,

$x = r\sin\theta\cos\phi$, $y = r\sin\theta\sin\phi$, $z = r\cos\theta$

$$\begin{aligned}
(z + ix\cos u + iy\sin u)^l &= r^l [\cos\theta + i\sin\theta(\cos\phi\cos u + \sin\phi\sin u)]^l \\
&= r^l [\cos\theta + i\sin\theta\cos(u-\phi)]^l \\
\Rightarrow f(r,\theta,\phi) &= r^l \int_0^{2\pi} [\cos\theta + i\sin\theta\cos(u-\phi)]^l e^{imu} du
\end{aligned}$$

Wiadomo że $\tilde{f}(r,\theta,\phi) = r^l Y_{lm}(\theta,\phi)$ również spełnia równanie Laplace'a $\nabla^2 \tilde{f} = 0$ (por. wykład i wzory (5.6), (5.7) w skrypcie). Wobec tego otrzymujemy następujące przedstawienie całkowe funkcji sferycznych (z dokładnością do stałej)

$$Y_{lm}(\theta,\phi) \propto \int_0^{2\pi} [\cos\theta + i\sin\theta\cos(u-\phi)]^l e^{imu} du.$$

9. Ograniczmy się dla uproszczenia do przypadku $m \geq 0$. Wprowadźmy oznaczenie

$$P_l^m(\xi) = (1-\xi^2)^{m/2} \frac{d^m}{d\xi^m} P_l(\xi) = (1-\xi^2)^{m/2} P_l^{(m)}(\xi) \Rightarrow Y_{lm}(\xi,\phi) = N_{lm} P_l^m(\xi) e^{im\phi}.$$

Obliczamy wyrażenia

$$\begin{aligned}
\frac{\partial}{\partial\theta} Y_{lm}(\xi,\phi) &= -N_{lm} e^{im\phi} (1-\xi^2)^{1/2} \frac{\partial}{\partial\xi} P_l^m(\xi) \\
&= -N_{lm} e^{im\phi} (1-\xi^2)^{1/2} \left[\frac{m}{2} (1-\xi^2)^{m/2-1} (-2x) P_l^{(m)}(\xi) + (1-\xi^2)^{m/2} P_l^(m+1)(\xi) \right] \\
&= N_{lm} e^{im\phi} \left[m\xi (1-\xi^2)^{(m-1)/2} P_l^{(m)}(\xi) - (1-\xi^2)^{(m+1)/2} P_l^{(m+1)}(\xi) \right] \\
&= N_{lm} e^{im\phi} \left[m\xi (1-\xi^2)^{-1/2} P_l^m(\xi) - P_l^{m+1}(\xi) \right],
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
i \operatorname{ctg}\theta \frac{\partial}{\partial\phi} Y_{lm}(\xi,\phi) &= -mN_{lm} \operatorname{ctg}\theta P_l^m(\xi) e^{im\phi} \\
&= -m\frac{\xi}{\sqrt{1-\xi^2}} N_{lm}(1-\xi^2)^{m/2} P_l^{(m)}(\xi) e^{im\phi} \\
&= N_{lm} e^{im\phi}\left[-m\xi(1-\xi^2)^{(m-1)/2} P_l^{(m)}(\xi)\right] \\
&= N_{lm} e^{im\phi}\left[-m\xi(1-\xi^2)^{-1/2} P_l^m(\xi)\right].
\end{aligned}$$

Stąd dla $L_+ Y_{lm}$ otrzymujemy bezpośrednio

$$\begin{aligned}
L_+ Y_{lm}(\xi,\phi) &= \hbar e^{i\phi}\left(\frac{\partial}{\partial\theta} + i\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) Y_{lm}(\xi,\phi) = -\hbar N_{lm} P_l^{m+1}(\xi) e^{i(m+1)\phi} \\
&= -\hbar\frac{N_{lm}}{N_{l,m+1}} N_{l,m+1} P_l^{m+1} e^{i(m+1)\phi} = -\hbar\frac{N_{lm}}{N_{l,m+1}} Y_{l,m+1}(\xi,\phi).
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\frac{N_{lm}}{N_{l,m+1}} &= \sqrt{\frac{2l+1}{4\pi}\frac{(l-m)!}{(l+m)!}}\sqrt{\frac{4\pi}{2l+1}\frac{(l+m+1)!}{(l-m-1)!}} = \sqrt{\frac{(l-m)!(l+m+1)!}{(l+m)!(l-m-1)!}} \\
&= \sqrt{(l-m)(l+m+1)} = \sqrt{l(l+1)-m(m+1)}
\end{aligned}$$

Ostatecznie

$$L_+ Y_{lm} = -\hbar\sqrt{l(l+1)-m(m+1)}\, Y_{l,m+1}.$$

Obliczenia dla $L_- Y_{lm}$ są bardziej złożone.

$$\begin{aligned}
L_- Y_{lm}(\xi,\phi) &= \hbar e^{-i\phi}\left(-\frac{\partial}{\partial\theta} + i\operatorname{ctg}\theta\frac{\partial}{\partial\phi}\right) Y_{lm}(\xi,\phi) \\
&= \hbar N_{lm} e^{i(m-1)\phi}\left[-2m\xi(1-\xi^2)^{-1/2} P_l^m(\xi) + P_l^{m+1}(\xi)\right] \\
&= \hbar N_{lm} e^{i(m-1)\phi}(1-\xi^2)^{(m-1)/2}\left[-2m\xi P_l^{(m)}(\xi) + (1-\xi^2) P_l^{(m+1)}(\xi)\right].
\end{aligned}$$

Posłużmy się znanym z wykładu (wzór (5.16) w skrypcie) równaniem spełnianym przez pochodne wielomianów Legendre'a

$$(1-\xi^2)(P_l^{(m)})'' - 2\xi(m+1)(P_l^{(m)})' + [l(l+1)-m(m+1)]P_l^{(m)} = 0,$$

dokonajmy zamiany $m \to m-1$

$$(1-\xi^2)(P_l^{(m-1)})'' - 2\xi m(P_l^{(m-1)})' + [l(l+1)-m(m-1)]P_l^{(m-1)} = 0.$$

Ponieważ $(P_l^{(m-1)})' = P_l^{(m)}$, $(P_l^{(m-1)})'' = P_l^{(m+1)}$,

$$\Rightarrow (1-\xi^2)P_l^{(m+1)} - 2\xi m P_l^{(m)} = -[l(l+1)-m(m-1)]P_l^{(m-1)} = 0,$$

$$\begin{aligned}
L_- Y_{lm}(\xi,\phi) &= -\hbar\frac{N_{lm}}{N_{l,m-1}}[l(l+1)-m(m-1)] N_{l,m-1} e^{i(m-1)\phi}(1-\xi^2)^{(m-1)/2} P_l^{(m-1)} \\
&= -\hbar\frac{N_{lm}}{N_{l,m-1}}[l(l+1)-m(m-1)] Y_{l,m-1}(\xi,\phi)
\end{aligned}$$

$$
\begin{aligned}
\frac{N_{lm}}{N_{l,m-1}} &= \sqrt{\frac{2l+1}{4\pi}\frac{(l-m)!}{(l+m)!}}\sqrt{\frac{4\pi}{2l+1}\frac{(l+m-1)!}{(l-m+1)!}} = \sqrt{\frac{(l-m)!(l+m-1)!}{(l+m)!(l-m+1)!}} \\
&= \frac{1}{\sqrt{(l+m)(l-m+1)}} = \frac{1}{\sqrt{l(l+1)-m(m-1)}}
\end{aligned}
$$

Ostatecznie

$$
L_- Y_{lm} = -\hbar\sqrt{l(l+1)-m(m-1)}Y_{l,m-1}.
$$

C8-C9: Funkcje Bessela

C8-C9: Funkcje Bessela: treść zadań.

1. Wykazać, że $J_{-n}(x) = (-1)^n J_n(x)$ dla $n \in \mathbb{N}$.
2. Podać rozwiązanie równania $x^2 f'' + xf' + (4x^2 - 9)f = 0$. Nieosobliwe, oczywiście!
3. Podać szereg Bessela dla równania $x^2 f'' + xf' - (x^2 + \nu^2)f = 0$. Przyjmujemy, że $\nu \in \mathbb{R}$.
4. Wyrazić funkcje $\sin(x)$ oraz $\cos(x)$ przez funkcje Bessela.
5. Wykazać, że
$$J_n(x+y) = \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_{n-k}(x) J_k(y).$$
6. Zapisać w postaci szeregu całkę $I = \int_0^{2\pi} \cos\left[2\sin(\varphi) - 3\varphi\right] d\varphi$. *Zwykłego* szeregu liczbowego.
7. Wykazać, że transformata Laplace'a
   (a) funkcji Bessela $J_0(t)$ wynosi $\widetilde{J_0}(s) = \left(s^2+1\right)^{-1/2}$.
   (b) funkcji $f(t) = J_0\left(2\sqrt{t}\right)$ wynosi $\widetilde{f}(s) = s^{-1}e^{-1/s}$.
8. Wyrazić przez funkcje elementarne funkcję $J_{-3/2}(x)$.
9. Znaleźć dwa związki między funkcjami J_0 oraz J_1.
10. Udowodnić, że $J_{\nu+1} + J_{\nu-1} = \frac{2\nu}{x} J_\nu$.
11. To samo dla sferycznych funkcji Bessela, $j_{l+1} + j_{l-1} = \frac{2l+1}{x} j_l$.
12. Rozwiązać równanie
$$R'' + \frac{2}{r}R' + \left[k^2 - \frac{l(l+1)}{r^2}\right] R = 0.$$
13. Sprawdzić ortogonalność funkcji $J_{1/2}(2x)$ oraz $J_{1/2}(x)$ dla $L = \pi$.

C8-C9: Funkcje Bessela: wskazówki.

1. Korzystamy z szeregu Bessela (wzór (6.11) ze skryptu) oraz właściwości funkcji gamma Eulera

2. Dokonać podstawienia $x = At$ i wyznaczyć A tak, żeby sprowadzić zadane równanie do równania na pewną funkcję Bessela.

3. Równanie jest spełnione przez funkcję $K_\nu = J_\nu(ix)$, tj. funkcję Bessela argumentu zespolonego.

4. Należy skorzystać z funkcji tworzącej dla funkcji Bessela (wzór (6.13) ze skryptu) , w której przyjmujemy $w = i$.

5. Należy skorzystać z funkcji tworzącej dla funkcji Bessela (wzór (6.13) ze skryptu)

6. Należy skorzystać z przedstawienia całkowego funkcji Bessela (wzór (6.20) ze skryptu), wyniku zad.1 oraz z szeregu Bessela dla funkcji Bessela z indeksem całkowitym

7. (a) Należy skorzystać z przedstawienia całkowego funkcji Bessela (wzór (6.20) ze skryptu)
   (b) Korzystamy z rozwinięcia funkcji Bessela z indeksem całkowitym na szereg (wzór (6.12) w skrypcie) , a przy obliczaniu transformaty całkujemy pod znakiem sumy (jest to możliwe, ponieważ szereg Bessela jest jednostajnie zbieżny),

8. Korzystamy ze wzorów rekurencyjnych dla funkcji Bessela (wzór (6.27) w skrypcie) oraz znanej postaci funkcji $J_{-1/2}$ (wzór (6.28) w skrypcie).

9. Korzystamy ze wzorów rekurencyjnych dla funkcji Bessela (wzory (6.24), (6.27) w skrypcie).

10. Por. wskazówka do zad.9

11. Korzystamy z wyniku zad.10, przyjmując w nim $\nu = l + \frac{1}{2}$, i z definicji sferycznych funkcji Bessela

12. Dokonać zamiany zmiennych $y = kr$, $S = \sqrt{y}R$ (por. wykład z komentarzem).

13. Bezpośrednie całkowanie.

$J_\nu(x) = \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!\Gamma(l+\nu+1)}(x/2)^{2l+\nu}$. W szczególności $\Gamma(k) \to \pm\infty$ dla $k \in \mathbb{Z}, k \leq 0$, więc przy $l, n \in \mathbb{N}$ zachodzi $1/\Gamma(l-n+1) = 0$ dla $l - n + 1 \leq 0 \Rightarrow l \leq n-1$.

$\Psi(w,x) = e^{(x/2)(w-1/w)} = \sum_{n=-\infty}^{\infty} J_n(x) w^n$

$J_n(t) = (2\pi)^{-1}\int_0^{2\pi} d\phi \exp[i(t\sin\phi - n\phi)]$ $J_n(x) = \sum_{l=0}^{\infty}(-1)^l \frac{1}{l!(n+l)!}(x/2)^{2l+n}$.

$J_n(t) = (2\pi)^{-1}\int_0^{2\pi} d\phi \exp[i(t\sin\phi - n\phi)]$

$J_n(x) = \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(n+l)!}\left(\frac{x}{2}\right)^{2l+n}$

$J_{\nu-1}(x) = x^{-\nu}\frac{d}{dx}(x^\nu J_\nu(x))$, $J_{-1/2}(x) = \sqrt{\frac{2}{\pi x}}\cos x$

$J_{\nu+1}(x) = -x^\nu \frac{d}{dx}(x^{-\nu}J_\nu(x))$ $J_{\nu-1}(x) = x^{-\nu}\frac{d}{dx}(x^\nu J_\nu(x))$

$j_l(x) = \sqrt{\frac{\pi}{2x}} J_{l+\frac{1}{2}}(x)$.

$J_{1/2}(x) = \sqrt{\frac{2}{\pi x}\sin x}$; relacja ortogonalności dla funkcji Bessela ma postać $\int_0^L xJ_\mu(ax)J_\mu(bx)dx$ (wzór (6.74) ze skryptu)

C8-C9: Funkcje Bessela: odpowiedzi.

1.

2. $f(x) = J_3(2x)$ lub $f(x) = J_{-3}(2x)$

3. $K_\nu = J_\nu(ix) = i^\nu \sum_{l=0}^{\infty} \frac{1}{l!\Gamma(l+\nu+1)} \left(\frac{x}{2}\right)^{2l+\nu}$.

4.

$$\begin{aligned} \cos x &= \sum_{k=-\infty}^{\infty} (-1)^k J_{2k}(x) \\ \sin x &= \sum_{l=-\infty}^{\infty} (-1)^l J_{2l+1}(x) \end{aligned}$$

5.

6. $I = 2\pi \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(l+3)!}$

7.

8. $J_{-3/2}(x) = -\sqrt{\frac{2}{\pi x}} \frac{\cos x}{x} - \sqrt{\frac{2}{\pi x}} \sin x$

9. $J_1(x) = -\frac{d}{dx} J_0(x)$, $J_1(x) = \frac{1}{x} \int_0^x y J_0(y) dy$

10.

11.

12. $R(y) = \frac{1}{\sqrt{kr}} J_{l+1/2}(kr)$

13.

C8-C9: Funkcje Bessela: rozwiązania.

1.

$$J_{-n}(x) = \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!\Gamma(l-n+1)} \left(\frac{x}{2}\right)^{2l-n} = \sum_{l=n}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(l-n)!} \left(\frac{x}{2}\right)^{2l-n}$$

Dokonujemy zamiany indeksów sumowania $m = l - n \Rightarrow l = m + n$, $m = 0, 1, 2 \ldots$,

$$J_{-n}(x) = \sum_{m=0}^{\infty} \frac{(-1)^{m+n}}{m!(m+n)!} \left(\frac{x}{2}\right)^{2m+n} = (-1)^n \sum_{m=0}^{\infty} \frac{(-1)^m}{m!(m+n)!} \left(\frac{x}{2}\right)^{2m+n} = (-1)^n J_n(x) \text{ cbdo.}$$

2.

$$x = At \quad \Rightarrow \quad f' = \frac{df}{dx} = \frac{dt}{dx}\frac{df}{dt} = \frac{1}{A}\frac{df}{dt}$$

$$f'' = \frac{d^2 f}{dx^2} = \frac{d}{dx}\frac{df}{dx} = \frac{dt}{dx}\frac{d}{dt}\frac{1}{A}\frac{df}{dt} = \frac{1}{A^2}\frac{d^2 f}{dt^2}$$

$$\Rightarrow \quad t^2 \frac{d^2 f}{dt^2} + t\frac{df}{dt} + (4A^2 t^2 - 9) f = 0$$

Przyjęcie $4A^2 = 1 \Rightarrow A = 1/2$ prowadzi do równania

$$t^2 \frac{d^2 f}{dt^2} + t\frac{df}{dt} + (t^2 - 9) f = 0,$$

którego rozwiązaniem jest $f(t) = J_3(t) \Rightarrow f(x) = J_3(x/A) = J_3(2x)$.

Uwaga: innym rozwiązaniem jest $J_{-3}(2x) = (-1)^3 J_3(2x) = -J_3(2x)$ (por. zad.1), które spełnia takie samo równanie na funkcję Bessela

3. Przyjmujemy $\xi = ix \Rightarrow x = -i\xi$.

$$K_\nu' = \frac{d}{dx} J_\nu(ix) = \frac{d\xi}{dx}\frac{d}{d\xi} J_\nu(\xi) = i\frac{dJ_\nu}{d\xi}$$

$$K_\nu'' = \frac{d}{dx}\frac{d}{dx} J_\nu(ix) = \frac{d\xi}{dx}\frac{d}{d\xi} i\frac{dJ_\nu}{d\xi} = -\frac{d^2 J_\nu}{d\xi^2}$$

Wstawiając do zadanego równania, otrzymujemy że funkcja $J_\nu(\xi)$ rzeczywiście spełnia równanie Bessela

$$\xi^2 \frac{d^2 J_\nu}{d\xi^2} + \xi\frac{dJ_\nu}{d\xi} + (\xi^2 - \nu^2) J_\nu = 0$$

Odpowiedni szereg Bessela ma więc postać (por. wzór (6.11) ze skryptu)

$$K_\nu = J_\nu(ix) = \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!\Gamma(l+\nu+1)} \underbrace{\left(\frac{ix}{2}\right)^{2l+\nu}}_{i^{2l+\nu} = i^{2l} i^\nu = (-1)^l i^\nu}$$

$$= i^\nu \sum_{l=0}^{\infty} \frac{1}{l!\Gamma(l+\nu+1)} \left(\frac{x}{2}\right)^{2l+\nu}.$$

$w = i \Rightarrow \frac{1}{2}\left(w - \frac{1}{w}\right) = \frac{1}{2}\left(i - \frac{1}{i}\right) = i.$

4.

$$\begin{aligned}
\Psi(i,x) &= e^{ix} = \cos x + i\sin x = \sum_{n=-\infty}^{\infty} J_n(x) i^n \\
&= \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_{2k}(x) i^{2k} + \sum_{l=-\infty}^{\infty} J_{2l+1}(x) i^{2l+1} \\
&= \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_{2k}(x)(-1)^k + i \sum_{l=-\infty}^{\infty} J_{2l+1}(x)(-1)^l \\
\Rightarrow \cos x &= \sum_{k=-\infty}^{\infty} (-1)^k J_{2k}(x) \\
\sin x &= \sum_{l=-\infty}^{\infty} (-1)^l J_{2l+1}(x)
\end{aligned}$$

5.

$$\begin{aligned}
\Psi(w, x+y) &= \sum_{n=-\infty}^{\infty} J_n(x+y) w^n \\
&= \exp\left[\frac{x+y}{2}\left(w - \frac{1}{w}\right)\right] = \exp\left[\frac{x}{2}\left(w - \frac{1}{w}\right)\right] \exp\left[\frac{y}{2}\left(w - \frac{1}{w}\right)\right] \\
&= \Psi(w,x)\Psi(w,y) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} J_m(x) w^m \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_k(y) w^k \\
&= \sum_{m=-\infty}^{\infty} \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_m(x) J_k(y) w^{m+k}
\end{aligned}$$

Dokonujemy podstawienia $n = m + k \Rightarrow k = n - m$, $n \in \mathbb{Z}$, stąd

$$\Psi(w, x+y) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} J_n(x+y) w^n = \sum_{n=-\infty}^{\infty} \left[\sum_{m=-\infty}^{\infty} J_m(x) J_{n-m}(y)\right] w^n.$$

Porównując współczynniki przy tych samych potęgach w, otrzymujemy

$$J_n(x+y) = \sum_{k=-\infty}^{\infty} J_k(x) J_{n-k}(y) \text{ cbdo.}$$

6.

$$\begin{aligned}
I &= \int_0^{2\pi} \cos(2\sin\phi - 3\phi) d\phi \\
&= \pi\left\{\frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi} e^{i(2\sin\phi - 3\phi)} d\phi + \frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi} e^{i[-2\sin\phi - (-3)\phi]} d\phi\right\} \\
&= \pi\left[J_3(2) + J_{-3}(-2)\right] = \pi\left[J_3(2) + (-1)^3 J_3(-2)\right] \\
&= \pi\left[\sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(l+3)!} - \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(l+3)!}(-1)^{2l+3}\right] = 2\pi \sum_{l=0}^{\infty} \frac{(-1)^l}{l!(l+3)!}
\end{aligned}$$

7.(a) Rozpatrzmy ogólniejszą transformatę Laplace'a funkcji $J_n(bt)$, $b \in \mathbb{R}$.

$$\begin{aligned}
\tilde{J}_n(s) &= \int_0^\infty dt e^{-st} J_n(bt) = \frac{1}{2\pi}\int_0^\infty dt e^{-st}\int_0^{2\pi} d\phi e^{i(bt\sin\phi - n\phi)} \\
&= \frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi} d\phi e^{-in\phi}\int_0^\infty dt e^{-(s-ib\sin\phi)t} \\
&= -\frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi} d\phi e^{-in\phi} \left. \underbrace{\frac{e^{-(s-ib\sin\phi)t}}{s-ib\sin\phi}}_{=0 \text{ dla } t\to\infty, \text{ bo } s>0} \right|_0^\infty = \frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi}\frac{e^{-in\phi}}{s-ib\sin\phi}d\phi
\end{aligned}$$

Dokonujemy zamiany zmiennych $z = e^{-i\phi} \Rightarrow dz = -ie^{-i\phi}d\phi = -izd\phi \Rightarrow d\phi = idz/z$, $\sin\phi = (e^{i\phi} - e^{-i\phi})/2i = (z^{-1} - z)/2i$.

$$\tilde{J}_n(s) = \frac{i}{\pi}\oint_{|z|=1}\frac{z^n dz}{bz^2 + 2sz - b}$$

Krzywa całkowania jest okręgiem jednostkowym $O((0,0),1)$ (tj. $|z| = 1$), obieganym zgodnie z ruchem wskazówek zegara (a więc przeciwnie do kierunku wzrostu kąta ϕ), co powoduje pojawienie się minusa przed wynikiem przy całkowaniou metodą residuów (lub we wzorze Cauchy'ego).

Funkcja podcałkowa ma bieguny rzędu pierwszego w punktach

$$z_{1,2} = \frac{-s \pm \sqrt{s^2+b^2}}{b}.$$

Zachodzi $|z_1| < 1$, $|z_2| > 1$, więc tylko biegun z_1 leży wewnątrz krzywej całkowania,

$$\begin{aligned}
\tilde{J}_n(s) &= \frac{i}{\pi}(-2\pi i)\text{res}_{z_1} = 2\lim_{z\to z_1}(z-z_1)\frac{z^n}{b(z-z_1)(z-z_2)} \\
&= \frac{2z_1^n}{b(z_1-z_2)} = \frac{(\sqrt{s^2+b^2}-s)^n}{b^n\sqrt{s^2+b^2}}
\end{aligned}$$

Podstawiając zgodnie z treścią zadania $n = 0$, $b = 1$ otrzymujemy $\tilde{J}_0(s) = 1/\sqrt{s^2+1}$.

(b)

$$\begin{aligned}
\tilde{f}(s) &= \sum_{l=0}^\infty \frac{(-1)^l}{(l!)^2}\underbrace{\int_0^\infty e^{-st}t^l dt}_{\text{transformata } t^l} = \sum_{l=0}^\infty\frac{(-1)^l}{(l!)^2}\frac{l!}{s^{l+1}} \\
&= \frac{1}{s}\sum_{l=0}^\infty\frac{1}{l!}\left(-\frac{1}{s}\right)^l = \frac{1}{s}\exp\left(-\frac{1}{s}\right)
\end{aligned}$$

8.

$$\begin{aligned}
J_{-3/2}(x) &= J_{-1/2-1}(x) = x^{1/2}\frac{d}{dx}(x^{-1/2}J_{-1/2}) \\
&= -\frac{1}{2x}J_{-1/2} + \frac{d}{dx}J_{-1/2} \\
&= -\frac{1}{2x}\sqrt{\frac{2}{\pi x}}\cos x + \frac{d}{dx}\left(\sqrt{\frac{2}{\pi x}}\cos x\right) \\
&= -\sqrt{\frac{2}{\pi x}}\frac{\cos x}{x} - \sqrt{\frac{2}{\pi x}}\sin x
\end{aligned}$$

9.

$$\begin{aligned} J_1 &= -x^0 \frac{d}{dx}(x^0 J_0) = -\frac{d}{dx} J_0 \\ J_0 &= x^{-1} \frac{d}{dx}(x J_1) \Rightarrow \frac{d}{dx}(x J_1) = x J_0 \Rightarrow J_1(x) = \frac{1}{x} \int_0^x y J_0(y) dy \end{aligned}$$

10.

$$\begin{aligned} J_{\nu+1} &= -x^\nu \frac{d}{dx} \frac{J_\nu}{x^\nu} = -x^\nu \frac{J_\nu' x^\nu - J_\nu \nu x^{\nu-1}}{x^{2\nu}} = -J_\nu' + \frac{\nu J_\nu}{x} \\ \Rightarrow J_\nu' &= \frac{\nu J_\nu}{x} - J_{\nu+1} \\ J_{\nu-1} &= x^{-\nu} \frac{d}{dx}(x^\nu J_\nu) = x^{-\nu} \left(\nu x^{\nu-1} J_\nu + x^\nu J_\nu' \right) = \frac{\nu J_\nu}{x} + J_\nu' \\ \Rightarrow J_\nu' &= -\frac{\nu J_\nu}{x} + J_{\nu-1} \end{aligned}$$

Stąd

$$\frac{\nu J_\nu}{x} - J_{\nu+1} = -\frac{\nu J_\nu}{x} + J_{\nu-1} \Rightarrow J_{\nu+1} + J_{\nu-1} = \frac{2\nu J_\nu}{x} \text{ cbdo.}$$

11. $j_{l+1}(x) = \sqrt{\frac{\pi}{2x}} J_{(l+\frac{1}{2})+1}(x)$, $j_{l-1}(x) = \sqrt{\frac{\pi}{2x}} J_{(l+\frac{1}{2})-1}(x)$.

Z zad.10, mnożąc wynik dla $\nu = l + \frac{1}{2}$ stronami przez $\sqrt{\frac{\pi}{2x}}$ otrzymujemy

$$\sqrt{\frac{\pi}{2x}} J_{(l+\frac{1}{2})+1} + \sqrt{\frac{\pi}{2x}} J_{(l+\frac{1}{2})-1} = \sqrt{\frac{\pi}{2x}} \frac{2(l+\frac{1}{2}) J_{l+\frac{1}{2}}}{x} \Rightarrow j_{l+1}(x) + j_{l-1}(x) = \frac{2l+1}{x} j_l(x) \text{ cbdo.}$$

12.

$$\frac{d^2 R}{dr^2} + \frac{2}{r}\frac{dR}{dr} + \left[k^2 - \frac{l(l+1)}{r^2} \right] R = 0 \quad (\spadesuit)$$

$y = kr$, $R(r) = \frac{S(y)}{\sqrt{y}} \Rightarrow$

$$\begin{aligned} \frac{dR}{dr} &= \frac{dy}{dr}\frac{d}{dy}\left(\frac{S}{\sqrt{y}} \right) = k \left(\frac{dS}{dy} y^{-1/2} - \frac{1}{2} y^{-3/2} S \right) \\ \frac{d^2 R}{dr^2} &= \frac{dy}{dr}\frac{d}{dy}\frac{dR}{dr} = k^2 \frac{d^2}{dy^2}\left(\frac{S}{\sqrt{y}} \right) = k^2 \left(y^{-1/2} \frac{d^2 S}{dy^2} - y^{-3/2} \frac{dS}{dy} + \frac{3}{4} y^{-5/2} S \right) \end{aligned}$$

Wstawiając powyższe do ($\spadesuit$), mnożąc stronami przez $y^{5/2}$, dzieląc przez k^2 i grupując wyrazy podobne, otrzymujemy równanie na funkcję $S(y)$,

$$y^2 \frac{d^2 S}{dy^2} + y \frac{dS}{dy} + \left[y^2 - l(l+1) - \frac{1}{4} \right] S = y^2 \frac{d^2 S}{dy^2} + y \frac{dS}{dy} + \left[y^2 - \left(l + \frac{1}{2} \right)^2 \right] S = 0 \quad (\clubsuit)$$

Rozwiązaniem ($\clubsuit$) jest $S(y) = J_{l+1/2}(y)$, więc $R(y) = S(y)/\sqrt{y} = S(kr)/\sqrt{kr} = \frac{1}{\sqrt{kr}} J_{l+1/2}(kr)$.

13. $\int_0^\pi x J_{1/2}(2x) J_{1/2}(x) dx = \frac{2\sqrt{2}}{\pi} \int_0^\pi \sin(2x) \sin(x) dx = 0$, co widać od razu bez obliczania całki, ponieważ $\sin(2x)$ ma okres dwukrotnie mniejszy niż $\sin x$.

C10-C11: Dystrybucje

C10-C11: Dystrybucje: treść zadań.

1. Sporządzić wykresy funkcji ($\Theta(x)$ oznacza funkcję Heaviside'a (schodkową)
   (a) $\Theta(-x)$
   (b) $\Theta(x^2 - a^2)$
   (c) $\Theta(a^2 - x^2)$
   (d) $\Theta(-x^2 + 4x - 3)$
2. Obliczyć sploty dwóch ciągów (a_n) i (b_n):
   (a) $a \star a$,
   (b) $a \star b$,

   gdzie $a_n = \delta_{1,n} + \delta_{2,n}$, $b_n = \delta_{1,n} + 2\delta_{2,n} - \delta_{3,n}$, $n \in \mathbb{Z}$.
3. Obliczyć sploty funkcyjne $f \star g$ dla
   (a) $f(x) = \Theta(1 - x^2)$, $g(x) = \Theta(x)$,
   (b) $f(x) = x^2\Theta(1 - x^2)$, $g(x) = x\Theta(x)$,
   (c) $f(x) = G_\alpha(x)$, $g(x) = G_\beta(x)$, gdzie $G_\sigma(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} e^{-x^2/2\sigma^2}$ - funkcja Gaussa,
   (d) $f(x) = Z_{\alpha,\lambda}(x)$, $g(x) = Z_{\beta,\lambda}(x)$, gdzie $Z_{\alpha,\lambda}(x) = \Theta(x)\frac{x^{\alpha-1}}{\Gamma(\alpha)}e^{\lambda x}$,
   (e) $f(x) = P_a(x)$, $g(x) = P_b(x)$, gdzie $P_a(x) = \frac{1}{\pi}\frac{a}{a^2+x^2}$, $a > 0$.
4. Obliczyć wartości główne całek
   (a) $I = P\int_0^4 \frac{dx}{x-1}$,
   (b) $I = P\int_{-\infty}^{\infty} \frac{xdx}{x^2+1}$; porównaj z całką $\lim_{A\to\infty} \int_{-A}^{2A} \frac{xdx}{x^2+1}$.
5. Znaleźć granice ciągów dystrybucyjnych przy $n \to \infty$
   (a) $P\frac{\cos(nx)}{x}$,
   (b) $P\frac{\cos(x/n)}{x}$.
6. Znaleźć granice ciągów dystrybucyjnych przy $n \to \infty$
   (a) $f_n(x) = ne^{-n|x-1|}$,
   (b) $f_n(x) = ne^{-|nx-1|}$.
7. Napisać ciąg δ-podobny, startując z funkcji $-f'_F(x)$, gdzie funkcja Fermiego $f_F(x) = 1/(e^x + 1)$.
8. Uprościć iloczyny

(a) $x\delta(3-2x)$,
(b) $x\delta(x^2-4)$,
(c) $\sin(\pi x)\delta(x^2-4)$.

9. Uprościć sploty

(a) $x \star \delta(3-2x)$,
(b) $x \star \delta(x^2-4)$,
(c) $\sin(\pi x) \star \delta(x^2-4)$.

10. Naszkicować wykresy pierwszej i drugiej pochodnej dystrybucyjnej dla funkcji

(a) $f(x) = e^{-|x|}$,
(b) $f(x) = \Theta(\pi^2 - x^2)\sin x$.

11. Obliczyć pochodną dystrybucyjną funkcji $f(x) = \ln|x|$.

12. Uprościć wyrażenia

(a) $x\delta''(x)$,
(b) $x^2\delta''(x)$,
(c) $x^3\delta''(x)$,

13. Rozwiązać równanie $\nabla^2 f(\vec{r}) \pm k^2 f(\vec{r}) = -\delta(\vec{r})$.

C10-C11: Dystrybucje: wskazówki.

1. $\Theta(f(x)) = 0$ dla $f(x) < 0$, $\Theta(f(x)) = 1$ dla $f(x) \geq 0$

2. Splot dwóch ciągów jest zdefiniowany jako ciąg o wyrazach $(a \star b)_n = \sum_{k=-\infty}^{\infty} a_{n-k} b_k$. Zauważmy że iloczyn dwóch delt Kroneckera $\delta_{k,l}\delta_{l,m} = 1 \Leftrightarrow k = l \wedge l = m$, w pozostałych przypadkach wynosi on zero. Stąd np. jedynym wyrazem niezerowym w sumie $\sum_{k=-\infty}^{\infty} \delta_{1,n-k}\delta_{1,k}$ jest wyraz z $k = 1$, $n - 1 = 1$, więc $\sum_{k=-\infty}^{\infty} \delta_{1,n-k}\delta_{1,k} = \delta_{1,n-1} = \delta_{2,n}$, itd.

3. Splot funkcyjny jest zdefiniowany jako $(f \star g)(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f(t)g(x - t)$.. W pkt.(a,b,d) szczególną uwagę należy zwrócić na granice całkowania; proszę sprawdzać, dla jakich wartości t oraz x wynik jest różny od zera.

4. Zgodnie z definicją wartości głównej należy symetrycznie wyłączać osobliwość lub przechodzić do granicy w nieskończoności.

5.

6. Zauważmy, że ciąg bazujący na funkcji $f(x) = \frac{1}{2}e^{-|x|}$ w postaci $f_n(x) = nf(nx) = \frac{n}{2}e^{-n|x|}$ jest ciągiem δ-podobnym (wzory (7.27), (7.28) w skrypcie), ponieważ $\frac{1}{2}\int_{-\infty}^{\infty} e^{-|x|}dx = \frac{1}{2}\left[\int_{-\infty}^{0} e^{x}dx + \int_{0}^{\infty} e^{-x}dx\right] = \frac{1}{2}\left[e^{x}\big|_{-\infty}^{0} - e^{-x}\big|_{0}^{\infty}\right] = 1.$

7.

8. Skorzystać ze wzorów $\delta(f(x)) = \sum_j \frac{1}{|f'(x_j)|}\delta(x - x_j)$, gdzie $f(x_j) = 0$ (wzór (7.69) w skrypcie) oraz $f(x)\delta(x - a) = f(a)\delta(x - a)$, gdzie f - dowolna funkcja (wzór (7.34'') w skrypcie).

9. Skorzystać ze wzorów $\delta(f(x)) = \sum_j \frac{1}{|f'(x_j)|}\delta(x - x_j)$, gdzie $f(x_j) = 0$ (wzór (7.69) w skrypcie) oraz $T(x) \star \delta(x - a) = T(x - a)$, gdzie T - dowolna dystrybucja (wzór (7.61') w skrypcie).

10. W pkt.(b) por. zad.1(c).

11. Uwaga: należy pamiętać, że dla $x < 0$ zachodzi $(\ln(-x))' = (\ln|x|)' = \frac{1}{x}$.

12.

13. Rozwiązanie jest złożone i miejscami dość subtelne, więc zalecane jest zapoznanie się z "gotowcem" w części "Rozwiązania". Przedstawione wyprowadzenie zwykle jest omawiane na wykładzie.

C10-C11: Dystrybucje: odpowiedzi.

1.(a)

$$\Theta(-x) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x \geq 0 \\ 1 & \text{dla} \quad x < 0 \end{cases}$$

(b)

$$\Theta(x^2 - a^2) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x \in (-a, a) \\ 1 & \text{dla} \quad x \leq -a \vee x \geq a \end{cases}$$

(c)

$$\Theta(a^2 - x^2) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < -a \vee x > a \\ 1 & \text{dla} \quad x \in \langle -a, a \rangle \end{cases}$$

(d)

$$\Theta(-x^2 + 4x - 3) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < 1 \vee x > 3 \\ 1 & \text{dla} \quad x \in \langle 1, 3 \rangle \end{cases}$$

2.(a) $(a \star a)_n = \delta_{2,n} + 2\delta_{3,n} + \delta_{4,n}$,

(b) $(a \star b)_n = \delta_{2,n} + 3\delta_{3,n} + \delta_{4,n} - \delta_{5,n}$.

3.(a)

$$(f \star g)(x) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < -1 \\ x+1 & \text{dla} \quad -1 \leq x \leq 1 \\ 2 & \text{dla} \quad x > 1. \end{cases}$$

(b)

$$(f \star g)(x) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < -1 \\ \frac{1}{12}x^4 + \frac{1}{3}x + \frac{1}{4} & \text{dla} \quad -1 \leq x \leq 1 \\ \frac{2}{3}x & \text{dla} \quad x > 1. \end{cases}$$

(c)

$$(G_\alpha \star G_\beta)(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sqrt{\alpha^2+\beta^2}} e^{-\frac{x^2}{2(\alpha^2+\beta^2)}} = G_{\sqrt{\alpha^2+\beta^2}}(x)$$

(d)

$$(Z_{\alpha,\lambda} \star Z_{\beta,\lambda})(x) = \Theta(x)\frac{x^{\alpha+\beta-1}}{\Gamma(\alpha+\beta)}e^{\lambda x} = Z_{\alpha+\beta,\lambda}(x)$$

(e)

$$(P_a \star P_b)(x) = \frac{1}{\pi}\frac{a+b}{x^2+(a+b)^2} = P_{a+b}(x)$$

4.(a) $I = \ln 3$

(b) $I = 0$ (druga całka daje $\ln 2$)

5.(a) $\lim_{n\to\infty} P\frac{\cos(nx)}{x} = 0$,

(b) $\lim_{n\to\infty} P\frac{\cos(x/n)}{x} = P\frac{1}{x}$.

6.(a) $\delta(x-1)$,

(b) $\delta(x)$.

7. $f_n(x) = \frac{ne^{nx}}{(e^{nx}+1)^2}$

8.(a) $\frac{3}{4}\delta(x - \frac{3}{2})$,

(b) $\frac{1}{2}[\delta(x-2) - \delta(x+2)]$,

(c) 0

9.(a) $\frac{1}{2}x - \frac{3}{4}$

(b) $\frac{1}{2}x$

(c) $\frac{1}{2}\sin(\pi x)$

10.(a) $f'(x) = -\mathrm{sgn}(x)e^{-|x|}$; $f''(x) = -2\delta + e^{-|x|}$,

(b) $f'(x) = \Theta(\pi^2 - x^2)\cos x$;
$f''(x) = \delta(x-\pi) - \delta(x+\pi) - \Theta(\pi^2 - x^2)\sin x$.

11. $P\frac{1}{x}$

12.(a) $-2\delta'(x)$,

(b) $2\delta(x)$,

(c) 0.

13. $g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-kr}$, $r = \sqrt{x^2+y^2+r^2}$, $k > 0$ dla równania z "+",
$g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-ikr}$ dla równania z "-".

C10-C11: Dystrybucje: rozwiązania.

1.(a)

$$\Theta(-x) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad -x < 0 \quad \Leftrightarrow \quad x > 0 \\ 1 & \text{dla} \quad -x > 0 \quad \Leftrightarrow \quad x \le 0 \end{cases}$$

(b)

$$\Theta(x^2 - a^2) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x^2 - a^2 < 0 \quad \Leftrightarrow \quad x \in (-a, a) \\ 1 & \text{dla} \quad x^2 - a^2 > 0 \quad \Leftrightarrow \quad x \le -a \vee x \ge a \end{cases}$$

(c)

$$\Theta(a^2 - x^2) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad a^2 - x^2 < 0 \quad \Leftrightarrow \quad x < -a \vee x > a \\ 1 & \text{dla} \quad a^2 - x^2 > 0 \quad \Leftrightarrow \quad x \in \langle -a, a \rangle \end{cases}$$

(d)

$$\Theta(-x^2 + 4x - 3) = \Theta(-(x-1)(x-3)) =$$
$$= \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad -(x-1)(x-3) < 0 \quad \Leftrightarrow \quad x < 1 \vee x > 3 \\ 1 & \text{dla} \quad -(x-1)(x-3) > 0 \quad \Leftrightarrow \quad x \in \langle 1, 3 \rangle \end{cases}$$

2.(a)

$$\begin{aligned} (a \star a)_n &= \sum_{k=-\infty}^{\infty} a_{n-k} a_k = \sum_k (\delta_{1,n-k} + \delta_{2,n-k})(\delta_{1,k} + \delta_{2,k}) \\ &= \sum_k \delta_{1,n-k}\delta_{1,k} + \sum_k \delta_{1,n-k}\delta_{2,k} + \sum_k \delta_{2,n-k}\delta_{1,k} + \sum_k \delta_{2,n-k}\delta_{2,k} \\ &= \delta_{1,n-1} + \delta_{1,n-2} + \delta_{2,n-1} + \delta_{2,n-2} \\ &= \delta_{2,n} + 2\delta_{3,n} + \delta_{4,n}. \end{aligned}$$

Otrzymaliśmy ciąg o wyrazach $(a \star a)_2 = 1$, $(a \star a)_3 = 2$, $(a \star a)_4 = 1$, $(a \star a)_n = 0$ dla $n \neq 2, 3, 4$.

(b)

$$\begin{aligned} (a \star b)_n &= \sum_{k=-\infty}^{\infty} a_{n-k} b_k = \sum_k (\delta_{1,n-k} + \delta_{2,n-k})(\delta_{1,k} + 2\delta_{2,k} - \delta_{3,k}) \\ &= \sum_k \delta_{1,n-k}\delta_{1,k} + 2\sum_k \delta_{1,n-k}\delta_{2,k} - \sum_k \delta_{1,n-k}\delta_{3,k} \\ &+ \sum_k \delta_{2,n-k}\delta_{1,k} + 2\sum_k \delta_{2,n-k}\delta_{2,k} - \sum_k \delta_{2,n-k}\delta_{3,k} \\ &= \delta_{1,n-1} + 2\delta_{1,n-2} - \delta_{1,n-3} + \delta_{2,n-1} + 2\delta_{2,n-2} - \delta_{2,n-3} \\ &= \delta_{2,n} + 3\delta_{3,n} + \delta_{4,n} - \delta_{5,n}. \end{aligned}$$

3.(a) $f(x) = \Theta(1 - x^2)$, $g(x) = \Theta(x) \Rightarrow$

$$(f \star g)(x) = \int_{-\infty}^{\infty} \Theta(1 - t^2)\Theta(x - t)dt = \int_{-1}^{1} \Theta(x - t)dt =$$

$$= \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < -1 \\ \int_{-1}^{x} dt = x + 1 & \text{dla} \quad -1 \leq x \leq 1 \\ \int_{-1}^{1} dt = 2 & \text{dla} \quad x > 1. \end{cases}$$

(b) $f(x) = x^2\Theta(1 - x^2)$, $g(x) = x\Theta(x) \Rightarrow$

$$(f \star g)(x) = \int_{-\infty}^{\infty} t^2\Theta(1 - t^2)(x - t)\Theta(x - t)dt =$$

$$= \int_{-1}^{1} t^2(x - t)\Theta(x - t)dt$$

$$= \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x < -1 \\ \int_{-1}^{x} t^2(x - t)dt = \frac{1}{12}x^4 + \frac{1}{3}x + \frac{1}{4} & \text{dla} \quad -1 \leq x \leq 1 \\ \int_{-1}^{1} t^2(x - t)dt = \frac{2}{3}x & \text{dla} \quad x > 1. \end{cases}$$

(c)

$$\begin{aligned} (G_\alpha \star G_\beta)(x) &= \frac{1}{2\pi\alpha\beta} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-\frac{(x-t)^2}{2\alpha^2} - \frac{t^2}{2\beta^2}} dt \\ &= \frac{1}{2\pi\alpha\beta} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-\frac{x^2}{2\alpha^2} + \frac{xt}{\alpha^2} - \frac{t^2}{2}\left(\frac{1}{\alpha^2} + \frac{1}{\beta^2}\right)} dt \\ &= \frac{1}{2\pi\alpha\beta} e^{-\frac{x^2}{2(\alpha^2+\beta^2)}} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-\frac{1}{2}\frac{\alpha^2+\beta^2}{\alpha^2\beta^2}\left(t - \frac{\beta^2 x}{\alpha^2+\beta^2}\right)^2} dt \end{aligned}$$

Dokonujemy podstawienia $u = \frac{\sqrt{\alpha^2+\beta^2}}{\alpha\beta}\left(t - \frac{\beta^2 x}{\alpha^2+\beta^2}\right) \Rightarrow dt = \frac{\alpha\beta}{\sqrt{\alpha^2+\beta^2}}$,

$$\begin{aligned} \Rightarrow (G_\alpha \star G_\beta)(x) &= \frac{1}{2\pi\alpha\beta} e^{-\frac{x^2}{2(\alpha^2+\beta^2)}} \frac{\alpha\beta}{\sqrt{\alpha^2+\beta^2}} \underbrace{\int_{-\infty}^{\infty} e^{-\frac{u^2}{2}} du}_{=\sqrt{2\pi}} \\ &= \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sqrt{\alpha^2+\beta^2}} e^{-\frac{x^2}{2(\alpha^2+\beta^2)}} = G_{\sqrt{\alpha^2+\beta^2}}(x). \end{aligned}$$

Stąd wniosek, że dla splotu n rozkładów Gaussa otrzymujemy $G_\sigma \star G_\sigma \ldots \star G_\sigma = G_{\sqrt{n}\sigma}$.

(d)

$$(Z_{\alpha,\lambda} \star Z_{\beta,\lambda})(x) = \int_{-\infty}^{\infty} \Theta(x - t)\frac{(x - t)^{\alpha-1}}{\Gamma(\alpha)} e^{\lambda(x-t)}\Theta(t)\frac{t^{\beta-1}}{\Gamma(\beta)} e^{\lambda t} dt.$$

Ponieważ $\Theta(x - t) > 0 \Leftrightarrow t < x$, $\Theta(t) > 0 \Leftrightarrow t > 0$, funkcja podcałkowa jest niezerowa dla $0 < t < x$, przy czym musi zachodzić $x > 0$; jeżeli te warunki nie są spełnione, w wyniku całkowania otrzymujemy zero. Stąd

$$(Z_{\alpha,\lambda} \star Z_{\beta,\lambda})(x) = \Theta(x)\frac{e^{\lambda x}}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)} \int_0^x (x - t)^{\alpha-1} t^{\beta-1} dt.$$

Podstawiając $t = xu \Rightarrow dt = xdu$, otrzymujemy

$$\begin{aligned}(Z_{\alpha,\lambda} \star Z_{\beta,\lambda})(x) &= \Theta(x)\frac{x^{\alpha+\beta-1}e^{\lambda x}}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)}\int_0^1 (1-u)^{\alpha-1}u^{\beta-1}du \\ &= \Theta(x)\frac{x^{\alpha+\beta-1}e^{\lambda x}}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)}\beta(\alpha,\beta) \\ &= \Theta(x)\frac{x^{\alpha+\beta-1}e^{\lambda x}}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)}\frac{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)}{\Gamma(\alpha+\beta)} \\ &= \Theta(x)\frac{x^{\alpha+\beta-1}}{\Gamma(\alpha+\beta)}e^{\lambda x} = Z_{\alpha+\beta,\lambda}(x).\end{aligned}$$

(e)

$$(P_a \star P_b)(x) = \frac{1}{\pi^2}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{a}{a^2+t^2}\frac{b}{(x-t)^2+b^2}dt.$$

Rozważmy całkę z funkcji zespolonej

$$f(z) = \frac{1}{\pi^2}\frac{a}{a^2+z^2}\frac{b}{(x-z)^2+b^2}$$

po konturze C złożonym z odcinka $(-R,R)$ domkniętego w górnej półpłaszczyźnie półokregiem C_R o środku $(0,0)$ i promieniu R. Funkcja podcałkowa ma bieguny w punktach $z_1 = ia$, $z_2 = -ia$, $z_3 = x+ib$, $z_4 = x-ib$, z których z_1 i z_3 należą do wnętrza konturu C.

Łatwo sprawdzić, że dla $R \to \infty$ na półokręgu C_R, tj. dla $z = Re^{i\phi}$, $\phi \in (0,\pi)$ zachodzi $|f(z)| \propto 1/R^4$, więc $\left|\int_{C_R} f(z)dz\right| \propto 2\pi R/R^4 \xrightarrow{R\to\infty} 0$, więc $\lim_{R\to\infty}\oint_C f(z)dz = \int_{-\infty}^{\infty} f(t)dt + \lim_{R\to\infty}\int_{C_R} f(z)dz = (P_a \star P_b)(x)$.

$$\begin{aligned}\operatorname{res}_{z_1} f(z) &= \frac{ab}{\pi^2}\frac{1}{2ia[x-i(a-b)][x-i(a+b)]}, \\ \operatorname{res}_{z_3} f(z) &= \frac{ab}{\pi^2}\frac{1}{2ib[x-i(a-b)][x+i(a+b)]},\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\oint_C f(z)dz &= 2\pi i[\operatorname{res}_{z_1} f(z) + \operatorname{res}_{z_3} f(z)] \\ &= \frac{1}{\pi}\frac{1}{x-i(a-b)}\left[\frac{b}{x-i(a+b)} + \frac{a}{x+i(a+b)}\right] \\ &= \frac{1}{\pi}\frac{a+b}{x^2+(a+b)^2} = P_{a+b}(x) = (P_a \star P_b)(x).\end{aligned}$$

4.(a)

$$\begin{aligned}P\int_0^4 \frac{dx}{x-1} &= P\int_0^2 \frac{dx}{x-1} + \int_2^4 \frac{dx}{x-1} \\ &= \underbrace{\lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_0^{1-\varepsilon}\frac{dx}{x-1} + \int_{1+\varepsilon}^2 \frac{dx}{x-1}\right]}_{=0} + \int_2^4 \frac{dx}{x-1} \\ &= \ln|x-1|\big|_2^4 = \ln 3 - \ln 1 = \ln 3.\end{aligned}$$

Całki w nawiasie kwadratowym dają w sumie zero, ponieważ funkcja podcałkowa jest "nieparzysta" względem punktu osobliwego $x = 1$; można to też wykazać, obliczając te całki bezpośrednio, ponieważ $\forall \varepsilon > 0$ są one dobrze określone i skończone.

(b) W sensie wartości głównej (przy symetrycznym przejściu do $\pm\infty$)

$$P\int_{-\infty}^{\infty}\frac{xdx}{x^2+1}=\lim_{A\to\infty}\int_{-A}^{A}\frac{xdx}{x^2+1}=0,$$

ponieważ funkcja podcałkowa jest nieparzysta.

Widać że symetria przedziału całkowania ma znaczenie, ponieważ

$$\begin{aligned}\lim_{A\to\infty}\int_{-A}^{2A}\frac{xdx}{x^2+1} &= \frac{1}{2}\lim_{A\to\infty}\int_{-A}^{2A}\frac{2xdx}{x^2+1}\\ &= \frac{1}{2}\lim_{A\to\infty}\ln|x^2+1|\Big|_{-A}^{2A}\\ &= \frac{1}{2}\lim_{A\to\infty}\ln\frac{4A^2+1}{A^2+1}\\ &= \frac{1}{2}\ln 4=\ln 2.\end{aligned}$$

Wynik ten jest niepoprawny, chociaż formalnie w obu przypadkach przejście z $A\to\infty$ prowadzi to tej samej całki $\int_{-\infty}^{\infty}\frac{xdx}{x^2+1}$.

5.(a) Niech $\varphi\in\mathcal{D}$ będzie funkcją próbną o nośniku ograniczonym do przedziału $(-A,A)$.

$$\begin{aligned}&\lim_{n\to\infty}\left(P\frac{\cos(nx)}{x},\varphi\right)\\ =\ &\lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-\infty}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{\infty}\frac{\cos(nx)}{x}\varphi(x)dx\right]\\ =\ &\lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\left\{\int_{-A}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{A}\frac{\cos(nx)}{x}[\varphi(x)-\varphi(0)+\varphi(0)]dx\right\}\\ =\ &\varphi(0)\lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\underbrace{\left[\int_{-A}^{-\varepsilon}\frac{\cos(nx)}{x}dx+\int_{\varepsilon}^{A}\frac{\cos(nx)}{x}dx\right]}_{I_1}\\ +\ &\underbrace{\lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-A}^{-\varepsilon}\cos(nx)\frac{\varphi(x)-\varphi(0)}{x}dx+\int_{\varepsilon}^{A}\cos(nx)\frac{\varphi(x)-\varphi(0)}{x}dx\right]}_{I_2}.\end{aligned}$$

W całce I_1 $\cos(nx)$ jest funkcją parzystą, $\frac{1}{x}$ jest funkcją nieparzystą, więc $\forall\varepsilon>0$ suma obu całek wynosi zero, więc $\forall n\ \ I_1\overset{\varepsilon\to 0}{\longrightarrow}0$. W całce I_2 mamy z twierdzenia Rolle'a $\left|\frac{\varphi(x)-\varphi(0)}{x}\right|\le\sup_{x\in\mathbb{R}}|\varphi'(x)|$, a ponieważ $\varphi\in\mathcal{D}$, funkcja $\Phi(x)\equiv\frac{\varphi(x)-\varphi(0)}{x}$ jest ograniczona i nieosobliwa w $x=0$, a więc całkowalna; w całce I_2 można więc pominąć wartość główną i szacować bezpośrednio

$$\begin{aligned}&\lim_{n\to\infty}\int_{-A}^{A}\cos(nx)\Phi(x)dx=\lim_{n\to\infty}\int_{-A}^{A}\left(\frac{1}{n}\sin(nx)\right)'\Phi(x)dx\\ =\ &\lim_{n\to\infty}\left[\frac{1}{n}\sin(nx)\Phi(x)|_{-A}^{A}-\frac{1}{n}\int_{-A}^{A}\sin(nx)\Phi'(x)dx\right].\end{aligned}$$

Ponieważ $\sin(\pm nA)\Phi(\pm A)$ są liczbami skończonymi, to $\lim_{n\to\infty}\frac{1}{n}\sin(nx)\Phi(x)|_{-A}^{A}=0$. Ponadto

$$\begin{aligned}&\lim_{n\to\infty}\left|\frac{1}{n}\int_{-A}^{A}\sin(nx)\Phi'(x)dx\right|\le\lim_{n\to\infty}\frac{1}{n}\int_{-A}^{A}|\sin(nx)||\Phi'(x)|dx\\ \le\ &\lim_{n\to\infty}\frac{1}{n}\int_{-A}^{A}|\Phi'(x)|dx\le\lim_{n\to\infty}\frac{1}{n}2A\sup_{x\in(-A,A)}|\Phi'(x)|=0\end{aligned}$$

Ostatecznie $\forall\varphi\ \ \lim_{n\to\infty}\left(P\frac{\cos(nx)}{x},\varphi\right)=0\Rightarrow\lim_{n\to\infty}P\frac{\cos(nx)}{x}=0$.

(b) Niech $\varphi \in \mathcal{D}$ będzie funkcją próbną o nośniku ograniczonym do przedziału $(-A, A)$. Obie całki poniżej są bezwzględnie zbieżne dla dowolnego $\varepsilon > 0$, więc możemy zmienić kolejność obliczania granic i wejść z granicą $n \to \infty$ pod całkę,

$$\begin{aligned}
\lim_{n\to\infty}\left(P\frac{\cos(x/n)}{x},\varphi\right) &= \lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-\infty}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{\infty}\frac{\cos(x/n)}{x}\varphi(x)dx\right] \\
&= \lim_{n\to\infty}\lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-A}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{A}\frac{\cos(x/n)}{x}\varphi(x)dx\right] \\
&= \lim_{\varepsilon\to 0}\left\{\int_{-A}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{A}\left[\lim_{n\to\infty}\frac{\cos(x/n)}{x}\right]\varphi(x)dx\right\} \\
&= \lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-A}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{A}\frac{\cos(0)}{x}\varphi(x)dx\right] \\
&= \lim_{\varepsilon\to 0}\left[\int_{-A}^{-\varepsilon}+\int_{\varepsilon}^{A}\frac{\varphi(x)}{x}dx\right] = \left(P\frac{1}{x},\varphi\right)
\end{aligned}$$

Ostatecznie $\forall\varphi \quad \lim_{n\to\infty}\left(P\frac{\cos(x/n)}{x},\varphi\right) = \left(P\frac{1}{x},\varphi\right) \Rightarrow$ $\lim_{n\to\infty} P\frac{\cos(x/n)}{x} = P\frac{1}{x}$.

6.(a) Dokonujemy podstawienia $y = x - 1 \Rightarrow dy = dx$,

$$\begin{aligned}
\forall\varphi \quad \lim_{n\to\infty}\left(ne^{-n|x-1|},\varphi\right) &= \lim_{n\to\infty}\int_{-\infty}^{\infty} ne^{-n|x-1|}\varphi(x)dx \\
&= 2\lim_{n\to\infty}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{n}{2}e^{-n|y|}\varphi(y+1)dy \\
&= 2(\delta(y),\varphi(y+1)) = 2\varphi(1) = (2\delta(y-1),\varphi(y)) \\
\Rightarrow \quad & \lim_{n\to\infty} ne^{-n|x-1|} = 2\delta(x-1).
\end{aligned}$$

(b) Dokonujemy podstawienia $y = x - \frac{1}{n} \Rightarrow dy = dx$,

$$\begin{aligned}
\forall\varphi \quad \lim_{n\to\infty}\left(ne^{-|nx-1|},\varphi\right) &= \lim_{n\to\infty}\int_{-\infty}^{\infty} ne^{-|nx-1|}\varphi(x)dx \\
&= 2\lim_{n\to\infty}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{n}{2}e^{-n|x-1/n|}\varphi(x)dx \\
&= 2\lim_{n\to\infty}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{n}{2}e^{-n|y|}\varphi\left(y+\frac{1}{n}\right)dy \\
&= 2\lim_{n\to\infty}\left(\delta(y),\varphi\left(y+\frac{1}{n}\right)\right) = 2\lim_{n\to\infty}\varphi\left(\frac{1}{n}\right) \\
&= 2\varphi(0) = (2\delta(y),\varphi(y)) \\
\Rightarrow \quad & \lim_{n\to\infty} ne^{-|nx-1|} = 2\delta(x).
\end{aligned}$$

7. $-f'(x) = \frac{e^x}{(e^x+1)^2}$, $\int_{-\infty}^{\infty}(-f'(x))dx = -\left.\frac{1}{e^x+1}\right|_{-\infty}^{\infty} = 1$
$\Rightarrow f_n(x) = nf(nx) = \frac{ne^{nx}}{(e^{nx}+1)^2} \overset{n\to\infty}{\longrightarrow} \delta(x)$.

8.(a) $x\delta(3-2x) = \frac{1}{2}x\delta(x-\frac{3}{2}) = \frac{1}{2}\frac{3}{2}\delta(x-\frac{3}{2}) = \frac{3}{4}\delta(x-\frac{3}{2})$.

(b) $x\delta(x^2-4) = \frac{1}{4}[x\delta(x-2) + x\delta(x+2)] = \frac{1}{4}[2\delta(x-2) - 2\delta(x+2)] = \frac{1}{2}[\delta(x-2) - \delta(x+2)]$.

(c) $\sin(\pi x)\delta(x^2-4) = \frac{1}{4}[\sin(\pi x)\delta(x-2) + \sin(\pi x)\delta(x+2)] = \frac{1}{4}[\sin(2\pi)\delta(x-2) + \sin(-2\pi)\delta(x+2)] = 0$.

9.(a) $x \star \delta(3-2x) = \frac{1}{2}x \star \delta(x-\frac{3}{2}) = \frac{1}{2}(x-\frac{3}{2}) = \frac{1}{2}x - \frac{3}{4}$.

(b) $x \star \delta(x^2-4) = \frac{1}{4}[x \star \delta(x-2) + x \star \delta(x+2)] = \frac{1}{4}(x-2+x+2) = \frac{1}{2}x$.

(c) $\sin(\pi x) \star \delta(x^2-4) = \frac{1}{4}[\sin(\pi x) \star \delta(x-2) + \sin(\pi x) \star \delta(x+2)] = \frac{1}{4}\{\sin[(x-2)\pi] + \sin[(x+2)\pi]\} = \frac{1}{2}\sin(\pi x)$.

10.(a) Pamiętamy, że dla funkcji próbnych $\varphi(x) \overset{x\to\pm\infty}{\longrightarrow} 0$.

i.

$$
\begin{aligned}
\left((e^{-|x|})', \varphi\right) &= -(e^{-|x|}, \varphi') = -\int_{-\infty}^{\infty} e^{-|x|}\varphi'(x)dx \\
&= -\int_{-\infty}^{0} e^{x}\varphi'(x)dx - \int_{0}^{\infty} e^{-x}\varphi'(x)dx \\
&= -\left[e^{x}\varphi(x)|_{-\infty}^{0} - \int_{-\infty}^{0} e^{x}\varphi(x)dx\right] - \left[e^{-x}\varphi(x)|_{0}^{\infty} + \int_{0}^{\infty} e^{-x}\varphi(x)dx\right] \\
&= -\left[\varphi(0) - \int_{-\infty}^{0} e^{x}\varphi(x)dx\right] - \left[-\varphi(0) + \int_{0}^{\infty} e^{-x}\varphi(x)dx\right] \\
&= \int_{-\infty}^{0} e^{x}\varphi(x)dx - \int_{0}^{\infty} e^{-x}\varphi(x)dx \\
&= \int_{-\infty}^{0} e^{-|x|}\varphi(x)dx - \int_{0}^{\infty} e^{-|x|}\varphi(x)dx \\
&= -\int_{-\infty}^{\infty} \operatorname{sgn}(x)e^{-|x|}\varphi(x)dx = \left(-\operatorname{sgn}(x)e^{-|x|}, \varphi\right) \\
\Rightarrow (e^{-|x|})' &= -\operatorname{sgn}(x)e^{-|x|}.
\end{aligned}
$$

ii.

$$
\begin{aligned}
\left((e^{-|x|})'', \varphi\right) &\overset{(i.)}{=} \left((-\operatorname{sgn}(x)e^{-|x|})', \varphi\right) = \left(\operatorname{sgn}(x)e^{-|x|}, \varphi'\right) \\
&= \int_{-\infty}^{\infty} \operatorname{sgn}(x)e^{-|x|}\varphi'(x)dx \\
&= -\int_{-\infty}^{0} e^{x}\varphi'(x)dx + \int_{0}^{\infty} e^{-x}\varphi'(x)dx \\
&\overset{(i.)}{=} -2\varphi(0) + \int_{-\infty}^{\infty} e^{-|x|}\varphi(x)dx = \left(-2\delta + e^{-|x|}, \varphi\right) \\
\Rightarrow (e^{-|x|})'' &= -2\delta + e^{-|x|}.
\end{aligned}
$$

Uwaga: widać że skok pochodnej dystrybucyjnej $(e^{-|x|})'$ w punkcie $x = 0$ o 2 jednostki w dół prowadzi do pojawienia się w drugiej pochodnej dystrybucji $-2\delta(x)$. Jest to przejaw ogólniejszej zasady, że przy obliczaniu pochodnej dystrybucyjnej funkcji nieciągłej każdemu skokowi wartości funkcji o Δf w punkcie x_0 odpowiada w pochodnej pojawienie się dystrybucji $\delta(x-x_0)$.

(b)

$$
\Theta(\pi^2 - x^2) = \begin{cases} 0 & \text{dla} \quad x \in (-\infty, -\pi) \cup (\pi, \infty) \\ 1 & \text{dla} \quad x \in \langle -\pi, \pi \rangle \end{cases}
$$

i.

$$\begin{aligned}
\Big((\Theta(\pi^2-x^2)\sin x)',\varphi\Big) &= -\Big(\Theta(\pi^2-x^2),\varphi'\sin x\Big)\\
&= -\int_{-\pi}^{\pi}\varphi'(x)\sin x dx\\
&= -\left[\varphi(x)\sin x|_{-\pi}^{\pi}-\int_{-\pi}^{\pi}\varphi(x)\cos x dx\right]\\
&= \int_{-\pi}^{\pi}\varphi(x)\cos x dx\\
&= \int_{-\infty}^{\infty}\varphi(x)\Theta(\pi^2-x^2)\cos x dx\\
&= \Big(\Theta(\pi^2-x^2)\cos x,\varphi\Big)\\
\Rightarrow (\Theta(\pi^2-x^2)\sin x)' &= \Theta(\pi^2-x^2)\cos x.
\end{aligned}$$

ii.

$$\begin{aligned}
\Big((\Theta(\pi^2-x^2)\sin x)'',\varphi\Big) &\overset{\text{(i.)}}{=} \Big((\Theta(\pi^2-x^2)\cos x)',\varphi\Big)\\
&= -\Big(\Theta(\pi^2-x^2)\cos x,\varphi'\Big) = -\int_{-\pi}^{\pi}\varphi'(x)\cos x dx\\
&= -\left[\varphi(x)\cos x|_{-\pi}^{\pi}+\int_{-\pi}^{\pi}\varphi(x)\sin x dx\right]\\
&= \varphi(\pi)-\varphi(-\pi)-\int_{-\pi}^{\pi}\varphi(x)\sin x dx\\
&= \Big(\delta(x-\pi)-\delta(x+\pi)-\Theta(\pi^2-x^2)\sin x,\varphi\Big)\\
\Rightarrow (\Theta(\pi^2-x^2)\sin x)'' &= \delta(x-\pi)-\delta(x+\pi)-\Theta(\pi^2-x^2)\sin x.
\end{aligned}$$

11.

$$\begin{aligned}
\big((\ln|x|)',\varphi\big) &= -\big(\ln|x|,\varphi'\big) = -\int_{-\infty}^{\infty}(\ln|x|)\varphi'(x)dx\\
&= -\left[\int_{-\infty}^{0}(\ln(-x))\varphi'(x)dx+\int_{0}^{\infty}(\ln x)\varphi'(x)dx\right]\\
&= -\left[(\ln(-x))\varphi(x)|_{-\infty}^{0}-\int_{-\infty}^{0}\frac{1}{x}\varphi(x)dx+(\ln x)\varphi(x)|_{0}^{\infty}-\int_{0}^{\infty}\frac{1}{x}\varphi(x)dx\right]\\
&= \lim_{\varepsilon\to 0}\left[-(\ln(-x))\varphi(x)|_{-\infty}^{-\varepsilon}+\int_{-\infty}^{-\varepsilon}\frac{1}{x}\varphi(x)dx-(\ln x)\varphi(x)|_{\varepsilon}^{\infty}+\int_{\varepsilon}^{\infty}\frac{1}{x}\varphi(x)dx\right].
\end{aligned}$$

Ponieważ dla funkcji próbnych $\varphi(x)\overset{x\to\pm\infty}{\longrightarrow}0$ oraz po rozwinięciu $\varphi(\varepsilon)$ na szereg Taylora i skorzystaniu z reguły de l'Hospitale'a $\lim_{\varepsilon\to 0}[\varphi(\varepsilon)-\varphi(-\varepsilon)]\ln\varepsilon = \lim_{\varepsilon\to 0}[\varphi(0)+\varphi'(0)\varepsilon-\varphi(0)-\varphi'(0)(-\varepsilon)]\ln\varepsilon = 2\varphi'(0)\lim_{\varepsilon\to 0}\varepsilon\ln\varepsilon \overset{H}{=} 0$,

$$\begin{aligned}
\big((\ln|x|)',\varphi\big) &= \lim_{\varepsilon\to 0}\left[-\varphi(-\varepsilon)\ln\varepsilon+\varphi(\varepsilon)\ln\varepsilon+\left(\int_{-\infty}^{-\varepsilon}dx+\int_{\varepsilon}^{\infty}dx\right)\frac{\varphi(x)}{x}\right]\\
&= \left(P\frac{1}{x},\varphi\right)\Rightarrow(\ln|x|)'=P\frac{1}{x}.
\end{aligned}$$

12.(a)

$$\begin{aligned}(x\delta'', \varphi) &= ((\delta')', x\varphi) = -(\delta', (x\varphi)') = -(\delta', \varphi + x\varphi') = (\delta, (\varphi + x\varphi')') \\ &= (\delta, 2\varphi' + x\varphi'') = 2\varphi'(0) = (2\delta, \varphi') = -(2\delta', \varphi) \Rightarrow x\delta'' = -2\delta'.\end{aligned}$$

(b)

$$\begin{aligned}(x^2\delta'', \varphi) &= (x\delta'', x\varphi) \overset{(a)}{=} (-2\delta', x\varphi) = 2(\delta, (x\varphi)') = 2(\delta, \varphi + x\varphi') \\ &= 2\varphi(0) = (2\delta, \varphi) \Rightarrow x^2\delta'' = 2\delta.\end{aligned}$$

(c)

$$(x^3\delta'', \varphi) = (x^2\delta'', x\varphi) \overset{(b)}{=} (2\delta, x\varphi) = 0 \Rightarrow x^3\delta'' = 0.$$

13. Wykażemy, że funkcja

$$g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-kr}, \quad r = \sqrt{x^2 + y^2 + r^2}, \quad k > 0 \quad (\spadesuit)$$

jako dystrybucja spełnia równanie Helmholtza

$$(-\nabla^2 + k^2)g = \delta(\vec{r}), \quad \vec{r} = (x, y, z).(\clubsuit)$$

W szczególności dla $k = 0$ z ($\spadesuit$, $\clubsuit$) mamy równanie Laplace'a dla potencjału Coulomba,

$$\nabla^2\left(\frac{1}{r}\right) = -4\pi\delta(\vec{r}).$$

(1) Zauważmy, że $g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-kr}$ dla $r \neq 0$ spełnia równanie Helmholtza. Ponieważ $g = g(r)$, do obliczenia laplasjanu w zmiennych sefrycznych wystarczy skorzystać tylko z jego części radialnej. Ponieważ dla $r \neq 0$ funkcja $g = g(r)$ jest nieosobliwa, otrzymujemy

$$\begin{aligned}\nabla^2 g &= \frac{1}{r}\frac{d^2}{dr^2}(rg(r)) = \frac{1}{4\pi r}\frac{d^2}{dr^2}(e^{-kr}) \\ &= \frac{1}{4\pi r}k^2e^{-kr} \Rightarrow (-\nabla^2 + k^2)g = 0 \text{ dla } r \neq 0.\end{aligned}$$

(2) W sensie dystrybucyjnym, dla dowolnej funkcji próbnej $\varphi(\vec{r}) \in \mathcal{D}(\mathbb{R}^3)$, korzystając z definicji pochodnej dystrybucyjnej, mamy

$$\begin{aligned}(\nabla^2 g, \varphi) &= (-1)^2(g, \nabla^2\varphi) = (g, \nabla^2\varphi) \\ &= \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \int_0^{\infty} dr r^2 \sin\theta g(r)\nabla^2\varphi(\vec{r}) \\ &= \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_0^{\infty} dr \frac{1}{4\pi} r e^{-kr}\nabla^2\varphi(\vec{r}),\end{aligned}$$

przy czym ostatnią całkę potrójną należy oczywiście rozumieć jako zwykłą całkę funkcyjną.

(3) Zauważmy że w ostatniej całce funkcja podcałkowa $(4\pi)^{-1}re^{-kr}\nabla^2\varphi(\vec{r})$ nie ma osobliwości przy $r \to 0$ (w szczególności $\varphi(\vec{r}) \in \mathcal{D}(\mathbb{R}^3)$, więc $\nabla^2\varphi(\vec{r})$ nie ma osobliwości przy $r \to 0$). Stąd $(4\pi)^{-1}re^{-kr}\nabla^2\varphi(\vec{r}) \xrightarrow{r\to 0} 0$, można więc napisać

$$\begin{aligned}(g, \nabla^2\varphi) &= \lim_{\substack{\varepsilon\to 0\\ R\to\infty}} \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_\varepsilon^R dr \frac{1}{4\pi} re^{-kr}\nabla^2\varphi(\vec{r}) \\ &= \lim_{\substack{\varepsilon\to 0\\ R\to\infty}} \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_\varepsilon^R drr^2 g(r)\nabla^2\varphi(\vec{r})\end{aligned}$$

Ponieważ całka objętościowa w p.(3) jest zwykłą całką funkcyjną po objętoiści ograniczonej dwiema sferami, o promieniach ε i R, w celu jej obliczenia możemy skorzystać z twierdzenia Greena: dla dowolnych funkcji $\psi(\vec{r})$, $\eta(\vec{r})$ klasy $C_2(\mathbb{R}^3)$ całkę objętościową po objętości V można zastąpić przez całkę powierzchniową po powierzchni S ograniczającej objętość V w następujący sposób,

$$\iiint_V \Big(\psi(\vec{r})\nabla^2\eta(\vec{r}) - \nabla^2\psi(\vec{r})\eta(\vec{r})\Big)\, dV = \iint_S \left(\psi(\vec{r})\frac{d\eta}{d\vec{n}} - \frac{d\psi}{d\vec{n}}\eta(\vec{r})\right) dS, \quad (\heartsuit)$$

gdzie $\frac{d}{d\vec{n}}$ oznacza pochodną wektorową (normalną) w kierunku prostopadłym do powierzchni S, wyznaczanym przez wektor jednostkowy $\vec{n}$ skierowany na zewnątrz powierzchni zamkniętej.

(4) Przyjmując w tw. Greena $(\heartsuit)$ $\psi = g$, $\eta = \varphi$ i całkując we współrzędnych sferycznych, możemy napisać

$$\lim_{\substack{\varepsilon\to 0\\ R\to\infty}} \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_\varepsilon^R drr^2 \left(g(r)\nabla^2\varphi(\vec{r}) - \underbrace{\nabla^2 g(r)}_{\overset{(1)}{=}k^2 g} \varphi(\vec{r}) \right) =$$

$$\lim_{\varepsilon\to 0} \iint_{S_\varepsilon} \left(g(r)\frac{d\varphi}{d\vec{n}} - \frac{dg}{d\vec{n}}\varphi(\vec{r})\right) dS + \quad (\triangle)$$

$$\lim_{R\to\infty} \iint_{S_R} \left(g(r)\frac{d\varphi}{d\vec{n}} - \frac{dg}{d\vec{n}}\varphi(\vec{r})\right) dS, \quad (\square)$$

gdzie S_ε, S_R oznaczają sfery o srodku w początku układu współrzędnych i promieniach ε, R, odpowiednio.

(5) Całka $(\square) = 0$, ponieważ φ jest funkcją próbną o nośniku ograniczonym, więc dla $R \to \infty$ mamy $\varphi(R) = 0$, $\left.\frac{d\varphi}{d\vec{n}}\right|_{r=R} = 0$.

(6) W całce $(\triangle)$ oszacujmy najpierw pierwszą całkę. Ponieważ φ jest funkcją próbną klasy $C_\infty(\mathbb{R}^3)$, wszelkie pochodne funkcji φ są ograniczone z góry i można oszacować $\left.\left|\frac{d\varphi}{d\vec{n}}\right|\right|_{\vec{r}\in S_\varepsilon} =$

$$\left|\frac{d\varphi}{d\vec{n}}\right|\Big|_{r=\varepsilon} \leq \sup_{r=\varepsilon}\left|\frac{d\varphi}{d\vec{n}}\right| \equiv A$$

$$\begin{aligned}\left|\iint_{S_\varepsilon} g(r)\frac{d\varphi}{d\vec{n}}dS\right| &= \left|g(\varepsilon)\iint_{S_\varepsilon}\frac{d\varphi}{d\vec{n}}dS\right| \leq |g(\varepsilon)|\iint_{S_\varepsilon}\left|\frac{d\varphi}{d\vec{n}}\right|dS \\ &\leq \frac{e^{-k\varepsilon}}{4\pi\varepsilon}A4\pi\varepsilon^2 \propto \varepsilon e^{-k\varepsilon} \stackrel{\varepsilon\to 0}{\longrightarrow} 0.\end{aligned}$$

(7) Drugą całkę w ($\triangle$) rozdzielmy na dwie,

$$\iint_{S_\varepsilon}\frac{dg}{d\vec{n}}\varphi(\vec{r})dS = \iint_{S_\varepsilon}\frac{dg}{d\vec{n}}[\varphi(\vec{r})-\varphi(0)]dS + \varphi(0)\iint_{S_\varepsilon}\frac{dg}{d\vec{n}}dS \quad (\bigcirc)$$

(8) Obliczamy drugą całkę w ($\bigcirc$). Pochodna normalna w kierunku $\vec{n}$ na powierzchni S_ε jest pochodną względem r z minusem (ponieważ objętość V w p.(3) to obszar $\varepsilon < r < R$, to kierunek na zewnątrz powierzchni S_ε jest ku środkowi układu współrzędnych, stąd minus), więc

$$\frac{dg}{d\vec{n}} = -\frac{dg}{dr} = -\frac{1}{4\pi}\frac{d}{dr}\left(\frac{e^{-kr}}{r}\right) = \frac{1}{4\pi r^2}e^{-kr}(kr+1) \quad (\diamond)$$

$$\Rightarrow \iint_{S_\varepsilon}\frac{dg}{d\vec{n}}dS = \frac{1}{4\pi\varepsilon^2}e^{-k\varepsilon}(k\varepsilon+1)4\pi\varepsilon^2 = e^{-k\varepsilon}(k\varepsilon+1) \stackrel{\varepsilon\to 0}{\longrightarrow} 1.$$

(9) Aby oszacować pierwszą całkę w ($\bigcirc$) korzystamy ponownie z faktu, że φ jest funkcją próbną klasy $C_\infty(\mathbb{R}^3)$ o wszystkich pochodnych ograniczonych, więc (jak zobaczymy, w rozwinięciu na szereg Taylora wystarczy zachować wyrazy liniowe względem ε),

$$\begin{aligned} & |\varphi(\vec{r})-\varphi(0)|\,|_{\vec{r}=(x,y,z)\in S_\varepsilon} \\ \approx\ & \left|\varphi(0)+\frac{\partial\varphi}{\partial x}\Big|_{\vec{r}=0}x+\frac{\partial\varphi}{\partial y}\Big|_{\vec{r}=0}y+\frac{\partial\varphi}{\partial z}\Big|_{\vec{z}=0}z+\ldots-\varphi(0)\right| \\ \leq\ & \left|\frac{\partial\varphi}{\partial x}\Big|_{\vec{r}=0}\right||x|+\left|\frac{\partial\varphi}{\partial y}\Big|_{\vec{r}=0}\right||y|+\left|\frac{\partial\varphi}{\partial z}\Big|_{\vec{r}=0}\right||z|+O(\varepsilon^2) \\ \leq\ & 3\max\left\{\left|\frac{\partial\varphi}{\partial x}\Big|_{\vec{r}=0}\right|,\left|\frac{\partial\varphi}{\partial y}\Big|_{\vec{r}=0}\right|,\left|\frac{\partial\varphi}{\partial z}\Big|_{\vec{r}=0}\right|\right\}\varepsilon+O(\varepsilon^2) \equiv C\varepsilon+O(\varepsilon^2) \quad (\bigstar)\end{aligned}$$

Stąd pierwsza całka w ($\bigcirc$)

$$\begin{aligned}\left|\iint_{S_\varepsilon}\frac{dg}{d\vec{n}}[\varphi(\vec{r})-\varphi(0)]dS\right| &\leq \iint_{S_\varepsilon}\left|\frac{dg}{d\vec{n}}\right||\varphi(\vec{r})-\varphi(0)|\,dS \\ &\stackrel{(\diamond),(\bigstar)}{\leq} \frac{1}{4\pi\varepsilon^2}e^{-k\varepsilon}(k\varepsilon+1)[C\varepsilon+O(\varepsilon^2)]4\pi\varepsilon^2 \\ &\propto \varepsilon e^{-k\varepsilon}(k\varepsilon+1)+O(\varepsilon^2)e^{-k\varepsilon}(k\varepsilon+1) \stackrel{\varepsilon\to 0}{\longrightarrow} 0\end{aligned}$$

(widać że wyrazy rzędu ε^2 są w powyższym oszacowaniu nieistotne).

(10) Ostatecznie z p.(6-9) wynika, że wkład do całki (△) w p.(4) wnosi tylko druga całka w (◯) w p.(7), obliczona w p.(8),

$$(\triangle) = \lim_{\varepsilon\to 0} \iint_{S_\varepsilon} \left(g(r)\frac{d\varphi}{d\vec{n}} - \frac{dg}{d\vec{n}}\varphi(\vec{r}) \right) dS = -\varphi(0) = -(\delta,\varphi).$$

(11) Z (4), biorąc pod uwagę wyniki (5), (10) i korzystając z p.(3) i (2), otrzymujemy

$$\begin{aligned}
-(\delta,\varphi) &= -\varphi(0) \\
&\overset{(5,10)}{=} \lim_{\substack{\varepsilon\to 0\\ R\to\infty}} \int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_\varepsilon^R dr r^2 \left(g(r)\nabla^2\varphi(\vec{r}) - k^2 g(r)\varphi(\vec{r}) \right) \\
&\overset{(3)}{=} \underbrace{(g(r),\nabla^2\varphi(\vec{r})) - (1, k^2 g(r)\varphi(\vec{r}))}_{\text{w sensie funkcyjnym}} \\
&\overset{(2)}{=} \underbrace{(\nabla^2 g(r),\varphi(\vec{r})) - (k^2 g(r),\varphi(\vec{r}))}_{\text{w sensie dystrybucyjnym}} = ((\nabla^2 - k^2)g(r),\varphi(r)).
\end{aligned}$$

Ponieważ powyższa równość dystrybucyjna spelniona jest dla dowolnej funkcji próbnej φ, otrzymujemy szukany związek dystrybucyjny

$$(\nabla^2 - k^2)g(r) = -\delta(\vec{r}), \quad g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-kr} \quad (\clubsuit) \quad \text{cbdo.}$$

Uwaga. Powyższe rozważania pozostają w mocy, jeśli w funkcji $g(r)$ dokonamy zamiany $k \to ik$. Z p.(1) otrzymamy wówczas, że dla $r \neq 0$ w sensie funkcyjnym $g(r) = \frac{1}{4\pi r}e^{-ikr}$ spełnia równanie $(-\nabla^2 - k^2)g(r) = 0$. Z kolei powtarzając rozumowanie z p.(2-11) łatwo pokazać, że w sensie dystrybucyjnym tak zdefiniowana funkcja $g(r)$ spełnia równanie $(-\nabla^2 - k^2)g(r) = -\delta(\vec{r})$.

C12-C13: *Transformacja Fouriera*

C12-C13: Transformacja Fouriera: treść zadań.

1. Obliczyć transformaty Fouriera dla funkcji
   (a) $f(x) = e^{-|x|}$,
   (b) $f(x) = \frac{1}{x^2+1}$,
   (c) $f(x) = \frac{x}{x^2+1}$,
   (d) $f(x) = \frac{\cos x}{x^2+1}$.
2. Obliczyć dwuwymiarowe transformaty Fouriera dla funkcji
   (a) $f(x,y) = \Theta(R-r)$, $r = \sqrt{x^2+y^2}$,
   (b) $f(x,y) = \frac{1}{r}e^{-\alpha r}$.

Przyjmujemy definicję transformaty dwuwymiarowej $f(\vec{k}) = \frac{1}{(2\pi)^2}\int_{-\infty}^{\infty} dx \int_{-\infty}^{\infty} dy e^{-i\vec{k}\cdot\vec{r}} f(\vec{r})$, $\vec{r} = (x,y)$, $\vec{k} = (k_x, k_y)$

3. Obliczyć trójwymiarowe transformaty Fouriera dla funkcji
   (a) $f(x,y,z) = \Theta(R-r)$, $r = \sqrt{x^2+y^2+z^2}$,
   (b) $f(x,y,z) = \frac{1}{r}e^{-\alpha r}$.

Przyjmujemy definicję transformaty trójwymiarowej $f(\vec{k}) = \frac{1}{(2\pi)^3}\int_{-\infty}^{\infty} dx \int_{-\infty}^{\infty} dy \int_{-\infty}^{\infty} dz e^{-i\vec{k}\cdot\vec{r}} f(\vec{r})$, $\vec{r} = (x,y,z)$, $\vec{k} = (k_x, k_y, k_z)$

4. Obliczyć dystrybucyjne transformaty Fouriera dla funkcji lub dystrybucji
   (a) $f(x) = \frac{x^3}{x^2+1}$,
   (b) $f(x) = \cos^2 x$,
   (c) $f(x) = x \sin x$,
   (d) $f(x) = P\frac{1}{x}$.
5. Znaleźć szczególne rozwiązania równania
   (a) $\varphi''(x) - 4\varphi(x) = \delta(x)$,
   (b) $\varphi''(x) + \varphi'(x) + \varphi(x) = \delta(x)$.

C12-C13: Transformacja Fouriera: wskazówki.

1. Przyjmujemy definicję transformaty prostej $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} e^{-ikx} f(x)dx$.

   W zad. (b)-(d) należy skorzystać z lematu Jordana. Rozpatrujemy całkę zespoloną $\oint_C e^{-ikz} f(z)dz = \int_{-R}^{R} e^{-ikx} f(x)dx + \int_{C_R} e^{-ikz} f(z)dz$ po konturze C złożonym z odcinka $(-R, R)$ na osi rzeczywistej i domykającego półokręgu o promieniu R w górnej lub dolnej półpłaszczyźnie, w zależności od znaku k, i przechodzimy z $R \to \infty$. Funkcja $f(z)$ na półokręgu C_R jest bezwzględnie zbieżna do zera przy $R \to \infty$, $\lim_{R\to\infty} |f(Re^{i\varphi})| = 0$, $\varphi \in (0, \pi)$ dla C_R w górnej półpłaszczyźnie lub $\varphi \in (0, -\pi)$ dla C_R w dolnej półpłaszczyźnie; można to udowodnić jak w zad. 7(b) z serii C2: Funkcje zespolone, otrzymując oszacowania

$$\left|\frac{1}{z^2+1}\right| \le \frac{1}{R^2-1} < \frac{2}{R^2} \xrightarrow{R\to 0} 0,$$

$$\left|\frac{z}{z^2+1}\right| \le \frac{R}{R^2-1} < \frac{2}{R} \xrightarrow{R\to 0} 0.$$

   Można więc skorzystać z lematu Jordana, otrzymując $\lim_{R\to\infty}\int_{C_R} e^{-ikz} f(z)dz = 0$, skąd $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} e^{-ikx} f(x)dx = \frac{1}{2\pi}\oint_C e^{-ikz} f(z)dz$. Bieguny funkcji podcałkowej $z_1 = -i$, $z_2 = i$.

2. Wyznaczmy najpierw ogólną postać transformaty funkcji $f = f(r)$, $r = \sqrt{x^2+y^2}$. Dla konkretnego wektora falowego $\vec{k} = (k_x, k_y)$ przyjmujemy, że kartezjański układ współrzędnych ma oś Ox równoległą do wektora $\vec{k}$. Zapisując $\vec{r} = (x, y)$ w biegunowym układzie współrzędnych, związanym z ww. układem kartezjańskim, mamy $\vec{r} = r(\cos\phi, \sin\phi)$ oraz $\vec{k}\cdot\vec{r} = kr\cos\phi$. Całkując w biegunowym układzie współrzędnych, otrzymujemy

$$\begin{aligned}
\hat{f}(\vec{k}) &= \frac{1}{(2\pi)^2}\int_{-\infty}^{\infty} dx \int_{-\infty}^{\infty} dy e^{-i\vec{k}\cdot\vec{r}} f(\sqrt{x^2+y^2}) \\
&= \frac{1}{(2\pi)^2}\int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\infty} dr r e^{-ikr\cos\phi} f(r) \\
&= \frac{1}{(2\pi)^2}\int_0^{\infty} dr r f(r) \underbrace{\int_0^{2\pi} d\phi e^{-ikr\cos\phi}}_{=I_1}.
\end{aligned}$$

   Aby obliczyć całkę I_1, skorzystajmy z całkowego przedstawienia funkcji Bessela (wzór (6.20′) w skrypcie), $J_0(x) = \frac{1}{2\pi}\int_0 2\pi e^{ix\cos\phi} d\phi \Rightarrow$ (kreska oznacza sprzężenie zespolone)

$$I_1 = \overline{\int_0^{2\pi} d\phi e^{ikr\cos\phi}} = 2\pi\overline{J_0(kr)} = 2\pi J_0(kr).$$

   Stąd ogólna postać transformaty funkcji $f(r)$

$$\hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi}\int_0^{\infty} r f(r) J_0(kr) dr.$$

3. Podobnie jak w zad. 2, wyznaczmy najpierw ogólną postać transformaty funkcji $f = f(r)$, $r = \sqrt{x^2+y^2+z^2}$. Dla konkretnego wektora falowego $\vec{k} = (k_x, k_y, k_z)$ przyjmujemy, że kartezjański układ współrzędnych ma oś Oz równoległą do wektora $\vec{k}$. Zapisując $\vec{r} = (x, y, z)$ w sferycznym układzie współrzędnych, związanym z ww. układem kartezjańskim, mamy $\vec{r} = r(\sin\theta\cos\phi, \sin\theta\sin\phi, \cos\theta)$ oraz $\vec{k}\cdot\vec{r} = kr\cos\theta$. Całkując w sferycznym układzie współrzędnych, otrzymujemy

$$\begin{aligned}
\hat{f}(\vec{k}) &= \frac{1}{(2\pi)^3}\int_{-\infty}^{\infty} dx \int_{-\infty}^{\infty} dy \int_{-\infty}^{\infty} dz e^{-i\vec{k}\cdot\vec{r}} f(\sqrt{x^2+y^2+z^2}) \\
&= \frac{1}{(2\pi)^3}\int_0^{2\pi} d\phi \int_0^{\pi} d\theta \sin\theta \int_0^{\infty} dr r^2 e^{-ikr\cos\theta} f(r) \\
&= \frac{1}{(2\pi)^2}\int_0^{\infty} dr r^2 f(r) \underbrace{\int_0^{\pi} d\theta \sin\theta e^{-ikr\cos\theta}}_{=I_1}
\end{aligned}$$

Całkę I_1 obliczamy przez podstawienie $u = \cos\theta \Rightarrow \sin\theta d\theta = -du$,

$$\begin{aligned}
I_1 &= -\int_1^{-1} du e^{-ikru} = \int_{-1}^{1} du e^{-ikru} \\
&= \int_{-1}^{1}\cos(kru)du - i\underbrace{\int_{-1}^{1}\sin(kru)du}_{=0} \\
&= \frac{1}{kr}\sin(kru)|_{-1}^{1} = \frac{2}{k}\frac{\sin(kr)}{r}.
\end{aligned}$$

Stąd ogólna postać transformaty funkcji $f(r)$

$$\hat{f}(\vec{k}) = \frac{2}{(2\pi)^2 k}\int_0^{\infty} r f(r)\sin(kr)dr.$$

4.(a) Można skorzystać ze wzoru $(x^n)^\wedge = i^n\delta^{(n)}(k)$ (wzór (8.37) ze skryptu) i wyniku zad.1(c).

(b) Można skorzystać ze wzoru na transformatę iloczynu dwóch funkcji $(\varphi_1\varphi_2)^\wedge(k) = \hat{\varphi}_1(k)\star\hat{\varphi}_2(k)$ (wzór (8.12) ze skryptu -uwaga na błąd, we wzorze w skrypcie nie powinno być czynnika $\frac{1}{2\pi}$), transformatę funkcji $\sin x$, $(\sin x)^\wedge = \frac{1}{2i}[\delta(k-1) - \delta(k+1)]$, transformatę funkcji przesuniętej $(\varphi(x-a))^\wedge = e^{-ika}(\varphi(x))^\wedge(k)$, skąd obliczamy transformatę funkcji $\cos x$,

$$\begin{aligned}
(\cos x)^\wedge(k) &= \left(-\sin\left(x-\frac{\pi}{2}\right)\right)^\wedge(k) = -e^{-ik\pi/2}(\sin x)^\wedge(k) \\
&= -e^{-ik\pi/2}\frac{1}{2i}[\delta(k-1)-\delta(k+1)] \\
&= -\frac{1}{2i}\left[e^{-i\pi/2}\delta(k-1) - e^{i\pi/2}\delta(k+1)\right] \\
&= -\frac{1}{2i}[-i\delta(k-1) - i\delta(k+1)] = \frac{1}{2}[\delta(k-1)+\delta(k+1)],
\end{aligned}$$

oraz ze wzoru na splot z deltą przesuniętą o a, $T \star \delta(x-a) = T(x-a)$ (wzór (7.61′) w skrypcie).

(c) Por. wskazówka do pkt.(a) i (b); ponadto $T \star \delta' = T'$ (wzór (7.62) w skrypcie).

(d) Obliczenie jest dość złożone, zalecane jest zapoznanie się z rozwiązaniem.

5. Należy wykonać transformatę Fouriera obu stron równania, korzystając ze wzoru na transformatę pochodnej $(\varphi^{(n)})^\wedge(k) = (ik)^n \hat{\varphi}(k)$ (wzór (8.1) ze skryptu) sprowadzając równanie różniczkowe do algebraicznego, wyznaczyć $\hat{\varphi}(k)$, a następnie obliczyć $\varphi(x) = \int_{-\infty}^{\infty} e^{ixk} \hat{\varphi}(k) dk$ jako transformatę odwrotną (wzór (8.8) ze skryptu). Obliczenie transformaty odwrotnej wykonuje się, przechodząc do całki zespolonej i korzystając z lematu Jordana.

C12-C13: Transformacja Fouriera: odpowiedzi.

1.(a) $\hat{f}(k) = \frac{1}{\pi}\frac{1}{k^2+1}$,

(b) $\hat{f}(k) = \frac{1}{2}e^{-|k|}$,

(c) $\hat{f}(k) = -\frac{i}{2}\mathrm{sgn}(k)e^{-|k|}$,

(d) $\hat{f}(k) = \frac{1}{4}\left(e^{-|k-1|} + e^{-|k+1|}\right)$.

2.(a) $\hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi k}RJ_1(kR)$,

(b) $\hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi} = \frac{1}{2\pi}\frac{1}{\sqrt{\alpha^2+k^2}}$.

3.(a) $\hat{f}(\vec{k}) = \frac{2R}{(2\pi k)^2}\left[\frac{\sin(kR)}{kR} - \cos(kR)\right]$,

(b) $\hat{f}(\vec{k}) = \frac{2}{(2\pi)^2}\frac{1}{\alpha^2+k^2}$.

4.(a) $\hat{f}(k) = i\delta'(k) + \frac{i}{2}e^{-|k|}\mathrm{sgn}(k)$,

(b) $\hat{f}(k) = \frac{1}{4}[\delta(k-2) + 2\delta(k) + \delta(k+2)]$,

(c) $\hat{f}(k) = \frac{1}{2}[\delta'(k-1) - \delta'(k+1)]$,

(d) $\left[P\frac{1}{x}\right]^{\wedge} = -\frac{i}{2}\mathrm{sgn}(k)$.

5.(a) $\varphi(x) = -\frac{1}{4}e^{-2|x|}$,

(b) $\varphi(x) = \Theta(x)\frac{2}{\sqrt{3}}e^{-x/2}\sin\left(\frac{\sqrt{3}}{2}x\right)$.

C12-C13: Transformacja Fouriera: rozwiązania.

1.(a) Rozważmy ogólniejszą transformatę $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} e^{-a|x|}e^{-ikx}dx$, $a > 0$.

$$\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\underbrace{\int_{-\infty}^{\infty} e^{-a|x|}\cos(kx)dx}_{J} - \frac{i}{2\pi}\underbrace{\int_{-\infty}^{\infty} e^{-a|x|}\sin(kx)dx}_{=0}$$

Druga całka wynosi zero, ponieważ funkcja podcałkowa jest nieparzysta. Pierwszą całke obliczamy przez części,

$$\begin{aligned}
\int e^{ax}\cos(kx)dx &= \frac{1}{k}\int e^{ax}(\sin(kx))'dx \\
&= \frac{1}{k}e^{ax}\sin(kx) - \frac{a}{k}\int e^{ax}\sin(kx)dx \\
&= \frac{1}{k}e^{ax}\sin(kx) + \frac{a}{k^2}\int e^{ax}(\cos(kx))'dx \\
&= \frac{1}{k}e^{ax}\sin(kx) + \frac{a}{k^2}e^{ax}\cos(kx) - \frac{a^2}{k^2}\int e^{ax}\cos(kx)dx \\
\Rightarrow \int e^{ax}\cos(kx)dx &= \frac{e^{ax}}{k^2+a^2}[k\sin(kx) + a\cos(kx)]
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\Rightarrow J &= \int_{-\infty}^{0} e^{ax}\cos(kx)dx + \int_{0}^{\infty} e^{-ax}\cos(kx)dx \\
&= \frac{e^{ax}}{k^2+a^2}[k\sin(kx) + a\cos(kx)]\Big|_{-\infty}^{0} \\
&+ \frac{e^{-ax}}{k^2+a^2}[k\sin(kx) - a\cos(kx)]\Big|_{0}^{\infty} = \frac{2a}{k^2+a^2}
\end{aligned}$$

$$\Rightarrow \hat{f}(k) = \frac{a}{\pi}\frac{1}{k^2+a^2}; \quad a = 1 \Rightarrow \hat{f}(k) = \frac{1}{\pi}\frac{1}{k^2+1}.$$

(b) $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-ikx}}{x^2+1}dx$,
$\mathrm{res}_{z_1}\frac{e^{-ikz}}{z^2+1} = \lim_{z\to -i}(z+i)\frac{e^{-ikz}}{(z-i)(z+i)} = -\frac{e^{-k}}{2i}$,
$\mathrm{res}_{z_2}\frac{e^{-ikz}}{z^2+1} = \lim_{z\to i}(z-i)\frac{e^{-ikz}}{(z-i)(z+i)} = \frac{e^{k}}{2i}$.

i. Dla $k < 0$ domykamy kontur C w górnej półpłaszczyźnie, tylko z_2 leży wewnątrz C,

$$\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}2\pi i\,\mathrm{res}_{z_2}\frac{e^{-ikz}}{z^2+1} = \frac{1}{2}e^{k}$$

ii. Dla $k > 0$ domykamy kontur C w dolnej półpłaszczyźnie, tylko z_1 leży wewnątrz C, a kierunek obiegu konturu jest zgodny z kierunkiem ruchu wskazówek zegara, stąd znak minus,

$$\hat{f}(k) = -\frac{1}{2\pi}2\pi i\,\mathrm{res}_{z_1}\frac{e^{-ikz}}{z^2+1} = \frac{1}{2}e^{-k}$$

$$\Rightarrow \hat{f}(k) = \begin{cases} \frac{1}{2}e^{k} & \text{dla} \quad k \leq 0 \\ \frac{1}{2}e^{-k} & \text{dla} \quad k > 0 \end{cases} = \frac{1}{2}e^{-|k|}$$

(c) $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{xe^{-ikx}}{x^2+1}dx$,
$\text{res}_{z_1}\frac{ze^{-ikz}}{z^2+1} = \lim_{z\to -i}(z+i)\frac{ze^{-ikz}}{(z-i)(z+i)} = \frac{e^{-k}}{2}$,
$\text{res}_{z_2}\frac{ze^{-ikz}}{z^2+1} = \lim_{z\to i}(z-i)\frac{ze^{-ikz}}{(z-i)(z+i)} = \frac{e^{k}}{2}$.

i. Dla $k < 0$ domykamy kontur C w górnej półpłaszczyźnie, tylko z_2 leży wewnątrz C,

$$\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}2\pi i \text{res}_{z_2}\frac{ze^{-ikz}}{z^2+1} = \frac{i}{2}e^{k}$$

ii. Dla $k > 0$ domykamy kontur C w dolnej półpłaszczyźnie, tylko z_1 leży wewnątrz C, a kierunek obiegu konturu jest zgodny z kierunkiem ruchu wskazówek zegara, stąd znak minus,

$$\hat{f}(k) = -\frac{1}{2\pi}2\pi i \text{res}_{z_1}\frac{ze^{-ikz}}{z^2+1} = -\frac{i}{2}e^{-k}$$

$$\Rightarrow \hat{f}(k) = \begin{cases} \frac{i}{2}e^{k} & \text{dla} \quad k \leq 0 \\ -\frac{i}{2}e^{-k} & \text{dla} \quad k > 0 \end{cases} = -\frac{i}{2}\text{sgn}(k)e^{-|k|}$$

(d) $\hat{f}(k) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-ikx}cosx}{x^2+1}dx = \frac{1}{4\pi}\left[\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-i(k-1)x}}{x^2+1}dx + \int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-i(k+1)x}}{x^2+1}dx\right]$,
Korzystamy z wyniku zad. (b), w którym trzeba dokonać zamiany $k \to k \pm 1$, odpowiednio, skąd

$$\begin{aligned} \frac{1}{4\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-i(k-1)x}}{x^2+1}dx &= \frac{1}{4}e^{-|k-1|} \\ \frac{1}{4\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-i(k+1)x}}{x^2+1}dx &= \frac{1}{4}e^{-|k+1|} \\ \Rightarrow \hat{f}(k) &= \frac{1}{4}\left(e^{-|k-1|} + e^{-|k+1|}\right). \end{aligned}$$

2.(a) $f(r) = \Theta(R-r) \Rightarrow$

$$\hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi}\int_0^{\infty} r\Theta(R-r)J_0(kr)dr = \frac{1}{2\pi}\int_0^{R} rJ_0(kr)dr.$$

$$krJ_0(kr) = \frac{d}{dr}\left[rJ_1(kr)\right] \Rightarrow rJ_0(kr) = \frac{1}{k}\frac{d}{dr}\left[rJ_1(kr)\right]$$
$$\Rightarrow \hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi k}\int_0^{R}\frac{d}{dr}\left[rJ_1(kr)\right]dr = \frac{1}{2\pi k}RJ_1(kR).$$

Korzystamy ze związku rekurencyjnego dla funkcji Bessela (wzór (6.27) w skrypcie) $\frac{d}{dx}\left[x^{\nu}J_{\nu}(x)\right] = x^{\nu}J_{\nu-1}(x)$ $\Rightarrow \frac{d}{dx}\left[x^{\nu}J_{\nu}(\lambda x)\right] = \lambda x^{\nu}J_{\nu-1}(\lambda x)$, $\lambda = \text{const}$

(b) $f(r) = \frac{1}{r}e^{-\alpha r} \Rightarrow$

$$\hat{f}(\vec{k}) = \frac{1}{2\pi}\int_0^{\infty} e^{-\alpha r}J_0(kr)dr = \frac{1}{2\pi}\frac{1}{\sqrt{\alpha^2+k^2}}.$$

Transformata Fouriera sprowadza się do transformaty Laplace'a funkcji $J_0(kr)$ od argumentu α (por. zad. 7(a) z funkcji Bessela)

3.(a) $f(r) = \Theta(R-r) \Rightarrow$

$$\begin{aligned} \hat{f}(\vec{k}) &= \frac{2}{(2\pi)^2 k}\int_0^\infty r\Theta(R-r)\sin(kr)dr = \frac{2}{(2\pi)^2 k}\int_0^R r\sin(kr)dr \\ &= \frac{2R}{(2\pi k)^2}\left[\frac{\sin(kR)}{kR} - \cos(kR)\right]. \end{aligned}$$

(b) $f(r) = \frac{1}{r}e^{-\alpha r} \Rightarrow$

$$\hat{f}(\vec{k}) = \frac{2}{(2\pi)^2 k}\int_0^\infty e^{-\alpha r}\sin(kr)dr = \frac{2}{(2\pi)^2 k}\frac{k}{\alpha^2+k^2} = \frac{2}{(2\pi)^2}\frac{1}{\alpha^2+k^2}.$$

Transformata Fouriera sprowadza się do transformaty Laplace'a funkcji $\sin(kr)$ od argumentu α

4.(a)

$$f(x) = \frac{x^3}{x^2+1} = \frac{x^3+x-x}{x^2+1} = \frac{x(x^2+1)-x}{x^2+1} = x - \frac{x}{x^2+1}$$

$$\Rightarrow \hat{f}(k) = i\delta'(k) + \frac{i}{2}e^{-|k|}\mathrm{sgn}(k).$$

(b)

$$\begin{aligned} \left(\cos^2 x\right)^\wedge(k) &= (\cos x\cos x)^\wedge(k) = (\cos x)^\wedge(k) \star (\cos x)^\wedge(k) \\ &= \frac{1}{2}[\delta(k-1)+\delta(k+1)] \star \frac{1}{2}[\delta(k-1)+\delta(k+1)] \\ &= \frac{1}{4}[\delta(k-1)\star\delta(k-1) + 2\delta(k-1)\star\delta(k+1) + \delta(k+1)\star\delta(k+1)] \\ &= \frac{1}{4}[\delta(k-2)+2\delta(k)+\delta(k+2)]. \end{aligned}$$

(c)

$$\begin{aligned} (x\sin x)^\wedge(k) &= \hat{x}(k)\star(\sin x)^\wedge(k) \\ &= i\delta'(k)\star\frac{1}{2i}[\delta(k-1)-\delta(k+1)] \\ &= \frac{1}{2}[\delta'(k-1)-\delta'(k+1)]. \end{aligned}$$

(d)

$$\begin{aligned} \left(\left[P\frac{1}{x}\right]^\wedge, \varphi(k)\right) &= \left(P\frac{1}{x}, \hat{\varphi}(x)\right) \\ &= \underbrace{\int_{|x|>1}\frac{\hat{\varphi}(x)}{x}dx}_{I_1} + \lim_{\varepsilon\to 0}\underbrace{\int_{\varepsilon<|x|<1}\frac{\hat{\varphi}(x)-\hat{\varphi}(0)}{x}dx}_{I_2} + \hat{\varphi}(0)\lim_{\varepsilon\to 0}\underbrace{\int_{\varepsilon<|x|<1}\frac{dx}{x}}_{=0} \end{aligned}$$

Ostatnia całka wynosi zero, ponieważ całkujemy funkcję nieparzystą na przedziale symetrycznym $(-1,-\varepsilon)\cup(\varepsilon,1)$ w którym funkcja podcałkowa $1/x$ nie ma osobliwości.

Ponieważ $\hat{\varphi}(x) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} e^{-ixk}\varphi(k)dk$, to $\hat{\varphi}(0) = \hat{\varphi}(x=0) = \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\varphi(k)dk$, stąd

$$\begin{aligned} I_2 &= \int_{\varepsilon<|x|<1} dx\frac{1}{x}\frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} dk(e^{-ixk}-1)\varphi(k) \\ &= \frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty} dk\varphi(k)\left\{\underbrace{\int_{-1}^{-\varepsilon}+\int_\varepsilon^1 dx\frac{\cos(kx)-1}{x}}_{J_1=0} - i\underbrace{\left[\int_{-1}^{-\varepsilon}+\int_\varepsilon^1 dx\frac{\sin(kx)}{x}\right]}_{J_2}\right\}. \end{aligned}$$

Funkcja $\sin(kx)/x$ jest parzysta i nieosobliwa w $x = 0$, wobec tego można przejść do granicy w J_2 i całka będzie skończona

$$\lim_{\varepsilon\to 0} J_2 = \int_{-1}^{1} dx \frac{\sin(kx)}{x}.$$

$J_1 = 0$, ponieważ $\cos(kx) - 1$ jest funkcją parzystą zmiennej x, $1/x$ jest funkcją nieparzystą, więc funkcja podcałkowa $(\cos(kx) - 1)/x$ jest nieparzysta, a przedział całkowania $(-1, -\varepsilon) \cup (\varepsilon, 1)$ jest symetryczny i funkcja podcałkowa nie ma w nim osobliwości.

Ponadto

$$\begin{aligned} I_1 &= \int_{|x|>1} dx \frac{1}{x} \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} dk e^{-ixk} \varphi(k) \\ &= \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} dk \varphi(k) \left\{ \underbrace{\int_{-\infty}^{-1} + \int_{1}^{\infty} dx \frac{\cos(kx)}{x}}_{K_1=0} - i \underbrace{\left[\int_{-\infty}^{-1} + \int_{1}^{\infty} dx \frac{\sin(kx)}{x} \right]}_{K_2} \right\}. \end{aligned}$$

$K_1 = 0$ (jako całka niewłaściwa obliczana w sensie wartości głównej) ponieważ funkcja podcałkowa $\cos(kx)/x$ jest nieparzysta, a przedział całkowania $(-\infty, -1) \cup (1, \infty)$ jest symetryczny i funkcja podcałkowa nie ma w nim osobliwości.

Ostatecznie

$$\begin{aligned} \left(\left[P\frac{1}{x} \right]^{\wedge}, \varphi(k) \right) &= \frac{-i}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} dk \varphi(k) \left\{ \left[\int_{-\infty}^{-1} + \int_{1}^{\infty} dx \frac{\sin(kx)}{x} \right] + \int_{-1}^{1} dx \frac{\sin(kx)}{x} \right\} \\ &= \frac{-i}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} dk \varphi(k) \int_{-\infty}^{\infty} dx \frac{\sin(kx)}{x}. \quad (\spadesuit) \end{aligned}$$

Ostatnią całkę obliczamy, korzystając ze znanej całki $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin t}{t} dt = \pi$. Uwaga. Dokonujac zamiany zmiennych $t = kx \Rightarrow dt = kdx$ należy pamiętać, że dla $k < 0$ zmieniają się również granice całkowania.

$$\begin{aligned} k < 0 \quad &\Rightarrow \quad \int_{-\infty}^{\infty} dx \frac{\sin(kx)}{x} = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin(kx)}{kx} kdx = \int_{\infty}^{-\infty} \frac{\sin t}{t} dt = -\pi, \\ k > 0 \quad &\Rightarrow \quad \int_{-\infty}^{\infty} dx \frac{\sin(kx)}{x} = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin(kx)}{kx} kdx = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin t}{t} dt = \pi. \end{aligned}$$

Podstawiając ten wynik do $(\spadesuit)$ otrzymujemy

$$\forall \varphi \in \mathcal{D} \quad \left(\left[P\frac{1}{x} \right]^{\wedge}, \varphi(k) \right) = -\frac{i}{2} \int_{-\infty}^{\infty} \operatorname{sgn}(k) \varphi(k) dk \Rightarrow \left[P\frac{1}{x} \right]^{\wedge} = -\frac{i}{2} \operatorname{sgn}(k).$$

5.(a) Transformując obustronnie równanie różniczkowe, otrzymujemy

$$\begin{aligned} -k^2 \hat{\varphi}(k) - 4\hat{\varphi}(k) &= \frac{1}{2\pi} \\ \hat{\varphi}(k) &= -\frac{1}{2\pi} \frac{1}{k^2 + 4} \end{aligned}$$

Odwracając transformatę, otrzymujemy

$$\varphi(x) = -\frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \frac{e^{ikx}}{k^2 + 4} dk.$$

Podobną całke obliczyliśmy już w zad.1(b). Dokonując podstawienia $k = 2\kappa$ i korzystajac z faktu, że funkcja $1/(\kappa^2+1)$ jest rzeczywista, uzyskujemy (kreska oznacza sprzężenie zespolone)

$$\varphi(x) = -\frac{1}{2}\frac{1}{2\pi}\overline{\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{-i(2x)\kappa}}{\kappa^2+1}d\kappa} \overset{\text{zad.1(b)}}{=} -\frac{1}{2}\frac{1}{2}e^{-|2x|} = -\frac{1}{4}e^{-2|x|}.$$

(b) Transformując obustronnie równanie różniczkowe, otrzymujemy

$$-k^2\hat{\varphi}(k) + ik\hat{\varphi}(k) + \hat{\varphi}(k) = \frac{1}{2\pi},$$
$$\hat{\varphi}(k) = -\frac{1}{2\pi}\frac{1}{k^2 - ik - 1}.$$

Rozpatrujemy funkcję zespoloną $f(z) = -\frac{1}{2\pi}\frac{e^{ixz}}{z^2-iz-1}$. Bieguny rzędu pierwszego:

$$z_1 = -\frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{i}{2},\ \ z_2 = \frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{i}{2},$$

$$\begin{aligned}
\mathrm{res}_{z=z_1} f(z) &= -\frac{1}{2\pi}\frac{e^{ixz_1}}{z_1 - z_2} = \frac{1}{2\sqrt{3}\pi}e^{-\left(\frac{1}{2}+\frac{\sqrt{3}i}{2}\right)x} \\
\mathrm{res}_{z=z_2} f(z) &= -\frac{1}{2\pi}\frac{e^{ixz_2}}{z_2 - z_1} = -\frac{1}{2\sqrt{3}\pi}e^{-\left(\frac{1}{2}-\frac{\sqrt{3}i}{2}\right)x}
\end{aligned}$$

(i.) Dla $x > 0$ rozpatrujemy całkę zespoloną $\oint_C f(z)dz$ po krzywej zamkniętej, składajacej się z odcinka $(-R, R)$, $R \to \infty$, i domykającego półokręgu C_R w górnej półpłaszczyźnie. Oba bieguny z_1, z_2 zawarte są wewnątrz krzywej C, na mocy lematu Jordana $\int_{C_R} f(z)dz \xrightarrow{R\to\infty} 0$, więc dla $R \to \infty$

$$\begin{aligned}
\varphi(x) &= -\frac{1}{2\pi}\int_{-\infty}^{\infty}\frac{e^{ixk}}{k^2-ik-1}dk = -\frac{1}{2\pi}\oint_C\frac{e^{ixz}}{z^2-iz-1}dz \\
&= 2\pi i(\mathrm{res}_{z=z_1} f(z) + \mathrm{res}_{z=z_2} f(z)) \\
&= -\frac{i}{\sqrt{3}}e^{-\frac{x}{2}}2i\frac{e^{i\sqrt{3}x/2} - e^{-i\sqrt{3}x/2}}{2i} \\
&= \frac{2}{\sqrt{3}}e^{-x/2}\sin\left(\frac{\sqrt{3}}{2}x\right).
\end{aligned}$$

(ii.) Dla $x < 0$ domykamy kontur w dolnej półpłaszczyźnie. Ponieważ wewnątrz konturu $f(z)$ nie ma biegunów, $\varphi(x) = \oint_C f(z)dz = 0$.

Ostatecznie

$$\varphi(x) = \Theta(x)\frac{2}{\sqrt{3}}e^{-x/2}\sin\left(\frac{\sqrt{3}}{2}x\right).$$

C14: Szeregi Fouriera

C14: Szeregi Fouriera: treść zadań.

1. Napisać wykładniczy i trygonometryczny szereg Fouriera dla funkcji okresowych

   (a) $f(x) = \sin^3 x$,

   (b) $f(x) = 1$ dla $x \in \langle 0, 1)$, $f(x) = 0$ dla $x \in \langle 1, 2)$,

   (c) $f(x) = x^2$ dla $x \in \langle -1, 1)$.

2. Rozwinąć w (wykładniczy i trygonometryczny) szereg Fouriera dystrybucje

   (a) $f(x) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} \delta(x - 2m - 1)$,

   (b) $f(x) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} [\delta(x - 4m - 1) - \delta(x - 4m - 2)]$,

   (c) $f(x) = \delta(\sin x)$.

3. Napisać skończony szereg Fouriera A_ν dla ciągu $A_n = \delta_{1,n} + \delta_{2,n}$, $n, \nu = 0, 1, 2, \ldots N - 1$.

C14: Szeregi Fouriera: wskazówki.

1.(a) $f(x) = \sin^3 x$, okres periodyczności $L = 2\pi$; przyjmujemy przedział całkowania $x \in \langle -\pi, \pi)$ i korzystamy z faktu, że $f(x)$ jest funkcją nieparzystą oraz że $\int_{-\pi}^{\pi} e^{inx} dx = 2\pi\delta_{n,0}$ (całka funkcji okresowej po okresie, z wyjątkiem przypadku $n = 0$ gdzie mamy całkę z funkcji stałej).

(b)

(c) Korzystamy z faktu, że $f(x)$ jest parzysta.

2.(a) Okres $L = 2$, przyjmujemy przedział całkowania $x \in \langle 0, 1)$.

(b) Okres $L = 4$. Zauważmy, że $f(x) = \tilde{f}(x) - \tilde{f}(x-1)$, gdzie $\tilde{f}(x) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} \delta(x - 4m - 1)$. Dla funkcji lub dystrybucji przesuniętej $T_a \equiv T(x-a)$ o okresie L współczynniki Fouriera spełniają relację

$$\begin{aligned} c_n^{(T_a)} &= \frac{1}{L}\int_{\alpha}^{\alpha+L} T(x-a) e^{-i2\pi n(x/L)} dx = \| \; y = x - a, \; dy = dx \; \| = \\ &= e^{-i2\pi n(a/L)} \frac{1}{L}\int_{\alpha-a}^{\alpha+L-a} T(y) e^{-i2\pi n(y/L)} dy = e^{-i2\pi n(a/L)} c_n^{(T)}, \end{aligned}$$

ponieważ wartość ostatniej całki dla funkcji lub dystrybucji okresowej o okresie L jest taka sama dla dowolnego przedziału o długości L.

(c) Korzystamy ze wzoru na złożenie delty Diraca z funkcją $f(x)$ (wzór (7.69) w skrypcie), $f(x) = \delta(\sin x) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} \frac{1}{|\cos(m\pi)|}\delta(x - m\pi) = \sum_{m=-\infty}^{\infty} \delta(x - m\pi)$. Okres $L = \pi$, wybieramy przedział całkowania $x \in \langle -\pi/2, \pi/2)$.

3. Dla skończonego szeregu Fouriera A_n, $n = 0, 1, 2 \ldots N-1$ o długości N współczynnik Fouriera definiujemy jako $A_\nu = N^{-1} \sum_{n=0}^{N-1} A_n e^{-2\pi i \nu n/N}$, $\nu = 0, 1, 2, \ldots N-1$ (wzór (9.24) w skrypcie). Stąd $A_n = \sum_{\nu=0}^{N-1} A_\nu e^{2\pi i n\nu/N}$ (wzór (9.25) w skrypcie).

C14: Szeregi Fouriera: odpowiedzi.

1.(a) $= \frac{1}{4}(3\sin x - \sin 3x)$,

(b) $f(x) = \frac{1}{2} - \frac{i}{\pi}\sum_{l=-\infty}^{\infty}\frac{1}{2l+1}e^{i(2l+1)\pi x} =$
$\frac{1}{2} + \frac{2}{\pi}\sum_{l=0}^{\infty}\frac{1}{2l+1}\sin[(2l+1)\pi x]$,

(c) $f(x) = \frac{1}{3} + \frac{4}{\pi^2}\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n^2}\cos(n\pi x)$.

2.(a) $f(x) = \frac{1}{2} + \sum_{n=1}^{\infty}(-1)^n\cos(n\pi x)$,

(b) $f(x) = \frac{1}{4}\sum_{n=-\infty}^{\infty}[(-i)^n - (-1)^n]e^{in\pi x/2} =$
$\sum_{m=0}^{\infty}\left\{\frac{1}{2}\cos\left[(2m+1)\frac{\pi}{2}x\right] + \frac{(-1)^m}{2}\sin\left[(2m+1)\frac{\pi}{2}x\right] - \cos[(2m+1)\pi x]\right\}$,

(c) $f(x) = \frac{1}{\pi} + \frac{2}{\pi}\sum_{n=-\infty}^{\infty}\cos(2nx)$.

3. $A_n = \frac{1}{N}\sum_{\nu=0}^{N-1}\left[e^{2\pi i(n-1)\nu/N} + e^{2\pi i(n-2)\nu/N}\right]$.

C14: Szeregi Fouriera: rozwiązania.

1.(a) Współczynniki Fouriera

$$
\begin{aligned}
c_n^{(f)} &= \frac{1}{2\pi}\int_{-\pi}^{\pi} e^{-inx}\sin^3 x dx = -\frac{i}{2\pi}\int_{-\pi}^{\pi}\sin^3 x \sin nx dx \\
&= -\frac{i}{2\pi}\int_{-\pi}^{\pi}\left(\frac{e^{ix}-e^{-ix}}{2i}\right)^3 \frac{e^{inx}-e^{-inx}}{2i} dx \\
&= -\frac{i}{32\pi}\int_{-\pi}^{\pi}\Big[e^{i(n+3)x} - 3e^{i(n+1)x} + 3e^{i(n-1)x} - e^{i(n-3)x} \\
&\quad - e^{-i(n-3)x} + 3e^{-i(n-1)x} - 3e^{-i(n+1)x} + e^{-i(n+3)x}\Big] dx \\
&= -\frac{i}{16}[\delta_{n,-3} - 3\delta_{n,-1} + 3\delta_{n,1} - \delta_{n,3} - \delta_{n,3} + 3\delta_{n,1} - 3\delta_{n,-1} + \delta_{n,-3}] \\
&= -\frac{i}{8}[\delta_{n,-3} - 3\delta_{n,-1} + 3\delta_{n,1} - \delta_{n,3}].
\end{aligned}
$$

Szereg Fouriera

$$
\begin{aligned}
f(x) &= \sum_{n=-\infty}^{\infty} c_n^{(f)} e^{2\pi i n(x/2\pi)} = -\frac{i}{8}\sum_{n=-\infty}^{\infty}[\delta_{n,-3} - 3\delta_{n,-1} + 3\delta_{n,1} - \delta_{n,3}]e^{inx} \\
&= -\frac{i}{8}(e^{-i3x} - 3e^{-ix} + 3e^{ix} - e^{i3x}) \\
&= -2i\frac{i}{8}\left(3\frac{e^{ix}-e^{-ix}}{2i} - \frac{e^{i3x}-e^{-i3x}}{2i}\right) = \frac{1}{4}(3\sin x - \sin 3x).
\end{aligned}
$$

(b) Współczynniki Fouriera

$$
\begin{aligned}
n \neq 0 \quad &\Rightarrow \quad c_n^{(f)} = \frac{1}{2}\int_0^1 e^{-i\pi n x}dx = \frac{i}{2n\pi}\, e^{-in\pi x}\Big|_0^1 = \frac{i}{2n\pi}(e^{-in\pi} - 1) = \frac{i}{2n\pi}[(-1)^n - 1], \\
n = 0 \quad &\Rightarrow \quad c_0^{(f)} = \frac{1}{2}\int_0^1 dx = \frac{1}{2}
\end{aligned}
$$

Widać, że oprócz c_0 współczynniki z n parzystym są równe zeru, więc wykładniczy szereg Fouriera

$$
f(x) = \frac{1}{2} - \frac{i}{\pi}\sum_{l=-\infty}^{\infty}\frac{1}{2l+1}e^{i(2l+1)\pi x}
$$

Trygonometryczny szereg Fouriera uzyskujemy albo bezpośrednio obliczając współczynniki Fouriera ze wzorów (9.23a-9.23c) w skrypcie, albo przekształcając powyższy wynik,

$$
\begin{aligned}
f(x) &= \frac{1}{2} - \frac{i}{\pi}\left[\sum_{l=-1}^{-\infty}\frac{1}{2l+1}e^{i(2l+1)\pi x} + \sum_{l=0}^{\infty}\frac{1}{2l+1}e^{i(2l+1)\pi x}\right] \\
&= \frac{1}{2} - \frac{i}{\pi}\left[-\sum_{l=0}^{\infty}\frac{1}{2l+1}e^{-i(2l+1)\pi x} + \sum_{l=0}^{\infty}\frac{1}{2l+1}e^{i(2l+1)\pi x}\right] \\
&= \frac{1}{2} + \frac{2}{\pi}\sum_{l=0}^{\infty}\frac{1}{2l+1}\sin[(2l+1)\pi x].
\end{aligned}
$$

(c) Współczynniki Fouriera

$$
\begin{aligned}
n \neq 0 \quad \Rightarrow \quad c_n^{(f)} &= \frac{1}{2}\int_{-1}^{1} x^2 e^{-in\pi x} dx = \frac{1}{2}\int_{-1}^{1} x^2 \cos(n\pi x) dx \\
&= \frac{1}{2}\left[\frac{2x}{n^2\pi^2}\cos(n\pi x) + \left(\frac{x^2}{n\pi} - \frac{2}{n^3\pi^3}\right)\sin(n\pi x)\right]\Bigg|_{-1}^{1} \\
&= \frac{2}{n^2\pi^2}\cos(n\pi) = \frac{2}{n^2\pi^2}(-1)^n, \\
n = 0 \quad \Rightarrow \quad c_0^{(f)} &= \frac{1}{2}\int_{-1}^{1} x^2 dx = \frac{1}{3}.
\end{aligned}
$$

Szereg Fouriera w postaci wykładniczej i trygonometrycznej,

$$
\begin{aligned}
f(x) &= \frac{1}{3} + \frac{2}{\pi^2}\sum_{n\neq 0}\frac{(-1)^n}{n^2}e^{in\pi x} = \frac{1}{3} + \frac{4}{\pi^2}\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n^2}\frac{e^{in\pi x} + e^{-in\pi x}}{2} \\
&= \frac{1}{3} + \frac{4}{\pi^2}\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n^2}\cos(n\pi x).
\end{aligned}
$$

2.(a) Współczynniki Fouriera

$$
c_n^{(f)} = \frac{1}{2}\int_0^2 \delta(x-1)e^{-in\pi x}dx = \frac{1}{2}e^{-in\pi} = \frac{1}{2}(-1)^n.
$$

Szereg Fouriera wykładniczy i trygonometryczny

$$
\begin{aligned}
f(x) &= \frac{1}{2}\sum_{n=-\infty}^{\infty}(-1)^n e^{in\pi x} = \frac{1}{2} + \sum_{n=1}^{\infty}(-1)^n\frac{e^{in\pi x} + e^{-in\pi x}}{2} \\
&= \frac{1}{2} + \sum_{n=1}^{\infty}(-1)^n\cos(n\pi x).
\end{aligned}
$$

(b) Korzystając ze wskazówki, dla dystrybucji $\tilde{f}(x)$, wybierając przedział całkowania $x \in \langle 0, 4)$ mamy

$$
c_n^{(\tilde{f})} = \frac{1}{4}\int_0^4 \delta(x-1)e^{-in\pi x/2}dx = \frac{1}{4}e^{-in\pi/2} = \frac{(-i)^n}{4},
$$

a dla dystrybucji $\tilde{f}_1 = \tilde{f}(x-1)$

$$
c_n^{(\tilde{f}_1)} = e^{-in\pi/2}c_n^{(\tilde{f})} = \frac{1}{4}e^{-in\pi} = \frac{(-1)^n}{4}.
$$

Wykładniczy szereg Fouriera

$$
f(x) = \frac{1}{4}\sum_{n=-\infty}^{\infty}[(-i)^n - (-1)^n]e^{in\pi x/2}
$$

Ponieważ $(-1)^{-n} = (-1)^n$, $(-i)^n = (-1)^n i^n$, $(-i)^{-n} = (-1)^{-n}\frac{1}{i^n}\frac{(-i)^n}{(-i)^n}$, trygonometryczny szereg Fouriera przyjmuje dość skomplikowaną postać $= (-1)^{-n}(-1)^n i^n = i^n$,

$$\begin{aligned}
f(x) &= \frac{1}{4}\sum_{n=1}^{\infty}\left\{[(-1)^n i^n - (-1)^n]e^{in\pi x/2} + [i^n - (-1)^n]e^{-in\pi x/2}\right\} \\
&= \frac{1}{4}\sum_{n=1}^{\infty} i^n[(-1)^n e^{in\pi x/2} + e^{-in\pi x/2}] - \frac{1}{4}\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^n(e^{in\pi x/2} + e^{-in\pi x/2}) \\
&= \frac{1}{4}\sum_{l=1}^{\infty} i^{2l}[(-1)^{2l} e^{i2l\pi x/2} + e^{-i2l\pi x/2}] \\
&+ \frac{1}{4}\sum_{l=0}^{\infty} i^{2l+1}[(-1)^{2l+1} e^{i(2l+1)\pi x/2} + e^{-i(2l+1)\pi x/2}] \\
&- \frac{1}{4}\sum_{l=1}^{\infty}(-1)^{2l}(e^{i2l\pi x/2} + e^{-i2l\pi x/2}) \\
&- \frac{1}{4}\sum_{l=0}^{\infty}(-1)^{2l+1}[e^{i(2l+1)\pi x/2} + e^{-i(2l+1)\pi x/2}] \\
&= \frac{1}{2}\sum_{l=1}^{\infty}(-1)^l\cos(l\pi x) + \frac{1}{2}\sum_{l=0}^{\infty}(-1)^l \sin\left[(2l+1)\frac{\pi}{2}x\right] \\
&- \frac{1}{2}\sum_{l=1}^{\infty}\cos(l\pi x) + \frac{1}{2}\sum_{l=0}^{\infty}\cos\left[(2l+1)\frac{\pi}{2}x\right] \\
&= \sum_{m=0}^{\infty}\left\{\frac{1}{2}\cos\left[(2m+1)\frac{\pi}{2}x\right] + \frac{(-1)^m}{2}\sin\left[(2m+1)\frac{\pi}{2}x\right] - \cos[(2m+1)\pi x]\right\}.
\end{aligned}$$

(c) Współczynniki Fouriera

$$c_n^{(f)} = \frac{1}{\pi}\int_{-\pi/2}^{\pi/2}\delta(x)e^{-2inx}dx = \frac{1}{\pi}.$$

Szereg Fouriera wykładniczy i trygonometryczny

$$\begin{aligned}
f(x) &= \frac{1}{\pi}\sum_{n=-\infty}^{\infty} e^{2inx} = \frac{1}{\pi} + \frac{2}{\pi}\sum_{n=1}^{\infty}\frac{e^{2inx} + e^{-2inx}}{2} \\
&= \frac{1}{\pi} + \frac{2}{\pi}\sum_{n=1}^{\infty}\cos(2nx).
\end{aligned}$$

3.

$$A_\nu = N^{-1}\sum_{n=0}^{N-1}(\delta_{1,n} + \delta_{2,n})e^{-2\pi i\nu n/N} = N^{-1}(e^{-2\pi i\nu/N} + e^{-4\pi i\nu/N}),$$

stąd i ze wskazówki wynik.

Notacje i oznaczenia

Zbiory i liczby

- Zbiór liczb naturalnych oznaczamy przez $\mathbb{N}$.

Przyjmujemy, że $0 \in \mathbb{N}$.

- Zbiór liczb całkowitych oznaczamy przez $\mathbb{Z}$.
- Zbiór liczb rzeczywistych oznaczamy przez $\mathbb{R}$.
- Zbiór dodatnich liczb rzeczywistych oznaczamy przez $\mathbb{R}_+$.

Analogicznie dla ujemnych $\mathbb{R}_-$.

- Zbiór liczb zespolonych oznaczamy przez $\mathbb{C}$, przy czym

$$z \in \mathbb{C} \;\Rightarrow\; z = (x, y) = x + iy, \text{ gdzie } x, y \in \mathbb{R}.$$

Mówimy, że x jest częścią rzeczywistą z, a y jej częścią zespoloną i zapisujemy $x = \mathfrak{Re}(z)$ oraz $y = \mathfrak{Im}(z)$.

- Wzór Eulera umożliwia przejście od trygonometrycznej do wykładniczej reprezentacji liczb zespolonych

$$e^{x+iy} = e^x \left[\cos(y) + i \sin(y)\right].$$

Uważany za najpiękniejszy wzór Matematyki: $e^{i\varphi} = \cos(\varphi) + i\sin(\varphi)$.

Funkcje specjalne

- Funkcja gamma Eulera $\Gamma(z) = \int_0^\infty t^{z-1} e^{-t}\, dt$.
- Funkcja beta Eulera $\beta(x, y) = \int_0^1 t^{x-1}(1-t)^{y-1}\, dt$.

Transformaty

- Transformata Laplace'a $\tilde{f}(s) = \int_0^\infty e^{-st} f(t) dt$.
- Odwrotna transformata Laplace'a ???

Wysokośc tabeli do poprawy

Oryginał	**Transformata Laplace'a**
$h(t) = f(t-a)$	$\tilde{h}(s) = e^{-as}\tilde{f}(s)$
$h(t) = f'(t)$	$\tilde{h}(s) = s\tilde{f}(s) - f(0)$
$h(t) = f''(t)$	$\tilde{h}(s) = s^2\tilde{f}(s) - sf(0) - f'(0)$

Wprowadzenie do środowiska Wolfram Mathematica

Poniżej zamieszczamy krótkie wprowadzenie do środowiska Wolfram Mathematica, które często może być pomocnym narzędziem podczas zmagań z zadaniami z metod matematycznych fizyki.

Zwracamy uwagę, że każda pojawiająca się w tekście nazwa mathematicznej funkcji (np. `D[]`) jest hiperłączem, po kliknięciu w które można przeczytać dokumentację tej funkcji na stronie reference.wolfram.com/language/

Podstawową jednostką składni w środowisku Mathematica jest komórka. Komórki mogą przyjmować kilka typów, ale dwa najważniejsze z nich to `In[]`, czyli wprowadzany przez użtkownika skrypt oraz `Out[]`, czyli wynik działania `In[]`. Aby wykonać komórkę, w której aktualnie znajduje się kursor należy wcisnąć `[Shift]+[Enter]` lub prawy `[Enter]`.

Komórki wyróżnione są wewnątrz notatnika ramką po prawej stronie.

Nazwy wbudowanych funkcji w języku Wolfram zawsze zaczynają się wielką literą według wzoru

```
NazwaFunkcji[arg1, arg2, ...]
```

gdzie argumenty funkcji przekazywane są w kwadratowych nawiasach `[]`. Najważniejszym sposobem poznawania funkcjonalności Mathematiki jest jej bogata pomoc. Jest to także podstawowe narzędzie pracy w tym środowisku. Pomoc wywołuje się klawiszem `[F1]` wewnątrz aktywnego notatnika, lub, nawet bez aktywnej aplikacji, można sprawdzić jej internetową wersję.

Zauważmy, że te nazwy dość dokładnie precyzują co dana funkcja robi, np. `Series[]` rozwija w szereg, a `Solve[]` rozwiązuje równania. Podstawowa znajomość języka angielskiego pozwala zatem na dość dokładne przewidywanie nazwy funkcji, której funkcjonalność chcielibyśmy uzyskać.

Zauważmy, że te nazwy dość dokładnie precyzują co dana funkcja robi, np. `Series[]` rozwija w szereg, a `Solve[]` rozwiązuje równania. Podstawowa znajomość języka angielskiego pozwala zatem na dość dokładne przewidywanie nazwy funkcji, której funkcjonalność chcielibyśmy uzyskać.

Dostępną, przypomnijmy, pod adresem reference.wolfram.com/language/

Jako ćwiczenie wprowadzające do środowiska Wolfram Mathematica proponujemy sprawdzić w dokumentacji do czego mogą służyć następujące funkcje

Zwracamy uwagę na bogactwo przykładów dostępnych w plikach pomocy.

- `Plot[]`
- `Integrate[]`,
- `Solve[]`,
- `Manipulate[]`,
- `Table[]`,
- `Graphics[]`,
- `D[]`,
- `ListPlot[]`,
- `Simplify[]`.

Przybornik mathematiczny

Poniżej prezentujemy najważniejsze komendy środowiska Wolfram Mathematica, które mogą być pomoce przy realizacji zadań. Każdą z funkcji krótko komentujemy i ilustrujemy przykładem

- fun

Literatura

[1] Alfred Zagórski. *Metody matematyczne fizyki*. Oficyna Wydawnicza PW, 2014.